

EES-STOFNANIR

SAMEIGINLEGA EES-NEFNDIN

FRAMKVÆMDARÁKVÖRDUN FRAMKVÆMDASTJÓRNARINNAR
(ESB) 2019/419

2025/EES/10/01

frá 23. janúar 2019

samkvæmt reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2016/679, um fullnægjandi vernd persónuupplýsinga í Japan samkvæmt lögum um vernd persónuauðkennauplýsinga

(tilkynnt með númeri C(2019) 304) (*)

FRAMKVÆMDASTJÓRN EVRÓPUSAMBANDSINS HEFUR,

með hliðsjón af sáttmálanum um starfshætti Evrópusambandsins,

með hliðsjón af reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2016/679 frá 27. apríl 2016 um vernd einstaklinga í tengslum við vinnslu persónuupplýsinga og um frjálsa miðlun slíkra upplýsinga og niðurfellingu tilskipunar 95/46/EB (almenna persónuverndarreglugerðin) (1), einkum 3. mgr. 45. gr.,

að höfðu samráði við Evrópsku persónuverndarstofnunina,

1. INNGANGUR

- 1) Í reglugerð (ESB) 2016/679 eru settar reglur um miðlun persónuupplýsinga frá ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila í Evrópusambandinu til þriðju landa og alþjóðastofnana að því marki sem slík miðlun fellur undir gildissvið hennar. Mælt er fyrir um reglur um alþjóðlega miðlun persónuupplýsinga í V. kafla þeirrar reglugerðar, nánar tiltekið 44.-50. gr. Flæði persónuupplýsinga til og frá löndum utan Evrópusambandsins er nauðsynlegt til að víkka út alþjóðlega samvinnu og alþjóðaviðskipti, samhliða því að tryggja að ekki verði grafið undan verndarstigi persónuupplýsinga í Evrópusambandinu.
- 2) Framkvæmdastjórnin getur ákveðið, skv. 3. mgr. 45. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679, á grundvelli framkvæmdargerðar, að þriðja land, yfirráðasvæði eða einn eða fleiri tilgreindur geiri innan þriðja lands eða alþjóðastofnunar tryggi fullnægjandi vernd. Samkvæmt þessu skilyrði getur miðlun persónuupplýsinga til þriðja lands, yfirráðasvæðis, geira eða alþjóðastofnunar farið fram án þess að þörf sé á frekari heimildum, eins og kveðið er á um í 1. mgr. 45. gr. og 103. forsendu reglugerðarinnar.
- 3) Eins og tilgreint er í 2. mgr. 45. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 skal samþykkt ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi byggjast á ítarlegri greiningu á réttarkerfi þriðja landsins bæði hvað varðar gildandi reglur um gagnainnflytjendur og takmarkanir og verndarráðstafanir er varða aðgang opinberra yfirvalda að persónuupplýsingum. Í matinu þarf að ákvarða hvort viðkomandi þriðja land tryggi verndarstig sem er í „meginatriðum jafngilt“ því sem tryggt er í Evrópusambandinu (104. forsenda reglugerðar (ESB) 2016/679). Eins og Dómstóll Evrópusambandsins hefur gert ljóst krefst þetta ekki sama verndarstigs (2). Nánar tiltekið mega þær leiðir sem viðkomandi þriðja land hefur til málskots vera ólíkar þeim sem notaðar eru í Evrópusambandinu enda reynist þær í reynd vera árangursríkar til að tryggja fullnægjandi vernd (3). Af þeim sökum krefst staðallinn um fullnægjandi vernd þess ekki að reglur Sambandsins

(*) Þessi ESB-gerð birtist í Stjtið. ESB L 76, 19.3.2019, bls. 1. Hennar var getið í ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. 240/2019 frá 27. september 2019 um breytingu á XI. viðauka (Rafræn fjarskipti, hljóð- og myndmiðlun og upplýsingasamfélagið) við EES-samninginn, sjá EES-viðbæti við Stjórnartíðindi Evrópusambandsins nr. 3, 5.1.2023, bls. 69.

(1) Stjtið. ESB L 119, 4.5.2016, bls. 1.

(2) Mál C-362/14, Maximilian Schrems gegn Data Protection Commissioner („Schrems“), ECLI:EU:C:2015:650, 73. mgr.

(3) Schrems, 74. mgr.

séu endurteknar lið fyrir lið. Prófun felst fremur í því að kanna hvort erlenda kerfið í heild veiti áskilið verndarstig ⁽⁴⁾, með efnislegum réttindum til friðhelgi einkalífs og skilvirkri framkvæmd þeirra, eftirliti og framfylgd.

- 4) Framkvæmdastjórnin hefur gert vandaða greiningu á japönskum lögum og venjum. Á grundvelli niðurstaðna sem mótaðar eru í forsendum 6 til 175 kemst framkvæmdastjórnin að þeirri niðurstöðu að Japan tryggi fullnægjandi vernd persónuupplýsinga sem miðlað er til fyrirtækja sem falla undir gildissvið persónuverndarlaganna ⁽⁵⁾ og að uppfylltum þeim viðbótarskilyrðum sem um getur í þessari ákvörðun. Mælt er fyrir um þessi skilyrði í viðbótarreglum (I. viðauki) sem persónuverndarnefndin (e. Personal Information Protection Commission, PPC) ⁽⁶⁾ samþykkti og í opinberum skýringum (e. representations), tryggingum (e. assurances) og skuldbindingum (e. commitments) japönsku ríkisstjórnarinnar gagnvart framkvæmdastjórn Evrópusambandsins (II. viðauki).
- 5) Þessi ákvörðun hefur þau áhrif að miðlun frá ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila á Evrópska efnahagssvæðinu (EES) ⁽⁷⁾ til slíkra fyrirtækja í Japan getur farið fram án þess að afla þurfi frekari heimilda. Þessi ákvörðun hefur ekki áhrif á beina beitingu reglugerðar (ESB) 2016/679 gagnvart slíkum fyrirtækjum þegar skilyrði 3. gr. eru uppfyllt.

2. REGLUR UM VINNSLU UPPLÝSINGA Á VEGUM REKSTRARAÐILA

2.1. Japanski ramminn um persónuvernd

- 6) Réttarkerfið, sem kveður á um friðhelgi einkalífs og persónuvernd í Japan, á rætur sínar að rekja til stjórnarskrárinnar sem sett var 1946.
- 7) Í 13. gr. stjórnarskrárinnar stendur:

„Virða skal alla þjóðina sem einstaklinga. Réttur þeirra til lífs, frelsis og leitar að hamingju skal, að því marki sem hann skerðir ekki almenna velferð, vera kjarninn í lagasetningu og öðrum málefnum ríkisins.“

- 8) Á grundvelli þeirrar greinar hefur Hæstiréttur Japans skýrt rétt einstaklinga að því er varðar vernd persónuauðkennaupplýsinga. Í ákvörðun frá árinu 1969 viðurkenndi hann réttinn til friðhelgi einkalífs og persónuverndar sem stjórnarskrárvarinn rétt ⁽⁸⁾. Einkum var það niðurstaða dómsins að „sérhver einstaklingur hafi frelsi til þess að verja persónuauðkennaupplýsingar um sig gegn afhendingu til þriðja aðila eða opinberri birtingu án gildrar ástæðu.“ Enn fremur var það niðurstaða Hæstaréttar, í úrskurði frá 6. mars 2008 („Juki-Net“) ⁽⁹⁾, að „verja skuli frelsi borgaranna í einkalífi gagnvart meðferð opinbers valds, og má líta svo á að einn þáttur í frelsi einstaklingsins í einkalífi sé sá að sérhver einstaklingur hafi frelsi til þess að verja persónuauðkennaupplýsingar um sig gegn afhendingu til þriðja aðila eða opinberri birtingu án gildrar ástæðu“ ⁽¹⁰⁾.

- 9) Hinn 30. maí 2003 samþykkti Japan röð laga á sviði persónuverndar:

— Lög um vernd persónuauðkennaupplýsinga (persónuverndarlögin, APPI)

— Lög um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila (APPIHAO)

— Lög um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu sjálfstæðra stjórnsýslustofnana (APPI-IAA)

⁽⁴⁾ Sjá orðsendingu framkvæmdastjórnarinnar til Evrópuþingsins og ráðsins, *Skipti á persónuupplýsingum og vernd þeirra í hnattvæddum heimi*, COM(2017)7 frá 10.1.2017, liður 3.1, bls. 6-7.

⁽⁵⁾ Lög um vernd persónuauðkennaupplýsinga (Lög nr. 57, 2003, persónuverndarlögin).

⁽⁶⁾ Nánari upplýsingar um persónuverndarnefndina má finna á eftirfarandi hlekk: <https://www.ppc.go.jp/en/> (þ.m.t. samskiptaupplýsingar vegna fyrirspurnar og kvartana: <https://www.ppc.go.jp/en/contactus/access/>).

⁽⁷⁾ Þessi ákvörðun varðar EES. Samningurinn um Evrópska efnahagssvæðið (EES-samningurinn) kveður á um rýmkun innri markaðar Evrópusambandsins svo hann nái til EES-ríkjanna Þrígga, Íslands, Liechtensteins og Noregs. Sameiginlega EES-nefndin samþykkti 6. júlí 2018 ákvörðun sameiginlegu nefndarinnar um að taka reglugerð (ESB) 2016/679 upp í XI. viðauka EES-samningsins og öðlaðist ákvörðunin gildi 20. júlí 2018. Reglugerðin fellur því undir þann samning.

⁽⁸⁾ Hæstiréttur, dómur sameinaðs dómstóls (e. Grand Bench) frá 24. desember 1969, Keishu 23. bindi, nr. 12, bls. 1625.

⁽⁹⁾ Hæstiréttur, dómur frá 6. mars 2008, Minshu 62. bindi, nr. 3, bls. 665.

⁽¹⁰⁾ Hæstiréttur, dómur frá 6. mars 2008, Minshu 62. bindi, nr. 3, bls. 665.

- 10) Tvenn síðarnefndu lögin (breytt árið 2016) fela í sér ákvæði um vernd persónuauðkennaupplýsinga af hálfu opinberra aðila. Gagnavinnsla, sem fellur undir gildissvið þessara laga, er ekki markmiðið með þeirri niðurstöðu um fullnægjandi vernd sem fram kemur í þessari ákvörðun, sem takmarkast við vernd persónuauðkennaupplýsinga hjá „rekstraraðilum, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar,“ í skilningi persónuverndarlaganna.
- 11) Persónuverndarlögin hafa verið endurbætt á undanförmum árum. Breytt persónuverndarlög voru birt 9. september 2015 og öðluðust gildi 30. maí 2017. Með breytingunni voru innleiddar ýmsar nýjar verndarráðstafanir og hún styrkti einnig gildandi verndarráðstafanir og færði þannig japanska persónuverndarkerfið nær því evrópska. Þetta felur meðal annars í sér safn framfylgjanlegra einstaklingsbundinna réttinda eða stofnun óháðs eftirlitsyfirlvals (persónuverndarnefndin, PPC) sem annast eftirlit með og framkvæmd persónuverndarlaganna.
- 12) Auk persónuverndarlaganna er vinnsla persónuauðkennaupplýsinga, sem fellur undir gildissvið þessarar ákvörðunar, bundin framkvæmdarreglum sem gefnar eru út á grundvelli persónuverndarlaganna. Þetta felur í sér breytingu á fyrirmælum ríkisstjórnarinnar um að framfylgja persónuverndarlögunum frá 5. október 2016 og svokölluðum framfylgdarreglum þeirra laga sem persónuverndarnefndin samþykkti ⁽¹¹⁾. Báðir reglubálgarnir eru lagalega bindandi og framfylgjanlegir og öðluðust gildi á sama tíma og breyttu persónuverndarlögin.
- 13) Enn fremur gaf ríkisstjórn Japans (sem samanstendur af forsætisráðherra og ráðherrum í ríkisstjórn hans) 28. október 2016 út „grunnstefnu“ til að „stuðla, með heildstæðum og öruggum hætti, að ráðstöfunum varðandi vernd persónuauðkennaupplýsinga“. Samkvæmt 7. gr. persónuverndarlaganna er „grunnstefnan“ gefin út sem ríkisstjórnarákvörðun og felur í sér stefnumið er varða framfylgd persónuverndarlaganna, sem beinast bæði að ríki og sveitarfélögum.
- 14) Nýlega breytti japanska ríkisstjórnin „grunnstefnunni“ með ríkisstjórnarákvörðun sem samþykkt var 12. júní 2018. Með það fyrir augum að auðvelda alþjóðlega gagnamiðlun felur þessi ríkisstjórnarákvörðun persónuverndarnefndinni, sem lögbær yfirvaldi sem annast stjórnsýslu og framkvæmd persónuverndarlaganna, „vald til að grípa til nauðsynlegra aðgerða til að brúa mismun á kerfum og starfsemi milli Japans og viðkomandi annars lands á grundvelli 6. gr. laganna í því skyni að tryggja viðeigandi meðferð persónuauðkennaupplýsinga sem berast frá því landi“. Í ákvörðun ríkisstjórnarinnar er kveðið svo á um að þetta feli í sér vald til að koma á aukinni vernd á grundvelli samþykktar persónuverndarnefndarinnar á strangari reglum sem koma til viðbótar og ganga lengra en þær reglur sem mælt er fyrir um í persónuverndarlögunum og fyrirmælum ríkisstjórnarinnar. Samkvæmt þeirri ákvörðun skulu þessar strangari reglur vera bindandi og unnt að framfylgja þeim gagnvart japönskum rekstraraðilum.
- 15) Á grundvelli 6. gr. persónuverndarlaganna og viðkomandi ríkisstjórnarákvörðunar samþykkti persónuverndarnefndin 15. júní 2018 „Viðbótarreglur samkvæmt persónuverndarlögunum vegna meðhöndlunar persónuauðkennaupplýsinga sem miðlað er frá Evrópusambandinu á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi“ („viðbótarreglurnar“) með það í huga að auka vernd persónuauðkennaupplýsinga sem miðlað er frá Evrópusambandinu til Japans á grundvelli núverandi ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi. Þessar viðbótarreglur eru lagalega bindandi fyrir japanska rekstraraðila og framfylgjanlegar, bæði af hálfu persónuverndarnefndarinnar og dómstóla, á sama hátt og ákvæði persónuverndarlaganna sem fá viðbót af strangari og/eða ítarlegri reglum á grundvelli viðbótarreglnanna ⁽¹²⁾. Þar sem japönskum rekstraraðilum, sem taka á móti og/eða vinna frekar persónuupplýsingar frá Evrópusambandinu, mun verða lagalega skylt að fara að viðbótarreglunum munu þeir þurfa að tryggja (t.d. með tæknilegri („merkingu“) eða skipulagslegum aðferðum (vistun í sérstöku gagnasafni)) að þeir geti auðkennt slíkar persónuupplýsingar á „lífsferli“ þeirra ⁽¹³⁾. Í eftirfarandi liðum er efni hverrar viðbótarreglu greint sem hluti af mati á þeim greinum í persónuverndarlögunum sem hún kemur sem viðbót við.
- 16) Ólíkt því sem var fyrir breytinguna 2015, þegar þetta féll undir valdssvið ýmissa ráðuneyta í Japan á tilteknum sviðum, veita persónuverndarlögin persónuverndarnefndinni heimild til að samþykkja „viðmiðunarreglur“ „til að tryggja rétta og skilvirka framkvæmd aðgerða sem rekstraraðili grípur til“ samkvæmt persónuverndarreglunum. Með viðmiðunarreglum sínum leggur persónuverndarnefndin fram áreiðanlega túlkun á þessum reglum, einkum persónuverndarlögunum.

⁽¹¹⁾ Aðgengilegt á: https://www.ppc.go.jp/files/pdf/PPC_rules.pdf

⁽¹²⁾ Sjá viðbótarreglur, (inngangsskaflí).

⁽¹³⁾ Þetta er ekki dregið í efa með þeirri almennu kröfu að halda skrár (einungis) í tiltekinn tíma. Jafnvel þótt uppruni gagnanna sé meðal þeirra upplýsinga sem rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar og afla þeirra, þurfa að staðfesta skv. 1. mgr. 26. gr. persónuverndarlaganna, varðar krafan skv. 4. mgr. 26. gr. persónuverndarlaganna, í tengslum við 18. gr. reglna persónuverndarnefndarinnar, aðeins tiltekið skráningarform (sjá 16. gr. reglna persónuverndarnefndarinnar) og kemur ekki í veg fyrir að rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, tryggi auðkenningu gagna til lengri tíma. Þetta hefur persónuverndarnefndin staðfest og hún lýst því yfir að „upplýsingar um uppruna ESB-gagna verði að geyma hjá rekstraraðilum, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, eins lengi og þörf krefur til að unnt sé að fara að viðbótarreglunum“.

Samkvæmt þeim upplýsingum sem fengnar eru frá persónuverndarnefndinni eru þessar viðmiðunarreglur óaðskiljanlegur hluti af lagarammanum og ber að lesa þær með texta persónuverndarlaganna, fyrirmælum ríkisstjórnarinnar, reglum persónuverndarnefndarinnar og spurningum og svörum ⁽¹⁴⁾ sem persónuverndarnefndin tekur saman. Þær eru því „bindandi fyrir rekstraraðila“. Ef tekið er fram í viðmiðunarreglunum að rekstraraðili „verði“ eða „ætti ekki“ að aðhafast á tiltekinn hátt mun persónuverndarnefndin telja það brot á lögunum ef ekki er farið að viðkomandi ákvæðum ⁽¹⁵⁾.

2.2. Efnislegt og persónulegt gildissvið

- 17) Gildissvið persónuverndarlaganna ákvarðast af skilgreindum hugtökum sem eru persónuauðkennaupplýsingar (e. personal information), persónuupplýsingar (e. personal data) og rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar (e. personal information handling business operator). Á sama tíma kveða persónuverndarlögin á um nokkrar mikilvægar undanþágur frá gildissviði hennar, einkum að því er varðar persónuupplýsingar sem unnar eru undir nafnleysu (e. anonymously processed personal data) og sérstakar tegundir vinnslu hjá tilteknum rekstraraðilum. Þótt hugtakið „vinnsla“ sé ekki notað í persónuverndarlögunum er í þeim notað jafngilt hugtak „meðhöndlun“ sem tekur, samkvæmt upplýsingum frá persónuverndarnefndinni, til „hvers konar aðgerða varðandi persónuupplýsingar“, þ.m.t. öflunar, ílags, uppsöfnunar, skipulagningar, geymslu, ritstýringar/vinnslu, endurnýjunar, eyðingar, frálags, nýtingar eða miðlunar persónuauðkennaupplýsinga.

2.2.1. Skilgreining á persónuauðkennaupplýsingum

- 18) Í fyrsta lagi greina persónuverndarlögin, hvað varðar efnislegt gildissvið, persónuauðkennaupplýsingar (e. personal information) frá persónuupplýsingum (e. personal data) þar sem einungis tiltekin ákvæði laganna gilda um fyrrnefnda flokkinn. Samkvæmt 1. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna felur hugtakið „persónuauðkennaupplýsingar“ í sér hvers kyns upplýsingar um lifandi einstakling sem gera það kleift að bera kennsl á þann einstakling. Í skilgreiningunni er gerður greinarmunur á tveimur flokkum persónuauðkennaupplýsinga: i. einstaklingsbundnir auðkenniskóðar og ii. aðrar persónuauðkennaupplýsingar sem nota má til að bera kennsl á tiltekinn einstakling. Síðarnefndi flokkurinn tekur einnig til upplýsinga sem gera kennsl í sjálfu sér ekki möguleg en með „einföldum samanburði“ við aðrar upplýsingar er hægt að bera kennsl á tiltekinn einstakling. Samkvæmt viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar ⁽¹⁶⁾ skal meta í hverju tilviki fyrir sig hvort unnt sé að líta svo á að þær henti „einföldum samanburði“, með tilliti til raunverulegrar stöðu („ástands“) rekstraraðilans. Gengið er út frá því að meðal (venjulegur) rekstraraðili annist (eða geti annast) slíkan samanburð með þeim aðferðum sem hann ræður yfir. Upplýsingar henta t.d. ekki „einföldum samanburði“ við aðrar upplýsingar ef rekstraraðili þarf að sýna óvanalegt framtak eða fremja lögbrot til að afla sér upplýsinga til samanburðar frá einum eða fleiri rekstraraðilum.

2.2.2. Skilgreining á persónuupplýsingum

- 19) Einungis tiltekin form persónuauðkennaupplýsinga falla undir hugtakið „persónuupplýsingar“ samkvæmt persónuverndarlögunum. Í reynd eru „persónuupplýsingar“ skilgreindar sem „persónuauðkennaupplýsingar sem mynda gagnagrunn persónuauðkennaupplýsinga“, þ.e. „heilarsafn upplýsinga“ sem samanstendur af persónuauðkennaupplýsingum sem eru „skipulagðar kerfisbundið til að unnt sé að leita að tilteknum persónuauðkennaupplýsingum í tölvu“ ⁽¹⁷⁾ eða „eru samkvæmt fyrirmælum ríkisstjórnarinnar skipulagðar kerfisbundið til að leita megí auðveldlega að tilteknum persónuauðkennaupplýsingum“ en „þó ekki þær sem hafa samkvæmt fyrirmælum ríkisstjórnarinnar lítinn möguleika á að skaða réttindi og hagsmuni einstaklinga þegar litið er til þess með hvaða hætti þær eru notaðar“ ⁽¹⁸⁾.
- 20) Þessi undantekning er tilgreind nánar í 1. mgr. 3. gr. fyrirmæla ríkisstjórnarinnar en samkvæmt þeim verður að uppfylla eftirfarandi þrjú skilyrði samanlögð: i. heildarupplýsingarnar verða að hafa verið „gefna út í þeim tilgangi að selja þær miklum fjölda ótilgreindra aðila og útgáfa þeirra brýtur ekki í bága við ákvæði laga eða fyrirmæla sem byggjast á þeim“,

⁽¹⁴⁾ Persónuverndarnefndin, spurningar og svör, 16. febrúar 2017 (breytt 30. maí 2017), aðgengilegt á eftirfarandi hlekk: <https://www.ppc.go.jp/files/pdf/kojouhouQA.pdf>. Í spurningum og svörum eru nefnd nokkur atriði sem fjallað er um í viðmiðunarreglunum með því að gefa hagnýt dæmi, s.s. hvað teljist vera viðkvæmar persónuupplýsingar, túlkun á samþykki einstaklinga, miðlun þriðju aðila í tengslum við skjávinnslu eða skylda til að halda skrá um miðlun yfir landamæri. Spurningarnar og svörin liggja aðeins fyrir á japönsku.

⁽¹⁵⁾ Í kjölfar sérstakrar spurningar hefur persónuverndarnefndin upplýst Evrópska persónuverndarráðið um að „japanskir dómstólar byggja túlkun sína á viðmiðunarreglunum þegar þeir beita reglum persónuverndarlaganna eða persónuverndarnefndarinnar í einstökum málum sem höfðuð eru fyrir þeim og hafa því vísað beint í texta viðmiðunarreglna persónuverndarnefndarinnar í dómum sínum. Því eru viðmiðunarreglur persónuverndarnefndarinnar bindandi fyrir rekstraraðila einnig frá þessu sjónarhorni. Persónuverndarnefndinni er ekki kunnugt um að dómstóllinn hafi nokkru sinni vikið frá viðmiðunarreglunum.“ Með hliðsjón af þessu vísaði persónuverndarnefndin framkvæmdastjórninni á dóm á sviði persónuverndar, þar sem rétturinn byggði afdráttarlaust á viðmiðunarreglum í niðurstöðum sínum (sjá ákvörðun Héraðsdóms Osaka frá 19. maí 2006, Hanrei Jiho, bindi 1948, bls. 122, þar sem dómstóllinn úrskurðaði að rekstraraðilanum bæri skylda til að grípa til aðgerða vegna öryggisefirlits sem byggðist á slíkum viðmiðunarreglum).

⁽¹⁶⁾ Viðmiðunarreglur persónuverndarnefndarinnar (útgáfa almennra reglna), bls. 6.

⁽¹⁷⁾ Þetta nær yfir hvers kyns rafræn skráningarkerfi. Í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar (almenn útgáfa, bls. 17) eru sérstök dæmi um þetta, t.d. skrá yfir tölvupóstföng sem vistuð eru í biðlahugbúnaði fyrir tölvupóst.

⁽¹⁸⁾ Ákvæði 4. og 6. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna.

ii. þær verður að vera hægt að „kaupa hvenær sem er af miklum fjölda ótilgreindra aðila“ og iii. persónuupplýsingarnar sem þær hafa að geyma verður „að veita í upprunalegum tilgangi án þess að bæta við öðrum upplýsingum sem varða lifandi einstakling“. Samkvæmt þeim útskýringum sem bárust frá persónuverndarnefndinni var þessi þrönga undantekning innleidd með það að markmiði að útiloka símaskrár eða áþekkar tegundir skráa.

- 21) Þessi greinarmunur á „persónuauðkennuupplýsingum“ og „persónuupplýsingum“ er mikilvægur varðandi söfnun upplýsinga í Japan þar sem slíkar upplýsingar eru e.t.v. ekki alltaf hluti af „gagnagrunni fyrir persónuauðkennuupplýsingar“ (t.d. stöku gagnamengi sem er safnað og unnið handvirkt) og því gilda ekki þau ákvæði persónuverndarlaganna sem varða einungis persónuupplýsingar ⁽¹⁹⁾.
- 22) Á hinn bóginn mun þessi greinarmunur ekki varða persónuupplýsingar sem fluttar eru frá Evrópusambandinu til Japans á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi. Þar sem slíkum upplýsingum er yfirleitt miðlað með rafrænum hætti (að því gefnu að það teljist venjuleg leið á tölvuöld til að skiptast á gögnum, einkum þegar vegalengdir eru miklar eins og á milli ESB og Japans), og verða þar með hluti af rafrænu skráningarkerfi gagnainnflytjanda, falla slík gögn ESB í flokkinn „persónuupplýsingar“ samkvæmt persónuverndarlögunum. Í því undantekningartilviki þar sem persónuupplýsingum væri miðlað frá ESB með öðrum hætti (t.d. á pappír) falla þær áfram undir persónuverndarlögin ef þær verða, að miðlun lokinni, hluti af „heildarsafni upplýsinga“ sem eru skipulagðar kerfisbundið með þeim hætti að auðvelt er að leita að tilteknum upplýsingum (ii. liður 4. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna). Samkvæmt 2. mgr. 3. gr. förmæla ríkisstjórnarinnar er þetta svo þegar upplýsingarnar eru settar fram „í samræmi við ákveðna reglu“ og gagnagrunnurinn inniheldur t.d. efnisyfirlit eða atriðaskrá til að auðvelda leitina. Þetta samsvarar skilgreiningunni á „skráningarkerfi“ í 1. mgr. 2. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar.

2.2.3. Skilgreining á varðveittum persónuupplýsingum

- 23) Tiltekin ákvæði persónuverndarlaganna, einkum 27.–30. gr. sem varða einstaklingsbundin réttindi, gilda eingöngu um tiltekinn flokk persónuupplýsinga, nánar tiltekið „varðveittar persónuupplýsingar“. Þær eru skilgreindar skv. 7. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna sem persónuupplýsingar aðrar en þær sem eru annaðhvort: „samkvæmt förmælum ríkisstjórnarinnar taldar líklegar til að skaða almannahagsmuni eða aðra hagsmuni ef veitt er vitneskja um tilvist eða fjarveru þeirra“ eða ii. „merktar til eyðingar innan tímabils sem er ekki lengra en eitt ár samkvæmt förmælum ríkisstjórnarinnar“.
- 24) Að því er fyrri flokkinn af þessum tveimur varðar eru settar fram útskýringar um hann í 4. gr. förmæla ríkisstjórnarinnar sem ná yfir fjórar tegundir undanþága ⁽²⁰⁾. Þessar undanþágur hafa svipuð markmið og þau sem talin eru upp í 1. mgr. 23. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679, þ.e. vernd skráða einstaklingsins („umbjóðanda“ samkvæmt íðorðanotkun persónuverndarlaganna) og frelsi annarra, þjóðaröryggi, almannaoöryggi, framfylgd löggjafar á sviði refsiréttar eða önnur mikilvæg markmið sem varða hagsmuni almennings. Enn fremur leiðir það af orðalagi i.-iv. liðar 1. mgr. 4. gr. förmæla ríkisstjórnarinnar að beiting þeirra gerir alltaf ráð fyrir sérstakri áhættu fyrir einhverja þá hagsmuni sem njóta verndar ⁽²¹⁾.
- 25) Síðari flokkurinn hefur verið tilgreindur nánar í 5. gr. förmæla ríkisstjórnarinnar. Í tengslum við 7. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna eru persónuupplýsingar sem eru „til eyðingar“ innan sex mánaða undanþegnar gildissviði hugtaksins um varðveittar persónuupplýsingar og þar af leiðandi einstaklingsbundnum réttindum samkvæmt persónuverndarlögunum. Persónuverndarnefndin hefur útskýrt að þessi undanþága miði að því að hvetja rekstraraðila til að varðveita og vinna gögn í eins skamman tíma og unnt er. Þetta myndi þó þýða að skráðir einstaklingar í Evrópusambandinu myndu ekki geta nýtt sér mikilvæg réttindi af neinni annarri ástæðu en þeirri hversu lengi hlutaðeigandi rekstraraðili varðveitir gögn þeirra.
- 26) Til að takast á við þetta ástand er gerð sú krafa í viðbótarreglu 2 að persónuupplýsingar, sem miðlað er frá Evrópusambandinu „verði meðhöndlaðar sem varðveittar persónuupplýsingar í skilningi 7. mgr. 2. gr. laganna, óháð tímamörkum fyrir eyðingu þeirra“. Af þeim sökum hefur varðveislutíminn engin áhrif á réttindi sem veitt eru skráðum einstaklingum í Evrópusambandinu.

⁽¹⁹⁾ Dæmi um þetta er 23. gr. persónuverndarlaganna um skilyrði fyrir miðlun persónuupplýsinga til þriðju aðila.

⁽²⁰⁾ Nánar tiltekið persónuupplýsingar i. „þar sem fyrir hendi er möguleiki á að líf, líkamleg friðhelgi eða eignir umbjóðanda eða þriðja aðila skaðist verði veitt vitneskja um tilvist eða fjarveru slíkra upplýsinga“, ii. upplýsingar „þar sem fyrir hendi er möguleiki á að verði veitt vitneskja um tilvist eða fjarveru slíkra upplýsinga myndi slíkt hvetja til eða ýta undir ólögmætt eða óréttmætt athæfi“, iii. upplýsingar „þar sem fyrir hendi er möguleiki á að verði veitt vitneskja um tilvist eða fjarveru slíkra persónuupplýsinga geti slíkt grafið undan þjóðaröryggi, eyðilagt traustsamband við erlent land eða alþjóðastofnun eða valdið óhagræði í samningaviðræðum við erlent land eða alþjóðastofnun“ og iv. upplýsingar „þar sem fyrir hendi er möguleiki á að verði veitt vitneskja um tilvist eða fjarveru slíkra upplýsinga geti slíkt hindrað að unnt verði að viðhalda almannaoöryggi og allsherjarreglu, s.s. með forvörnum gegn, bælingu eða rannsóknnum á afbrotum“.

⁽²¹⁾ Við þessi skilyrði er ekki nauðsynlegt að tilkynna um einstaklinginn. Þetta er í samræmi við h-lið 2. mgr. 23. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar sem kveður á um að skráðir einstaklingar þurfi ekki að fá upplýsingar um takmörkunina ef það „kann að skaða tilgang hennar“.

2.2.4. Skilgreining á persónuauðkennaupplýsingum sem unnar eru undir nafnleynd

- 27) Mælt er fyrir um kröfur, sem gilda um persónuauðkennaupplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd, eins og skilgreint er í 9. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna, í 2. þætti 4. kafla laganna („Skyldur rekstraraðila sem vinnur upplýsingar undir nafnleynd“). Á hinn bóginn falla slíkar upplýsingar ekki undir ákvæði 1. þáttar IV. kafla persónuverndarlaganna sem inniheldur greinar sem áskilja verndarráðstafanir og réttindi vegna persónuverndar sem eiga við um vinnslu persónuupplýsinga samkvæmt þeim lögum. Enda þótt „persónuauðkennaupplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd“ falli ekki undir „almennar“ reglur um persónuvernd (þær sem tilgreindar eru í 1. þætti IV. kafla og í 42. gr. persónuverndarlaganna) falla þær þó undir gildissvið persónuverndarlaganna, einkum 36.–39. gr.
- 28) Samkvæmt 9. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna eru „persónuauðkennaupplýsingar sem eru unnar undir nafnleynd“ upplýsingar er varða einstakling sem hafa verið „búnar til við vinnslu persónuauðkennaupplýsinga“ á grundvelli ráðstafana sem mælt er fyrir um í persónuverndarlögum (1. mgr. 36. gr.) og tilgreindar eru í reglum persónuverndarnefndarinnar (19. gr.) með þeirri niðurstöðu að ógerlegt hefur reynst að bera kennsl á tiltekinn einstakling eða endurheimta persónuauðkennaupplýsingarnar.
- 29) Af þessum ákvæðum, sem persónuverndarnefndin hefur einnig staðfest, leiðir að aðferðin við að gera persónuauðkennaupplýsingar „nafnlausar“ þarf ekki að vera tæknilega óafturkræf. Samkvæmt 2. mgr. 36. gr. persónuverndarlaganna þurfa rekstraraðilar, sem meðhöndla „persónuauðkennaupplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd“, einungis að koma í veg fyrir endurauðkenningu með því að gera ráðstafanir til að tryggja öryggi „lýsinga o.s.frv. og einstaklingsbundinna auðkenniskóða sem er eytt úr persónuauðkennaupplýsingum sem notaðar eru til að leiða fram upplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd og upplýsingar sem tengjast vinnsluafærð sem notuð er.“
- 30) Þar sem „persónuauðkennaupplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd“, eins og þær eru skilgreindar í persónuverndarlögum, innihalda gögn sem enn er mögulegt að nota til að endurauðkenna einstaklinginn, kann það að þýða að persónuupplýsingar, sem miðlað er frá Evrópusambandinu, gætu glatað hluta af tiltækri vernd á grundvelli ferlis sem myndi samkvæmt reglugerð (ESB) 2016/679 teljast vera notkun „gerviauðkenna“ fremur en „nafnleysi“ (sem breytir þannig ekki eðli þeirra sem persónuupplýsinga).
- 31) Til að takast á við slíka stöðu er í viðbótarreglunum kveðið á um viðbótarkröfur sem gilda einungis um persónuupplýsingar sem er miðlað frá Evrópusambandinu samkvæmt þessari ákvörðun. Samkvæmt 5. reglu í viðbótarreglunum skulu slíkar persónuauðkennaupplýsingar eingöngu teljast „persónuauðkennaupplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd“ í skilningi persónuverndarlaganna „ef rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, gerir ráðstafanir sem gerir öllum ókleift að auðkenna einstaklinginn að nýju, s.s. með því að eyða upplýsingum er varða vinnsluafærð o.s.frv.“. Þessar upplýsingar hafa verið tilgreindar í viðbótarreglunum sem upplýsingar er tengjast lýsingum og einstaklingsbundnum auðkenniskóðum sem hefur verið eytt úr persónuauðkennaupplýsingum sem notaðar voru til að mynda „persónuauðkennaupplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd“ og einnig upplýsingum sem tengjast vinnsluafærðum sem notaðar er við eyðingu þessara lýsinga og einstaklingsbundnu auðkenniskóða. Með öðrum orðum er þess krafist í viðbótarreglunum að rekstraraðili sem býr til „persónuauðkennaupplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd“ eyðileggi „lykil“ sem gerir það kleift að auðkenna upplýsingar að nýju. Þetta þýðir að persónuupplýsingar sem eru upprunnar í Evrópusambandinu falla einungis undir ákvæði persónuverndarlaganna hvað varðar „persónuauðkennaupplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd“ í tilvikum þar sem þær myndu á sama hátt teljast nafnlausar upplýsingar samkvæmt reglugerð (ESB) 2016/679 ⁽²²⁾.

2.2.5. Skilgreining á rekstraraðila sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar (PIHBO)

- 32) Að því er persónulegt gildissvið varðar gilda persónuverndarlögin aðeins um rekstraraðila sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar. Rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, er skilgreindur í 5. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna sem „aðili sem miðlar gagnagrunni með persónuauðkennaupplýsingum o.s.frv. til nota í viðskiptum“, að undanskildum ríkisstofnunum og stjórnsýslustofnunum, bæði á miðlægum og staðbundnum vettvangi.
- 33) Samkvæmt viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar merkir „rekstur“ hvers konar „atferli sem miðar að því að sinna, í þágu tiltekins markmiðs, hvort sem er í hagnaðarskyni eða ekki, endurtekið og stöðugt, félagslega viðurkenndri starfsemi“. Félög sem hafa ekki réttarstöðu lögaðila (s.s. í reynd samtök) eða einstaklingar teljast vera rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, ef þau afhenda (nota) gagnagrunn persónuauðkennaupplýsinga o.s.frv. í rekstri sínum ⁽²³⁾. Því er hugtakið „rekstur“ samkvæmt persónuverndarlögum afar viðtækt þar sem það tekur ekki eingöngu til starfsemi í hagnaðarskyni heldur einnig til starfsemi sem ekki er rekin í hagnaðarskyni á vegum hvers kyns félaga og einstaklinga. „Notkun í rekstri“ nær einnig til persónuauðkennaupplýsinga sem eru ekki notaðar í (ytri) viðskiptatengslum rekstraraðila heldur innan fyrirtækis, t.d. við vinnslu starfsmannaupplýsinga.

⁽²²⁾ Sjá reglugerð (ESB) 2016/679, 26. forsendu.

⁽²³⁾ Viðmiðunarreglur persónuverndarnefndarinnar (útgáfa almennra reglna), bls. 18.

- 34) Hvað þá varðar sem njóta þeirrar verndar sem fram kemur í persónuverndarlögunum er enginn greinarmunur gerður í lögunum á grundvelli ríkisfangs, búsetu eða staðsetningar einstaklings. Sama gildir um möguleika einstaklinga til að leita réttar síns, hvort heldur er fyrir persónuverndarnefndinni eða dómstólum.

2.2.6. Hugtökin ábyrgðaraðili og vinnsluaðili

- 35) Samkvæmt persónuverndarlögunum er ekki gerður sérstakur greinarmunur á skyldum sem lagðar eru á ábyrgðaraðila og vinnsluaðila. Þótt þessi greinarmunur sé ekki fyrir hendi hefur það ekki áhrif á vernd þar sem allir rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, falla undir öll ákvæði laganna. Rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, sem felur vörsluaðila (ígildi vinnsluaðila samkvæmt almennu persónuverndarreglugerðinni) meðhöndlun persónuupplýsinga, fellur áfram undir skyldur samkvæmt persónuverndarlögunum og viðbótarreglum hvað þau gögn varðar sem hann fær í sína vörslu. Samkvæmt 22. gr. persónuverndarlaganna ber honum enn fremur skylda til „að hafa nauðsynlegt og viðeigandi eftirlit“ með vörsluaðilanum. Þá er vörsluaðilinn, líkt og persónuverndarnefndin hefur staðfest, bundinn af öllum skyldum í persónuverndarlögunum og viðbótarreglum.

2.2.7. Sviðsbundnar undanþágur

- 36) Í 76. gr. persónuverndarlaganna eru tilteknar tegundir gagnavinnslu undanskildar beitingu IV. kafla laganna sem inniheldur miðlæg persónuverndarákvæði (grundvallarreglur, skyldur rekstraraðila, einstaklingsbundin réttindi og eftirlit af hálfu persónuverndarnefndarinnar). Vinnsla sem fellur undir sviðsbundna undanþágu í 76. gr. er einnig undanþegin framfylgdarheimildum persónuverndarnefndarinnar skv. 2. mgr. 43. gr. persónuverndarlaganna ⁽²⁴⁾.
- 37) Viðkomandi flokkar sviðsbundinna undanþága í 76. gr. persónuverndarlaganna eru skilgreindir með því að nota tvöfalda viðmiðun sem byggist á tegund vinnslu sem rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, notar varðandi persónuauðkennaupplýsingar og á tilgangi vinnslunnar. Nánar tiltekið gildir undanþágan um: i. útvarpsstofnanir, útgefendur dagblaða, samskiptastofur eða önnur fréttamiðlafyrirtæki (þ.m.t. einstaklinga sem hafa fréttamennsku að atvinnu), að því marki sem þau vinna persónuauðkennaupplýsingar í þágu fréttamennsku, ii. einstaklinga sem fást við fagleg ritstörf, að því marki sem það felur í sér persónuauðkennaupplýsingar, iii. háskóla og önnur samtök eða hópa sem hafa akademískt nám að markmiði eða hverja þá aðila sem tilheyrja slíkum samtökum, að því marki sem þeir vinna persónuauðkennaupplýsingar í þágu akademískra fræða, iv. trúarstofnanir að því marki sem þær vinna persónuauðkennaupplýsingar í þágu trúmála (þ.m.t. öll tengd starfsemi), og v. stjórnmálasamtök að því marki sem þau vinna persónuauðkennaupplýsingar í þágu stjórnmálastarfsemi sinnar (þ.m.t. öll tengd starfsemi). Vinnsla persónuauðkennaupplýsinga í einhverjum þeim tilgangi sem talinn er upp í 76. gr. af hálfu annarra tegunda rekstraraðila, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, sem og vinnsla eins af skráðum rekstraraðilum, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, í öðrum tilgangi, t.d. í tengslum við atvinnumál, falla áfram undir ákvæði IV. kafla.
- 38) Til að tryggja fullnægjandi vernd persónuupplýsinga, sem er miðlað frá Evrópusambandinu til rekstraraðila í Japan, ætti einungis vinnsla persónuauðkennaupplýsinga, sem fellur undir gildissvið IV. kafla persónuverndarlaganna, þ.e. af hálfu rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, að falla undir þessa ákvörðun að því marki sem vinnsluaðstæður samrýmast ekki einni af sviðsbundnu undanþágunum. Því ætti að laga gildissvið hennar að gildissviði persónuverndarlaganna. Samkvæmt upplýsingum sem fengnar eru frá persónuverndarnefndinni ætti að líta á það sem alþjóðlega miðlun ef rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar og fellur undir þessa ákvörðun, breytir síðar tilganginum með notkuninni (að því marki sem það er heimilt) og félli þar með undir eina af sviðsbundnu undanþágunum í 76. gr. persónuverndarlaganna (enda falli vinnsla persónuauðkennaupplýsinga í slíkum tilvikum ekki lengur undir IV. kafla persónuverndarlaganna og væri því utan gildissviðs hans). Sama gildir ef rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, lætur aðila, sem fellur undir 76. gr. persónuverndarlaganna, í té persónuauðkennaupplýsingar til notkunar í einhverjum þeim vinnslutilgangi sem tilgreindur er í því ákvæði. Að því er persónuupplýsingar, sem miðlað er frá Evrópusambandinu, varðar telst þetta því vera framsending með fyrirvara um viðeigandi verndarráðstafanir (sér í lagi þær sem tilgreindar eru í 24. gr. persónuverndarlaganna og 4. viðbótarreglu). Þegar rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, treystir á samþykki skráða einstaklingsins ⁽²⁵⁾ verður hann að veita honum allar nauðsynlegar upplýsingar, m.a. um að persónuauðkennaupplýsingarnar njóti ekki lengur verndar persónuverndarlaganna.

⁽²⁴⁾ Að því er aðra rekstraraðila varðar skal persónuverndarnefndin ekki koma í veg fyrir, þegar hún beitir rannsóknar- og framfylgdarheimildum sínum, að þeir geti nýtt réttar síns til tjáningarfrelsis, akademísks frelsis, trúfrelsis og stjórnmálafrelsis (1. mgr. 43. gr. persónuverndarlaganna).

⁽²⁵⁾ Eins og persónuverndarnefndin hefur útskýrt er samþykki túlkað í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar sem „fyrirætlun umþjóðanda þess efnis að hann samþykki meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga um sig með aðferð sem rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, tilgreinir“. Í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar (útgáfa almennra reglna, bls. 24) eru taldar upp leiðir til að veita samþykki sem teljast vera „venjulegir viðskiptahættir í Japan“, þ.e. munnlegt samkomulag, skil á eyðublöðum eða öðrum skjölum, samþykki í tölvupósti, merking við reit á vefsíðu, smellur á heimasíðu, notkun samþykkiðsnapps, snertiborðs o.s.frv. Aðferðir þessar teljast í öllum tilvikum vera skýlaust samþykki.

2.3. Verndarráðstafanir, réttindi og skyldur

2.3.1. Takmörkun tilgangs

- 39) Vinnsla persónuupplýsinga ætti að fara fram í sérstökum tilgangi og í kjölfarið eingöngu notuð að því marki sem það er ekki ósamrýmanlegt tilgangi vinnslunnar. Þessi meginregla um gagnavernd er tryggð skv. 15. og 16. gr. persónuverndarlaganna.
- 40) Persónuverndarlögin byggjast á þeirri meginreglu að rekstraraðili verður að tilgreina tilganginn með notkuninni „eins nákvæmlega og unnt er“ (1. mgr. 15. gr.) og er eftir það bundinn af þeim tilgangi við vinnslu upplýsinganna.
- 41) Í því sambandi er í 2. mgr. 15. gr. persónuverndarlaganna kveðið á um að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, megi ekki breyta upphaflegum tilgangi „umfram það sem eðlilegt má teljast miðað við tilgang með notkun eins og honum hefur verið breytt fyrir fram“, sem er túlkað þannig í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndinnar að það samsvari því sem skráði einstaklingurinn getur á hlutlægan hátt séð fyrir á grundvelli „eðlilegra félagslegra viðmiða og gilda“⁽²⁶⁾.
- 42) Samkvæmt 1. mgr. 16. gr. persónuverndarlaganna er rekstraraðilum, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, enn fremur bannað að meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar umfram „það sem nauðsynlegt er til að ná fram tilganginum með notkuninni“ sem tilgreindur er í 15. gr. nema fyrir liggi fyrirframsamþykki skráðs einstaklings, fyrir utan það ef ein af undanþágunum í 3. mgr. 16. gr. á við⁽²⁷⁾.
- 43) Þegar um er að ræða persónuauðkennaupplýsingar sem fengnar eru hjá öðrum rekstraraðila er þeim rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, að jafnaði frjálst að ákveða nýjan tilgang með notkuninni⁽²⁸⁾. Til að tryggja að við miðlun frá Evrópusambandinu verði viðkomandi viðtakandi bundinn af þeim tilgangi sem lá að baki miðlun upplýsinganna er gerð krafa um það í 3. viðbótarreglu að í tilvikum „þar sem [rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar,] tekur við persónuupplýsingum sem hefur áður verið miðlað frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi“ (framsending) verði viðtakandinn að „tilgreina í hvaða tilgangi þessar persónuupplýsingar verði notaðar innan ramma tilgangsins með notkuninni sem lá að baki upphaflegri eða síðari viðtöku þeirra“. Með öðrum orðum þá tryggir reglan að tilgangurinn, sem tilgreindur er samkvæmt reglugerð (ESB) 2016/679, í tengslum við miðlun ákvarði áfram vinnsluna og að breyting á þeim tilgangi á einhverju stigi vinnslukeðjunnar í Japan myndi krefjast samþykkis skráða einstaklingsins í ESB. Til þess að fá þetta samþykki verður rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuupplýsingar, að hafa samband við skráða einstaklinginn og ef það er ekki mögulegt verður einfaldlega að fylgja upphaflegum tilgangi.

2.3.2. Lögmæt og sanngjörn vinnsla

- 44) Viðbótarverndin sem um getur í 43. forsendu er ekki síður mikilvæg vegna þess að japanska kerfið tryggir einnig á grundvelli meginreglunnar um takmarkanir tilgangs að persónuupplýsingar séu unnar með lögmætum og sanngjörnum hætti.
- 45) Samkvæmt persónuverndarlögunum er þess krafist að þegar rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, safnar persónuauðkennaupplýsingum verði hann að tilgreina nákvæmlega tilganginn með notkun þeirra⁽²⁹⁾ og upplýsa skráða einstaklinginn um það án tafar (eða birta það almenningi) hvaða tilgangi notkunin þjónar⁽³⁰⁾. Enn fremur er í 17. gr. persónuverndarlaganna kveðið á um að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, skuli ekki afla persónuauðkennaupplýsinga með blekkingum eða á annan óviðeigandi hátt. Samþykkis skráða einstaklingsins er krafist (2. mgr. 17. gr. persónuverndarlaganna) vegna öflunar tiltekinna flokka upplýsinga, t.d. persónuauðkennaupplýsinga sem krefjast sérstakrar meðferðar.

⁽²⁶⁾ Í spurningum og svörum sem persónuverndarnefndin gefur út er að finna nokkur dæmi til skýringar á þessu hugtaki. Dæmi um aðstæður þar sem breytingin helst innan hæfilega viðeigandi marka ná einkum til notkunar á persónuauðkennaupplýsingum sem eru fengnar frá kaupendum vara eða þjónustu í tengslum við viðskipti í því skyni að upplýsa viðkomandi kaupendum um aðrar viðeigandi vörur eða þjónustu sem standa til boða (t.d. rekstraraðili líkamsræktarklúbbs sem skráir netföng meðlima til að upplýsa þá um námskeið og dagskráratriði). Jafnframt má í þessum spurningum og svörum finna dæmi um aðstæður þar sem breyting á tilgangi með notkun er ekki heimil, þ.e. ef félag sendir upplýsingar um vörur og þjónustu félagsins á netföng sem það hefur safnað saman til að vara við svikum eða þjófnaði á skirteinum meðlima.

⁽²⁷⁾ Þessar undanþágur geta komið til vegna annarra laga og reglna eða varðað aðstæður þar sem meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga er nauðsynleg i. til að „vernda mannslíf, líkamlega friðhelgi eða eignir“, ii. til að „efla almenna hollustuhætti eða stuðla að heilbrigði barna“ eða iii. til „að starfa með ríkisstofnunum eða -aðilum eða fulltrúum þeirra“ að framkvæmd lögbodinna verkefna þeirra. Enn fremur eiga i. og ii. flokkur aðeins við ef erfitt reynist að fá samþykki skráðs einstaklings og iii. flokkur á einungis við ef hætta er á að það að sækjast eftir samþykki skráðs einstaklings kæmi niður á framkvæmd slíkra verkefna.

⁽²⁸⁾ Að því sögðu er, á grundvelli 1. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna, að meginreglu til nauðsynlegt að afla samþykkis einstaklingsins fyrir afhendingu gagna til þriðja aðila. Þannig getur einstaklingurinn haft einhverja stjórn á því hvort annar rekstraraðili geti notað gögn um hann.

⁽²⁹⁾ Samkvæmt 1. mgr. 15. gr. persónuverndarlaganna verður slík tilgreining að vera „eins skýr og unnt er“.

⁽³⁰⁾ Ákvæði 1. mgr. 18. gr. persónuverndarlaganna.

- 46) Eins og sjá má af 41. og 42. forsendu er rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, þar af leiðandi bannað að vinna persónuauðkennaupplýsingarnar í öðrum tilgangi nema skráði einstaklingurinn hafi veitt samþykki sitt fyrir slíkri vinnslu eða ef ein af undanþágunum skv. 3. mgr. 16. gr. persónuverndarlaganna á við.
- 47) Að lokum, þegar um er að ræða frekari afhendingu persónuauðkennaupplýsinga til þriðja aðila ⁽³¹⁾, takmarkast slík afhending skv. 1. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna við sérstök tilvik þar sem almenna reglan er fyrirframsamþykki skráða einstaklingsins ⁽³²⁾. Í 2., 3. og 4. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna er kveðið á um undantekningar frá kröfunni um að afla samþykkis. Þó gilda þessar undantekningar eingöngu um upplýsingar sem ekki eru viðkvæmar og útheimta að rekstraraðilinn upplýsi hlutaðeigandi einstaklinga fyrir fram um þá fyrirætlun sína að afhenda þriðja aðila persónuauðkennaupplýsingar um þá og möguleikann á að andmæla frekari afhendingu ⁽³³⁾.
- 48) Að því er miðlun frá Evrópusambandinu varðar er nauðsynlegt að persónuupplýsingum hafi fyrst verið safnað og þær unnar í ESB í samræmi við reglugerð (ESB) 2016/679. Í þessu mun alltaf felast annars vegar söfnun og vinnsla, þ.m.t. vegna miðlunar frá Evrópusambandinu til Japans, á einhverjum þeim lagagrundvelli sem tíundaður er í 1. mgr. 6. gr. reglugerðarinnar og hins vegar söfnun í sérstökum, skýrum og lögmætum tilgangi og bann við frekari vinnslu, þ.m.t. með miðlun, á þann hátt sem er ósamrýmanlegur þeim tilgangi sem mælt er fyrir um í b-lið 1. mgr. 5. gr. og 4. mgr. 6. gr. reglugerðarinnar.
- 49) Rekstraraðilinn, sem meðhöndlar persónuupplýsingarnar og tekur við upplýsingunum, mun, í kjölfar miðlunarinnar, í samræmi við 3. viðbótarreglu, þurfa að „staðfesta“ sérstakan tilgang sem býr að baki miðluninni (þ.e. tilganginn sem tilgreindur er samkvæmt reglugerð (ESB) 2016/679) og vinna frekar úr þeim upplýsingum í samræmi við þann tilgang ⁽³⁴⁾. Þetta þýðir ekki aðeins að sá sem upphaflega aflar slíkra persónuupplýsinga í Japan heldur einnig síðari viðtakandi upplýsinganna (þ.m.t. vörsluaðili) er bundinn af þeim tilgangi sem tilgreindur er í reglugerðinni.
- 50) Enn fremur verður rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuupplýsingar, að afla, að meginreglu til, samþykkis skráða einstaklingsins ef hann vill breyta, skv. 1. mgr. 16. gr. persónuverndarlaganna, tilganginum sem áður var tilgreindur í reglugerð (ESB) 2016/679. Án þessa samþykkis telst hvers kyns gagnavinnsla, sem er umfram það svigrúm sem nauðsynlegt er til að ná fram tilganginum með notkuninni, vera brot á 1. mgr. 16. gr. sem er refsinnæmt fyrir persónuverndarnefndinni og dómstólunum.
- 51) Þar sem miðlun samkvæmt reglugerð (ESB) 2016/679 krefst gilds lagagrundvallar og ákveðins tilgangs sem endurspeglast í tilgangi með notkun sem er „staðfestur“ samkvæmt persónuverndarlögunum þýðir þetta að samsetning viðeigandi ákvæða persónuverndarlaganna og 3. viðbótarreglu tryggir áframhaldandi lögmæti vinnslu gagna ESB í Japan.

2.3.3. Nákvæmni og lágmörkun gagna

- 52) Gögn skulu vera nákvæm og uppfærð ef nauðsyn krefur. Þau ættu einnig að vera nægileg, viðeigandi og ekki umfangsmeiri en tilgangur að baki vinnslu þeirra gefur tilefni til.
- 53) Þessar meginreglur eru tryggðar í japönskum lögum með 1. mgr. 16. gr. persónuverndarlaganna þar sem meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga er bönnuð umfram „það sem nauðsynlegt er til að ná fram tilganginum með notkuninni“. Eins og persónuverndarnefndin hefur útskýrt útilokar þetta ekki einungis ófullnægjandi notkun á gögnum og óhóflega notkun gagna (umfram það sem nauðsynlegt er til að ná fram tilganginum með notkuninni) heldur felur þetta einnig í sér bann við meðhöndlun gagna sem skipta ekki máli til að ná fram tilganginum með notkuninni.

⁽³¹⁾ Þótt vörsluaðilar séu undanþegnir hugtakinu „þriðji aðili“ að því er varðar beitingu 23. gr. (sjá 5. mgr.) á þessi undanþága aðeins við að því marki sem vörsluaðilinn meðhöndlar persónuupplýsingar innan marka umboðsins („innan þess svigrúms sem nauðsynlegt er til að ná fram tilganginum með notkuninni“), þ.e. kemur fram sem vinnsluaðili.

⁽³²⁾ Aðrar forsendur (í sérstökum undantekningartilvikum) eru: i. afhending persónuauðkennaupplýsinga „sem byggist á lögum og reglum“, ii. tilvik „þar sem nauðsynlegt er að vernda mannslíf, líkamlega friðhelgi eða eignir og þar sem erfitt er að fá samþykki umbjóðanda“, iii. tilvik „þar sem sérstök þörf er á að efla almenna hollustuhætti eða stuðla að heilbrigði barna og þar sem erfitt er að fá samþykki umbjóðanda“, og iv. tilvik „þar sem þörf er á samstarfi að því er varðar ríkisstofnun eða sveitarfélag eða aðila sem þau fela framkvæmd mála sem mælt er fyrir um í lögum og reglum og þegar fyrir hendi er möguleiki á að það að leita eftir samþykki umbjóðanda geti truflað framkvæmd umræddra mála“.

⁽³³⁾ Upplýsingarnar, sem veita á, taka einkum til flokka persónuupplýsinga, sem deila á með þriðja aðila, og miðlunaraðferðarinnar. Enn fremur verður rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuupplýsingar, að upplýsa skráða einstaklinginn um möguleikann á að andmæla miðluninni og hvernig koma á slíkri beiðni á framfæri.

⁽³⁴⁾ Samkvæmt ii. lið 1. mgr. 26. gr. persónuverndarlaganna er þess krafist að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuupplýsingar, „staðfesti“ (sannprófi), þegar hann tekur við persónuupplýsingum frá þriðja aðila, „upplýsingar um öflun þriðja aðila á persónuupplýsingunum“, þ.m.t. tilganginn með slíkri öflun. Þótt það sé ekki tilgreint sérstaklega í 26. gr. að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuupplýsingar, verði að virða þennan tilgang er þess krafist sérstaklega í 3. viðbótarreglu.

- 54) Að því er þá skyldu varðar að halda gögnum nákvæmum og uppfærðum er þess krafist í 19. gr. persónuverndarlaganna að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, „leitist við að halda persónuupplýsingum nákvæmum og uppfærðum innan þess svigrúms sem nauðsynlegt er til að ná fram tilgangi með notkuninni“. Þetta ákvæði ætti að túlka í tengslum við 1. mgr. 16. gr. persónuverndarlaganna: samkvæmt útskýringum frá persónuverndarnefndinni telst vinnsla persónuauðkennaupplýsinganna ekki ná tilganginum með notkuninni og því verði meðhöndlun þeirra ólögmat skv. 1. mgr. 16. gr. ef rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, uppfyllir ekki tilskildar kröfur um nákvæmni.

2.3.4. Geymslutakmörkun

- 55) Að meginreglu til ætti ekki að geyma gögn lengur en þörf er á miðað við tilganginn með vinnslu persónuupplýsinganna.
- 56) Samkvæmt 19. gr. persónuverndarlaganna er þess krafist að rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, „leitist við [...] að eyða persónuupplýsingum án tafar þegar slík notkun er ekki lengur nauðsynleg“. Þetta ákvæði þarf að lesa með hliðsjón af 1. mgr. 16. gr. persónuverndarlaganna þar sem meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga er bönnuð umfram „það sem nauðsynlegt er til að ná fram tilganginum með notkuninni“. Þegar tilganginum með notkuninni hefur verið náð er vinnsla persónuauðkennaupplýsinga ekki lengur talin nauðsynleg og því ekki hægt að halda henni áfram (nema rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, afli samþykkis skráða einstaklingsins fyrir því).

2.3.5. Gagnaöryggi

- 57) Vinnsla persónuupplýsinga ætti að vera með þeim hætti að öryggi þeirra sé tryggt, þ.m.t. vernd gegn óleyfilegri eða ólöglegri vinnslu og gegn glötun, eyðileggingu eða tjóni fyrir slysi. Í því skyni ættu rekstraraðilar að gera viðeigandi tæknilegar eða skipulagslegar ráðstafanir til að vernda persónuupplýsingar gegn hugsanlegri ógn. Þessar ráðstafanir ætti að meta með tilliti til nýjustu tækni og tengds kostnaðar.
- 58) Þessi meginregla er innleidd í japönsk lög með 20. gr. persónuverndarlaganna þar sem kveðið er á um að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, „skuli gera nauðsynlegar og viðeigandi ráðstafanir vegna öryggiseftirlits með persónuupplýsingum, þ.m.t. koma í veg fyrir leka, tap eða tjón á persónuupplýsingum sem eru til meðhöndlunar“. Í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar er útskýrt til hvaða ráðstafana skuli gripið, þ.m.t. aðferða við að koma á grunnstefnum, reglum um meðferð gagna og ýmsum „eftirlitsaðgerðum“ (um skipulagslegt öryggi sem og mannlegt, efnislegt og tæknilegt öryggi) ⁽³⁵⁾. Að auki er í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar og sérstakri tilkynningu (8. viðbætur við „Efni öryggisstjórnunarráðstafana sem grípa þarf til“) sem persónuverndarnefndin birtir gerð nánari grein fyrir ráðstöfunum sem varða öryggisatvik, sem varða t.d. leka persónuauðkennaupplýsinga, sem er hluti af öryggisstjórnunarráðstöfunum sem rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, eiga að grípa til ⁽³⁶⁾.
- 59) Enn fremur skal, vegna öryggiseftirlits, tryggja „nauðsynlegt og viðeigandi eftirlit“ skv. 20. og 21. gr. persónuverndarlaganna þegar starfsmenn eða undirverktakar meðhöndla persónuauðkennaupplýsingarnar. Að lokum varðar það, skv. 83. gr. persónuverndarlaganna, allt að eins árs fangelsi að leka eða stela persónuauðkennaupplýsingum af ásetningi.

2.3.6. Gagnsæi

- 60) Upplýsa ber skráða einstaklinga um helstu þætti í vinnslu persónuupplýsinga um þá.
- 61) Í 1. mgr. 18. gr. persónuverndarlaganna er þess krafist að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, geri upplýsingar um tilgang með notkun persónuauðkennaupplýsinga sem hann hefur fengið aðgengilegar skráða einstaklingnum nema í „tilvikum þar sem tilgangur með notkun hefur verið birtur almenningi fyrir fram“. Hið sama gildir ef breytingar á tilgangi teljast heimilar (3. mgr. 18. gr.). Þetta tryggir einnig að skráður einstaklingur fái upplýsingar um þá staðreynd að upplýsinga um hann hafi verið aflað. Þótt þess sé almennt ekki krafist í persónuverndarlögunum að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, upplýsi skráða einstaklinginn um væntanlega viðtakendur persónuauðkennaupplýsinga á stigi söfnunar eru slíkar upplýsingar nauðsynlegt skilyrði fyrir síðari afhendingu til þriðja aðila (viðtakanda) á grundvelli 2. mgr. 23. gr., þ.e. þegar það er gert án fyrirframsamþykkis skráða einstaklingsins.

⁽³⁵⁾ Viðmiðunarreglur persónuverndarnefndarinnar (útgáfa almeninna reglna), bls. 41 og bls. 86-98.

⁽³⁶⁾ Samkvæmt þætti 3-3-2 í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar er þess krafist að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, sjái um nauðsynlegar rannsóknir ef slíkur leki, tjón eða tap á sér stað og meti einkum umfang brotsins með tilliti til réttinda og hagsmuna einstaklingsins sem og eðli og umfang viðkomandi persónuauðkennaupplýsinga.

- 62) Að því er „varðveittar persónuupplýsingar“ varðar er í 27. gr. persónuverndarlaganna kveðið á um að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, skuli upplýsa skráða einstaklinginn um auðkenni sitt (samskiptaupplýsingar), tilganginn með notkuninni og málsmeðferð vegna svara við beiðni varðandi einstaklingsbundinn rétt skráða einstaklingsins skv. 28., 29. og 30. gr. persónuverndarlaganna.
- 63) Þar sem litið er, samkvæmt viðbótarreglunum, á persónuupplýsingar, sem er miðlað frá Evrópusambandinu, sem „varðveittar persónuupplýsingar“ án tillits til varðveislutímabils þeirra (nema það falli undir undanþágur) falla þær ávallt undir kröfur um gagnsæi samkvæmt báðum fyrrnefndum ákvæðum.
- 64) Bæði kröfurnar í 18. gr. og skyldan til að upplýsa um tilgang með notkun skv. 27. gr. persónuverndarlaganna falla undir sömu undantekningar, sem byggjast aðallega á sjónarmiðum er varða almannahagsmuni og vernd réttinda og hagsmuna skráða einstaklingsins, þriðju aðila og ábyrgðaraðilans ⁽³⁷⁾. Samkvæmt túlkuninni, sem fram kemur í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar, gilda þessar undantekningar við mjög sérstakar aðstæður, s.s. ef hætta er á að upplýsingar um tilgang með notkun grafi undan lögmætum ráðstöfunum rekstraraðilans til að vernda tiltekna hagsmuni (t.d. baráttu gegn svikum, iðnaðarnjósnum, skemmdarverkum).

2.3.7. Sérstakir gagnaflokkar

- 65) Sérstakar verndarráðstafanir ættu að vera til staðar á meðan vinnsla „sérstakra gagnaflokka“ stendur yfir.
- 66) „Persónuauðkennaupplýsingar sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana“ eins og skilgreint er í 3. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna. Það ákvæði vísar til „persónuauðkennaupplýsinga er varða kynþátt umbjóðanda, sannfæringu, félagslega stöðu, heilsufarssögu, sakaskrá, hvort hann hafi orðið fyrir tjóni af völdum brots, eða aðrar lýsingar o.s.frv. sem eru samkvæmt fyrirmælum ríkisstjórnarinnar lýsingar sem krefjast sérstakrar varúðar við meðhöndlun til að koma í veg fyrir að umbjóðandi verði fyrir ósanngjarnri mismunun, fordómum eða öðru óhagræði“. Þessir flokkar samrýmast að miklu leyti skránni yfir viðkvæmar upplýsingar skv. 9. og 10. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679. Einkum samsvarar „heilsufarsaga“ heilsufarsupplýsingum en „sakaskrá, hvort hann hafi orðið fyrir tjóni af völdum brots“ er í meginatriðum það sama og flokkarnir sem um getur í 10. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679. Flokkarnir, sem um getur í 3. mgr. 2. gr. persónuverndarlaganna, eru túlkaðir frekar í fyrirmælum ríkisstjórnarinnar og viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar. Samkvæmt 8. lið í þætti 2.3 í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar skal túlka undirflokkar í „heilsufarsaga“, sem tilgreindir eru í ii. og iii. lið 2. gr. fyrirmæla ríkisstjórnarinnar, þannig að þeir nái yfir erfiðrafræðilegar upplýsingar og lífkennaupplýsingar. Enn fremur, þótt skráin tiltaki ekki sérstaklega hugtökin „þjóðernislegur uppruni“ og „pólitísk skoðun“ eru í henni vísanir til „kynþátta“ og „sannfæringar“. Eins og útskýrt er í 1. og 2. lið í þætti 2.3 í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar tekur tilvísun til „kynþátta“ til „þjóðernislegra tengsla eða tengsla við tiltekinn heimshluta“ en „sannfæring“ tekur bæði til trúarlegra og stjórnmálalegra sjónarmiða.
- 67) Eins og ljóst er af orðalagi ákvæðisins er þetta ekki tæmandi skrá þar sem bæta má við fleiri flokkum upplýsinga að því marki sem vinnsla þeirra skapar hættu á „ósanngjarnri mismunun, fordómum eða öðru óhagræði fyrir umbjóðandann“.
- 68) Þótt hugtakið „viðkvæmar“ upplýsingar sé í eðli sínu félagsleg hugsmíð sem byggist á menningarlegum og lagalegum hefðum, siðferðilegum sjónarmiðum, stefnuvali o.s.frv. í tilteknu þjóðfélagi hefur framkvæmdastjórnin, með hliðsjón af mikilvægi þess að tryggja fullnægjandi verndarráðstafanir gagnvart viðkvæmum upplýsingum þegar þeim er miðlað til rekstraraðila í Japan, komist að því að sú sérstaka vernd sem „persónuauðkennaupplýsingar sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana“ njóta samkvæmt japönskum lögum nái til allra flokka sem viðurkenndir eru sem „viðkvæmar upplýsingar“ í reglugerð (ESB) 2016/679. Í þessu skyni er í 1. viðbótarreglu kveðið á um að upplýsingar, sem er miðlað frá Evrópusambandinu og varða kynlíf einstaklings, kynhneigð eða stéttarfélagsaðild, skuli unnar af hálfu rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, „á sama hátt og persónuauðkennaupplýsingar sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana í skilningi 3. mgr. 2. gr. [persónuverndarlaganna].“

⁽³⁷⁾ Þetta eru i. tilvik þar sem möguleiki er á að það að upplýsa skráðan einstakling um tilgang með notkun eða gera hann opinberan myndi „skaða líf, líkamlega friðhelgi, eignir eða önnur réttindi og hagsmuni umbjóðanda eða þriðja aðila“ eða „réttindi eða lögmæta hagsmuni [...] rekstraraðila sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar“, ii. tilvik þar sem „þörf er á samstarfi að því er varðar ríkisstofnun eða sveitarfélag“ við framkvæmd lögboðinna verkefna þeirra og ef slíkar upplýsingar eða afhending myndi raska slíkum „málum“, iii. tilvik þar sem tilgangur með notkun byggist greinilega á þeim aðstæðum sem ríktu þegar gagnanna var aflað.

- 69) Að því er varðar frekari efnislegar verndarráðstafanir, sem gilda um persónuauðkennaupplýsingar sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana skv. 2. mgr. 17. gr. persónuverndarlaganna, er rekstraraðilum, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, ekki heimilt að afla slíkra upplýsinga án fyrirframsamþykkis hlutaðeigandi einstaklings, með fyrirvara um takmarkaðar undantekningar⁽³⁸⁾. Enn fremur er þessi flokkur persónuauðkennaupplýsinga útilokaður frá möguleikanum á að afhenda þriðja aðila upplýsingar á grundvelli málsmeðferðarinnar sem kveðið er á um í 2. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna (sem gerir það kleift að senda gögn til þriðju aðila án fyrirframsamþykkis hlutaðeigandi einstaklings).

2.3.8. Ábyrgðarskylda

- 70) Samkvæmt meginreglunni um ábyrgðarskyldu er gerð krafa um að aðilar sem vinna með upplýsingar geri með skilvirkum hætti viðeigandi tæknilegar og skipulagslegar ráðstafanir til að uppfylla skyldur sínar varðandi persónuvernd og geti sýnt fram á slíkt, einkum gagnvart lögbæru eftirlitsyfirvaldi.
- 71) Eins og fram kemur í 34. nmgr. (49. forsenda) er gerð krafa um að rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, staðfesti skv. 1. mgr. 26. gr. persónuverndarlaganna deili á þriðja aðila sem veitir þeim persónuupplýsingar og við hvaða „aðstæður“ þriðji aðili hefur aflað slíkra upplýsinga (ef um er að ræða persónuupplýsingar sem þessi ákvörðun tekur til, samkvæmt persónuverndarlögunum og 3. viðbótarreglu, skulu þessar aðstæður fela það í sér að upplýsingarnar koma frá Evrópusambandinu sem og hvaða tilgangur lá að baki upprunalegri miðlun upplýsinganna). Meðal annars miðar sú ráðstöfun að því að tryggja lögmæti gagnavinnslu í allri vinnslukeðju rekstraraðila, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, sem vinna með persónuupplýsingar. Enn fremur er þess krafist skv. 3. mgr. 26. gr. persónuverndarlaganna að rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, skrái viðtökudag og (skyldubundnar) upplýsingar sem þeir fá frá þriðja aðila skv. 1. mgr., sem og nafn viðkomandi einstaklings (skráður einstaklingur), þá gagnaflokka sem unnið er með og, að því marki sem það skiptir máli, að skráði einstaklingurinn hafi veitt samþykki sitt fyrir miðlun persónuupplýsinga um sig. Eins og tilgreint er í 18. gr. reglna persónuverndarnefndarinnar skal varðveita þessar skrár í a.m.k. eitt til þrjú ár, allt eftir aðstæðum. Við framkvæmd verkefna sinna getur persónuverndarnefndin krafist framlagningar slíkra skráa⁽³⁹⁾.
- 72) Rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, verða að bregðast skjótt og með viðeigandi hætti við kvörtunum frá viðkomandi einstaklingum vegna vinnslu persónuauðkennaupplýsinga um þá. Til að auðvelda meðferð kvartana skulu þeir koma á fót „kerfi sem er nauðsynlegt til að ná [þessu] markmiði“, sem vísar til þess að þeir komi á viðeigandi verklagsreglum innan sinna raða (t.d. úthluta ábyrgð eða útvega tengilið).
- 73) Að lokum skapa persónuverndarlögin ramma um þátttöku atvinnugreinasamtaka við að tryggja að tilskildum ákvæðum verði fylgt í ríkum mæli (sjá 4. þátt IV. kafla). Hlutverk slíkra viðurkenndra samtaka um vernd persónuauðkennaupplýsinga⁽⁴⁰⁾ er að stuðla að vernd persónuauðkennaupplýsinga með því að styðja fyrirtæki með sérþekkingu sinni en einnig stuðla að framkvæmd verndarráðstafana, einkum með því að taka einstakar kvartanir til meðferðar og aðstoða við lausn tengdra ágreiningsmála. Í því skyni geta þau farið fram á að rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar og taka þátt, samþykki nauðsynlegar ráðstafanir, ef við á⁽⁴¹⁾. Enn fremur skulu rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, í tilvikum þegar um er að ræða öryggisbrest við meðferð upplýsinga eða önnur öryggisatvik, að jafnaði upplýsa persónuverndarnefndina, sem og skráða einstaklinginn (eða almenning) og grípa til nauðsynlegra aðgerða, þ.m.t. ráðstafana til að lágmarka hvers kyns tjón og koma í veg fyrir að svipuð atvik endurtaki sig⁽⁴²⁾. Enda þótt þetta séu valfrjálssar áætlanir voru 44 samtök skráð 10. ágúst 2017 hjá persónuverndarnefndinni, þar sem þau stærstu, Japan Information Processing and Development Center (JIPDEC), ein og

⁽³⁸⁾ Undanþágurnar eru eftirfarandi: i. „tilvik sem byggjast á lögum og reglum“, ii. „tilvik þar sem nauðsynlegt er að vernda mannslíf, líkamlega friðhelgi eða eignir og þar sem erfitt er að fá samþykki umbjóðanda“, iii. „tilvik þar sem sérstök þörf er á að efla almenna hollustuhætti eða stuðla að heilbrigði barna og þar sem erfitt er að fá samþykki umbjóðanda“, iv. „tilvik þar sem þörf er á samstarfi að því er varðar ríkisstofnun eða sveitarfélag eða aðila sem þau fela framkvæmd mála sem mælt er fyrir um í lögum og reglum og þegar fyrir hendi er möguleiki á að það að leita eftir samþykki umbjóðanda trufla framkvæmd umræddra mála“ og v. tilvik þar sem skráður einstaklingur, hið opinbera, sveitarfélag, aðili sem fellur undir einn flokkanna í 1. mgr. 76. gr. eða aðrir aðilar sem mælt er fyrir um í reglum persónuverndarnefndarinnar birtir almenningi umræddar persónuauðkennaupplýsingar sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana. Annar flokkur varðar „önnur tilvik, sem mælt er fyrir um í fyrirmælum ríkisstjórnarinnar að jafngildi þeim tilvikum sem tilgreind eru í hverjum lið hér að framan“ og samkvæmt núverandi fyrirmælum ríkisstjórnarinnar þar sem einkum er fjallað um áberandi einkenni einstaklings (t.d. sýnilegt heilsufarsástand) ef viðkvæmra gagna hefur verið aflað (öviljandi) með sjónrænni athugun, myndupptöku eða ljósmyndun af skráðum einstaklingi, t.d. með eftirlitsmyndavélum.

⁽³⁹⁾ Samkvæmt 1. mgr. 40. gr. persónuverndarlaganna getur persónuverndarnefndin krafist þess, að því marki sem þurfa þykir til að koma viðkomandi ákvæðum persónuverndarlaganna til framkvæmda, að rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, leggi fram nauðsynlegar upplýsingar eða efni sem varðar meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga.

⁽⁴⁰⁾ Í persónuverndarlögunum er m.a. að finna reglur um faggildingu slíkra samtaka; sjá 47.–50. gr. persónuverndarlaganna.

⁽⁴¹⁾ Ákvæði 52. gr. persónuverndarlaganna.

⁽⁴²⁾ Tilkynning persónuverndarnefndarinnar nr. 1/2017 „Um aðgerðir sem grípa skal til þegar öryggisbrestur við meðferð persónuupplýsinga eða annað atvik á sér stað“.

sér töldu 15 436 rekstraraðila sem þátttakendur ⁽⁴³⁾. Viðurkenndar áætlanir taka til atvinnugreinasamtaka eins og t.d. samtaka japanskra verðbréfasala (e. Japan Securities Dealers Association), samtaka japanskra ökuskóla (e. Japan Association of Car Driving Schools) eða samtaka hjúskapamiðlara (e. Association of Marriage Brokers ⁽⁴⁴⁾).

- 74) Viðurkennd samtök um vernd persónuauðkennaupplýsinga leggja fram ársskýrslur um starfsemi sína. Samkvæmt „Yfirliti yfir stöðu á framkvæmd persónuverndarlaganna á fjárhagsárinu 2015“, sem persónuverndarnefndin gaf út, bárust viðurkenndum samtökum um vernd persónuauðkennaupplýsinga alls 442 kvartanir, þau kröfðust 123 útskýringa frá rekstraraðilum innan lögsögu sinnar, fóru fram á gögn frá þessum rekstraraðilum í 41 tilviki, gáfu 181 fyrirmæli og settu fram tvenn tilmæli ⁽⁴⁵⁾.

2.3.9. Takmarkanir á framsendingum

- 75) Frekari miðlun gagna til viðtakenda í þriðja landi utan Japans má ekki grafa undan þeirri vernd sem slíkar persónuupplýsingar, sem er miðlað frá Evrópusambandinu til rekstraraðila í Japan, njóta. Slíkar „framsendingar“, sem teljast vera alþjóðlegar miðlanir frá Japan frá sjónarhóli japansks rekstraraðila, ætti aðeins að heimila ef sá sem nýtur áfram verndar utan Japans fellur sjálfur undir reglur sem tryggja svipað verndarstig og tryggt er í japanska réttarkerfinu.
- 76) Fyrsta verndin er bundin í 24. gr. persónuverndarlaganna sem bannar almennt miðlun persónuupplýsinga til þriðja aðila utan yfirráðasvæðis Japans án fyrirframsamþykkis hlutaðeigandi einstaklings. Með 4. viðbótarreglu er tryggt að þegar gögnum er miðlað frá Evrópusambandinu hafi samþykkið verið sérlega vel upplýst enda hafi í því verið gerð sú krafa að viðkomandi einstaklingi skuli „veittar upplýsingar um aðstæður við miðlunina sem eru nauðsynlegar til að umbjóðandinn geti tekið ákvörðun um samþykki sitt“. Á þeim grundvelli skal skráða einstaklingnum tilkynnt að upplýsingunum verði miðlað til annars lands (utan gildissviðs persónuverndarlaganna) og um tiltekið viðtökuland. Þannig getur hann metið þá áhættu varðandi friðhelgi einkalífs sem fylgir miðluninni. Eins og ráða má af 23. gr. persónuverndarlaganna (sjá 47. forsendu) ættu þær upplýsingar, sem veittar eru umbjóðanda, einnig að taka til skyldubundinna liða skv. 2. mgr. þeirra, þ.e.a.s. flokka persónuupplýsinga sem eru afhentar þriðja aðila og aðferðar við afhendingu þeirra.
- 77) Í 24. gr. persónuverndarlaganna, sem beitt er ásamt gr. 11-2 í reglum persónuverndarnefndarinnar, eru nokkrar undantekningar frá þessari reglu um samþykki. Samkvæmt 24. gr. gilda enn fremur sömu undanþágur og þær sem gilda skv. 1. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna einnig um alþjóðlega miðlun upplýsinga ⁽⁴⁶⁾.
- 78) Til að tryggja áframhaldandi vernd við miðlun persónuupplýsinga frá Evrópusambandinu til Japans samkvæmt þessari ákvörðun eflir 4. viðbótarregla vernd við framsendingu rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, á slíkum upplýsingum til þriðja lands. Þetta er gert með því að takmarka og afmarka grundvöll fyrir alþjóðlegri miðlun sem rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, geta notað í stað samþykkis. Nánar tiltekið, og með fyrirvara um undanþágurnar sem settar eru fram í 1. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna, er einungis heimilt að framsenda persónuupplýsingar, sem miðlað er samkvæmt þessari ákvörðun, án samþykkis í tveimur tilvikum: i. ef gögnin eru send til þriðja lands sem persónuverndarnefndin hefur viðurkennt skv. 24. gr. persónuverndarlaganna að veiti vernd sambærilega þeirri sem tryggð er í Japan ⁽⁴⁷⁾, eða ii. ef rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar og viðtakandi sem er þriðji aðili hafa í sameiningu gert ráðstafanir sem veita sambærilega vernd og fæst með persónuverndarlögunum, með hliðsjón af viðbótarreglunum, með samningi, annars konar bindandi samkomulagi eða bindandi fyrirkomulagi innan fyrirtækjahóps. Seinni flokkurinn samsvarar gerningunum sem notaðir eru samkvæmt reglugerð (ESB) 2016/679 til að tryggja viðeigandi verndarráðstafanir (einkum samningsákvæði og bindandi fyrirtækjareglur). Auk þess, eins og persónuverndarnefndin hefur staðfest, fellur miðlunin, jafnvel í þeim tilvikum, áfram undir almennu reglurnar sem gilda um veitingu persónuupplýsinga til þriðja aðila samkvæmt persónuverndarlögunum (þ.e. kröfuna um að afla samþykkis skv. 1. mgr. 23. gr. eða, að öðrum kosti,

⁽⁴³⁾ Samkvæmt tölum sem eru birtar á vefsetri miðstöðvar Japan um vinnslu og þróun upplýsinga (Japan Information Processing and Development Center (JIPDEC)) að því er varðar persónuverndarstig (e. PrivacyMark), dagsett 2. október 2017.

⁽⁴⁴⁾ Persónuverndarnefndin, skrá yfir viðurkennd samtök um vernd persónuauðkennaupplýsinga, aðgengileg á vefslóðinni: <https://www.ppc.go.jp/personal/nintei/list/> eða https://www.ppc.go.jp/files/pdf/nintei_list.pdf

⁽⁴⁵⁾ Persónuverndarnefndin, Yfirlit yfir stöðu á framkvæmd persónuverndarlaganna á fjárhagsárinu 2015 (október 2016), aðgengilegt (einungis á japönsku) á vefslóðinni: https://www.ppc.go.jp/files/pdf/personal_sekougaaiyou_27ppc.pdf

⁽⁴⁶⁾ Sjá 32. nmgr.

⁽⁴⁷⁾ Samkvæmt 11. gr. reglna persónuverndarnefndarinnar er með þessu ekki aðeins krafist efnislegra reglna sem eru jafngildar persónuverndarlögunum, undir skilvirku eftirliti óháðs eftirlitsyrivalds, heldur einnig að framkvæmd viðkomandi reglna í viðkomandi þriðja landi sé tryggð.

kröfuna um upplýsingar um undanþágu skv. 2. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna). Ef ekki er hægt að ná í skráðan einstakling varðandi beiðni um samþykki eða til að veita honum fyrir fram tilskildar upplýsingar skv. 2. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna er miðlunin ekki heimil.

- 79) Af þeim sökum útiloka kröfurnar, sem settar eru fram í 4. viðbótarreglu, notkun miðlunargerna sem mynda ekki bindandi tengsl milli japanska gagnaútflytjandans og gagnainnflytjandans í viðkomandi þriðja landi sem tryggja ekki þá vernd sem krafist er, utan þeirra tilvika þegar persónuverndarnefndin hefur komist að raun um að viðkomandi þriðja land tryggi sambærilega vernd og þá sem tryggð er í persónuverndarlögunum⁽⁴⁸⁾. Þetta á t.d. við um reglur efnahagssamvinnukerfis Asíu- og Kyrrahafsríkja um friðhelgi einkalífsins yfir landamæri (e. APEC Cross Border Privacy Rules (CBPR) System), þar sem Japan er þátttökuhagkerfi⁽⁴⁹⁾, enda er vernd í því kerfi ekki leidd af fyrirkomulagi sem bindur útflytjandann og innflytjandann á grundvelli tvíhliða tengsla þeirra og er greinilega á lægra stigi en sú sem er tryggð með sambandi persónuverndarlaganna og viðbótarreglnanna⁽⁵⁰⁾.
- 80) Að lokum er frekari verndarráðstöfun vegna (fram)sendingar leidd af 20. og 22. gr. persónuverndarlaganna. Samkvæmt þessum ákvæðum þarf rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar (gagnaútflytjandi), að tryggja eftirlit með rekstraraðila í þriðja landi (gagnainnflytjanda), þegar sá siðarnefndi kemur fram fyrir hans hönd, þ.e. sem (undir-)vinnsluaðili, að því er varðar örugga gagnavinnslu.

2.3.10. Réttindi einstaklinga

- 81) Líkt og lög Evrópusambandsins um persónuvernd gera veita persónuverndarlögin einstaklingum ýmis framfylgjanleg réttindi. Í því felst rétturinn til aðgangs („afhending upplýsinga“), leiðréttingar og eyðingar og andmælaréttur („notkunarréttur fellur niður“).
- 82) Í fyrsta lagi á skráður einstaklingur, skv. 1. og 2. mgr. 28. gr. persónuverndarlaganna, rétt á að fara fram á það við rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, að hann „afhendi skráða einstaklingnum varðveittar persónuupplýsingar sem hægt er að nota til að bera kennsl á hann“ og skal rekstraraðilinn, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, „afhenda skráða einstaklingnum varðveittar persónuupplýsingar“ við móttöku slíkrar beiðni. Ákvæði 29. gr. (réttur til leiðréttingar) og 30. gr. (réttur til fá notkun fellda niður) eru með sama skipulagi og 28. gr.
- 83) Í 9. gr. fyrirmæla ríkisstjórnarinnar er tilgreint að afhending persónuauðkennaupplýsinga, eins og um getur í 2. mgr. 28. gr. persónuverndarlaganna, skuli vera skrifleg nema rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, og skráði einstaklingurinn hafi komið sér saman um annað.
- 84) Þessi réttindi eru háð þrenns konar takmörkunum, sem varða réttindi og hagsmuni einstaklingsins eða þriðju aðila⁽⁵¹⁾, alvarlega truflun á starfsemi rekstraraðila, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar⁽⁵²⁾, svo og tilvik þar sem afhending upplýsinga myndi brjóta gegn öðrum lögum eða reglum⁽⁵³⁾. Aðstæðum sem myndu falla undir þessar takmarkanir svipar til nokkurra undanþága sem gilda skv. 1. mgr. 23. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679, sem heimila

⁽⁴⁸⁾ Fram að þessu hefur persónuverndarnefndin enn ekki samþykkt ákvörðun skv. 24. gr. persónuverndarlaganna varðandi viðurkenningu á að þriðja land veiti vernd jafngilda þeirri sem tryggð er í Japan. Eina ákvörðunin sem hún ihugar að samþykkja sem stendur varðar EES. Að því er varðar hugsanlegar aðrar ákvarðanir í framtíðinni mun framkvæmdastjórnin fylgjast náið með stöðunni og, ef nauðsyn krefur, gera viðeigandi ráðstafanir til að taka á hugsanlegum skaðlegum áhrifum með tilliti til áframhaldandi verndar (sjá 176., 177. og 184. forsendu og 1. mgr. 3. gr. hér á eftir).

⁽⁴⁹⁾ Þó hafa einungis tvö japönsk fyrirtæki fengið vottun samkvæmt reglum efnahagssamvinnukerfis Asíu- og Kyrrahafsríkja um friðhelgi einkalífsins yfir landamæri (APEC CBPR System) (sjá https://english.jipdec.or.jp/sp/protection_org/cbpr/list.html). Utan Japans hafa einungis fáir rekstraraðilar fengið vottun samkvæmt þessu kerfi eða 23 bandarísk fyrirtæki (sjá <https://www.trustarc.com/consumer-resources/trusted-directory/#apec-list>).

⁽⁵⁰⁾ Sem dæmi engar skilgreiningar eða sérstök vernd fyrir viðkvæm gögn, engin skylda um takmarkaða varðveislu gagna. Sjá einnig álit Vinnuhópsins 02/2014, 29. gr., um viðmið vegna krafna um bindandi fyrirtækjareglur, sem lögð var fyrir landsbundin persónuverndaryfirvöld í ESB og reglur um friðhelgi einkalífs yfir landamæri, sem lögð var fyrir ábyrgðaraðila reglna efnahagssamvinnukerfis Asíu- og Kyrrahafsríkja um friðhelgi einkalífsins yfir landamæri 6. mars 2014.

⁽⁵¹⁾ Samkvæmt persónuverndarnefndinni geta aðeins slíkir hagsmunir réttlætt takmörkun sem er „vert að vernda samkvæmt lögum“. Þetta mat þarf að framkvæma í hverju tilvik fyrir sig „með tilliti til röskunar grundvallarréttinda til friðhelgi einkalífs, þ.m.t. persónuverndar eins og hún er staðfest í stjórnarskrá og með dómafordæmum.“ Verndaðir hagsmunir geta m.a. tekið til viðskiptaleyndarmála eða annarra atvinnuleyndarmála.

⁽⁵²⁾ Hugtakið „alvarleg röskun á eðlilegri framkvæmd á starfsemi rekstraraðila“ er lýst í viðmiðunarreglum persónuverndarnefndarinnar með mismunandi dæmum, s.s. endurteknum og samhljóða flóknum beiðnum sama einstaklings þegar slíkar beiðnir hafa í för með sér verulega byrði fyrir rekstraraðila sem getur dregið úr getu hans til að svara öðrum beiðnum (viðmiðunarreglur persónuverndarnefndarinnar (útgáfa almennra reglna), bls. 62). Almennt séð hefur persónuverndarnefndin staðfest að þessi flokkur takmarkist við undantekningartilvik sem varða meira en einungis óþægindi. Einkum getur rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, ekki hafnað afhendingu upplýsinga einungis vegna þess að mikils magns gagna er krafist.

⁽⁵³⁾ Eins og persónuverndarnefndin hefur staðfest verða slík lög að virða réttinn til friðhelgi einkalífs eins og hann er tryggður í stjórnarskránni og þar með „endurspeglar nauðsynlega og réttlætana takmörkun“.

takmarkanir á réttindum einstaklinga af ástæðum sem varða „vernd hins skráða eða réttindi og frelsi annarra“ eða tengjast „öðrum mikilvægum markmiðum sem þjóna almannahagsmunum“. Þótt sá flokkur mála þar sem afhending upplýsinga myndi brjóta gegn „öðrum lögum eða reglum“ kunni að virðast viðtækur verða lög og reglur, sem kveða á um takmarkanir hvað þetta varðar, að virða stjórnarskrávarinn rétt til friðhelgi einkalífs og mega einungis setja takmarkanir að því marki sem nýting þessa réttar myndi „raska almennri velferð“⁽⁵⁴⁾. Þetta krefst jafnvægis milli þeirra hagsmuna sem í húfi eru.

- 85) Samkvæmt 3. mgr. 28. gr. persónuverndarlaganna er þess krafist að einstaklingur verði tafarlaust upplýstur um það ef umbeðnar upplýsingar eru ekki fyrir hendi eða ef hlutaðeigandi rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, ákveður að veita ekki aðgang að varðveittum upplýsingum.
- 86) Í öðru lagi á skráður einstaklingur rétt á því skv. 1. og 2. mgr. 29. gr. persónuverndarlaganna að fara fram á að varðveittar persónuupplýsingar um hann verði leiðréttar, bætt verði við þær eða þeim eytt í tilvikum þar sem upplýsingarnar eru óreiðanlegar. Við móttöku slíkrar beiðni skal rekstraraðilinn, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, „framkvæma nauðsynlega rannsókn“ og „gera leiðréttingar o.s.frv. á efni varðveittra upplýsinga“ á grundvelli niðurstaðna slíkrar rannsóknar.
- 87) Í þriðja lagi á skráður einstaklingur rétt á því skv. 1. og 2. mgr. 30. gr. persónuverndarlaganna að fara fram á það við rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, að hann hætti að nota slíkar upplýsingar eða eyði þeim þegar meðferð þeirra fer í bága við 16. gr. (varðandi takmörkun vegna tilgangs) eða hefur verið aflað með óviðeigandi hætti í trássi við 17. gr. persónuverndarlaganna (varðandi öflun með blekkingum, öðrum óviðeigandi hætti eða, ef um er að ræða viðkvæm gögn, án samþykkis). Á sama hátt á einstaklingurinn rétt á því skv. 3. og 4. mgr. 30. gr. persónuverndarlaganna að fara fram á það við rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, að hann hætti að veita þriðja aðila upplýsingar ef það fer í bága við ákvæði 1. mgr. 23. gr. eða 24. gr. persónuverndarlaganna (að því er varðar miðlun til þriðja aðila, þ.m.t. miðlun milli landa).
- 88) Þegar beiðnin er stofnuð skal rekstraraðilinn, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, hætta notkun upplýsinganna tafarlaust, eða miðlun til þriðja aðila, eftir því sem þurfa þykir til að bæta fyrir brotið eða, ef mál fellur undir undantekningu (einkum ef notkun myndi leiða til sérlega mikils kostnaðar)⁽⁵⁵⁾, gera aðrar nauðsynlegar ráðstafanir til að vernda réttindi og hagsmuni viðkomandi einstaklings.
- 89) Ólíkt lögum ESB hafa persónuverndarlögin og aðrar viðkomandi reglur ekki að geyma lagaákvæði sem fjalla sérstaklega um möguleikann á að leggjast gegn vinnslu í beinum markaðslegum tilgangi. Slík vinnsla mun þó samkvæmt þessari ákvörðun fara fram í tengslum við miðlun persónuupplýsinga sem áður var safnað í Evrópusambandinu. Samkvæmt 2. mgr. 21. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 skal skráður einstaklingur ávallt eiga möguleika á að andmæla miðlun upplýsinga í þeim tilgangi að vinna með þær í þágu beinnar markaðssetningar. Eins og útskýrt er í 43. forsendu skv. 3. viðbótarreglu er enn fremur gerð sú krafa að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, vinni þær upplýsingar sem berast samkvæmt ákvörðuninni í sama tilgangi og lá að baki miðlun gagnanna frá Evrópusambandinu nema skráði einstaklingurinn samþykki að breyta tilgangi með notkuninni. Af þeim sökum verður rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar í Japan, ekki leyft að vinna gögnin í þágu beinnar markaðssetningar nema með samþykki skráða einstaklingsins í ESB ef miðlunin hefur farið fram í öðrum tilgangi en vegna beinnar markaðssetningar.
- 90) Í öllum tilvikum, sem um getur í 28. og 29. gr. persónuverndarlaganna, er þess krafist að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, tilkynni einstaklingnum án tafar um niðurstöðu beiðni hans og þarf hann enn fremur að útskýra sérhverja synjun (synjun að hluta) á grundvelli lögboðinna undantekninga sem kveðið er á um í 27.–30. gr. (31. gr. persónuverndarlaganna).

⁽⁵⁴⁾ Ákvæði 13. gr. stjórnarskrárinnar hefur Hæstiréttur túlkað þannig að þar sé kveðið á um réttinn til friðhelgi einkalífs (sjá 7. og 8. forsendu hér að framan). Þótt unnt sé að takmarka þennan rétt í tilvikum þar sem hann „raskar almennri velferð“ segir Hæstiréttur í dómi sínum frá 6. mars 2008 (sjá 8. forsendu) með skýrum orðum að vega og meta þurfi hvers kyns takmarkanir (sem heimila í þessu tilviki opinberu yfirvaldi að safna og vinna persónuupplýsingar) gagnvart réttinum til friðhelgi einkalífs og hafa hliðsjón af þáttum á borð við eðli viðkomandi upplýsinga, áhættu sem vinnsla þessara upplýsinga skapar fyrir einstaklinga, gildandi verndarráðstafanir og ávinning af vinnslunni fyrir almannahagsmuni. Þessu svipar mjög til þess jafnvægis sem krafist er samkvæmt lögum ESB, á grundvelli nauðsynjarreglunnar og meðalhófsreglunnar, til að heimila takmarkanir á réttindum og verndarráðstöfunum á sviði persónuverndar.

⁽⁵⁵⁾ Frekari útskýringar á þessum undantekningum er að finna á bls. 217 í athugasemdum við grein Katsuya Uga, prófessors, um endurskoðun á persónuverndarlögunum frá 2015. Sem dæmi um slíka beiðni sem veldur „miklum útgjöldum“ má nefna tilvik þar sem aðeins sum nöfn á löngum lista (t.d. í skrá) eru afgreidd í trássi við meginregluna um takmarkanir tilgangs og skráin hefur þegar verið sett í sölu sem hefði það í för með sér að mjög kostnaðarsamt yrði að innkalla þessi eintök og setja ný í þeirra stað. Í sama dæmi, þegar eintök af skránni hafa þegar verið seld mörgum og ómögulegt er að safna þeim öllum saman, væri einnig „erfitt að hætta notkun“. Í þessum aðstæðum gæti dæmi um „aðra nauðsynlega aðgerð“ verið að birta eða dreifa tilkynningu um leiðréttingu. Slík aðgerð útilokar ekki aðrar úrlausnir (fyrir dómstólum), hvort sem um er að ræða brot á réttindum til friðhelgi einkalífs, skaða á orðstír (meiðyrði) vegna birtingar eða brot gegn öðrum hagsmunum.

- 91) Að því er varðar skilyrði fyrir því að leggja fram beiðni er í 32. gr. persónuverndarlaganna (ásamt fyrirmælum ríkisstjórnarinnar) gert ráð fyrir að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, geti ákvarðað eðlilega málsmeðferð, þ.m.t. með tilliti til þeirra upplýsinga sem þörf er á til að bera kennsl á varðveittar persónuupplýsingar. Samkvæmt 4. mgr. þessarar greinar mega rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, þó ekki leggja „óhóflega byrði á umbjóðanda“. Í vissum tilvikum geta rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, einnig innheimt gjöld enda verði fjárhæð þeirra „innan þeirra marka sem sanngjörn geta talist m.t.t. raunverulegs kostnaðar“ (33. gr. persónuverndarlaganna).
- 92) Loks getur einstaklingurinn andmælt því að persónuauðkennaupplýsingar um hann séu veittar þriðja aðila skv. 2. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna eða hafnað því að veita samþykki sitt skv. 1. mgr. 23. gr. (og komið þannig í veg fyrir afhendingu ef enginn annar lagagrundvöllur væri fyrir hendi). Einstaklingurinn getur á sama hátt stöðvað vinnslu gagna í öðrum tilgangi með því að hafna því að veita samþykki sitt skv. 1. mgr. 16. gr. persónuverndarlaganna.
- 93) Ólíkt lögum ESB hafa persónuverndarlögin og aðrar viðkomandi reglur ekki að geyma almenn ákvæði sem fjalla um ákvarðanir sem hafa áhrif á skráða einstaklinginn og eru einungis byggðar á sjálfvirkri vinnslu persónuupplýsinga. Hins vegar er fjallað um málefnið í tilteknum sviðsbundnum sérreglum sem gilda í Japan og varða sérstaklega þessa tegund vinnslu. Þetta tekur til sviða þar sem fyrirtæki eru líklegust til að grípa til sjálfvirkar vinnslu persónuupplýsinga til að taka ákvarðanir sem varða einstaklinga (t.d. fjármálageirans). Sem dæmi er í „Ítarlegum viðmiðunarreglum um eftirlit með stórum bönkum“ (e. Comprehensive Guidelines for Supervision over Major Banks), eins og þær voru endurskoðaðar í júní 2017, gerð krafa um að viðkomandi einstaklingur fái sérstakar útskýringar á ástæðum þess að beiðni um gerð lánsammans var hafnað. Þessar reglur tryggja þannig vernd líkast til í frekar takmörkuðum fjölda tilvika þar sem „innflytjandinn“, japanski rekstraraðilinn sjálfur, tæki sjálfur ákvarðanir með sjálfvirkum hætti (frekar en „útflytjandinn“, ábyrgðaraðili gagna í ESB).
- 94) Hvað sem öðru líður mun ábyrgðaraðili gagna í Evrópusambandinu, að því er varðar persónuupplýsingar sem safnað hefur verið í Sambandinu, að jafnaði taka ákvarðanir sem byggjast á sjálfvirkri vinnslu (sem tengist hlutaðeigandi skráðum einstaklingi með beinum hætti) og fellur því undir reglugerð (ESB) 2016/679⁽⁵⁶⁾. Þetta tekur til sviðsmynda miðlunar þegar erlendu (t.d. japanskur) rekstraraðili, sem kemur fram sem umboðsaðili (vinnsluaðili) fyrir hönd ábyrgðaraðila í ESB (eða undirverktaki vinnsluaðila fyrir hönd vinnsluaðila í ESB sem hefur móttekið gögnin frá ábyrgðaraðila í ESB sem safnaði þeim), annast vinnsluna og tekur síðan ákvörðun á þeim grundvelli. Af þessum sökum er ólíklegt að það hafi áhrif á vernd persónuupplýsinga, sem miðlað er samkvæmt þessari ákvörðun, að ekki séu fyrir hendi sértækar reglur um sjálfvirka ákvarðanatöku í persónuverndarlögunum.

2.4. Eftirlit og framfylgd

2.4.1. Óháð eftirlit

- 95) Til að tryggja fullnægjandi persónuvernd í reynd ætti að vera til staðar óháð eftirlitsyfirvald sem hefur vald til að vakta og framfylgja því að farið sé að reglum um persónuvernd. Þetta yfirvald ætti að vera algerlega sjálfstætt og óhlutdrægt í störfum sínum og þegar það beitir heimildum sínum.
- 96) Í Japan er það persónuverndarnefndin sem ber ábyrgð á vöktun og framfylgd persónuverndarlaganna. Í henni eiga sæti formaður og átta nefndarmenn sem forsætisráðherra skipar með samþykki beggja deilda japanska þingsins (Diet). Skipunartími formanns og nefndarmanna er fimm ár, með möguleika á endurnýjun (64. gr. persónuverndarlaganna). Einungis má víkja nefndarmönnum frá störfum af góðum og gildum ástæðum við sérstakar aðstæður sem heyra til undantekninga⁽⁵⁷⁾ og þeir skulu ekki taka virkan þátt í stjórnmalastarfi. Auk þess skulu nefndarmenn í fullu starfi hvergi sinna launuðu starfi eða atvinnustarfssemi samkvæmt persónuverndarlögunum. Allir nefndarmenn falla einnig undir innri reglur sem koma í veg fyrir þátttöku þeirra í umfjöllunum ef upp koma mögulegir hagsmunaárekstrar. Persónuverndarnefndin nýtur aðstoðar skrifstofu undir stjórn framkvæmdastjóra sem komið hefur verið á fót í þeim tilgangi að sinna þeim verkefnum sem persónuverndarnefndinni eru falin (70. gr. persónuverndarlaganna). Bæði nefndarmenn og allir opinberir starfsmenn skrifstofunnar eru bundnir af strangum reglum um þagnarskyldu (72. gr., 82. gr. persónuverndarlaganna).

⁽⁵⁶⁾ Á hinn bóginn mun það, í undantekningartilvikum þar sem japanski rekstraraðilinn hefur bein tengsl við skráða einstaklinginn í ESB, að jafnaði vera vegna þess að rekstraraðilinn hefur beint athygli sinni að einstaklingnum í Evrópusambandinu með því að bjóða honum vörur eða þjónustu eða fylgjast með hegðun hans. Í þeirri sviðsmynd fellur japanski rekstraraðilinn sjálfur undir gildissvið reglugerðar (ESB) 2016/679 (2. mgr. 3. gr.) og þarf því að fara með beinum hætti að lögum ESB um persónuvernd.

⁽⁵⁷⁾ Samkvæmt 65. gr. persónuverndarlaganna er uppsögn gegn vilja viðkomandi nefndarmanns aðeins möguleg á grundvelli eins af eftirfarandi: i. gjaldþrotameðferðar, ii. sakfellingar fyrir brot á persónuverndarlögunum eða lögum um notkun kenninúmera (e. Numbers Use Act), iii. hefur verið dæmdur til fangelsisvistar án nauðungarvinnu eða enn strangari refsingar, iv. viðkomandi er ófær um að gegna skyldustörfum vegna andlegra eða líkamlegra sjúkdóma eða misferlis.

- 97) Heimildir persónuverndarnefndarinnar, sem hún beitir algerlega óháð öðrum ⁽⁵⁸⁾, er einkum að finna í 40., 41. og 42. gr. persónuverndarlaganna. Samkvæmt 40. gr. getur persónuverndarnefndin beðið rekstraraðila, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, um að gefa skýrslu eða leggja fram skjöl um vinnsluáðgerðir og getur einnig framkvæmt úttektir, bæði á vettvangi og á bókhaldi eða öðrum skjölum. Eftir því sem þurfa þykir til að framfylgja persónuverndarlögunum getur persónuverndarnefndin einnig veitt rekstraraðilum, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, leiðsögn eða ráðgjöf varðandi meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga. Persónuverndarnefndin hefur þegar nýtt sér þessa heimild skv. 41. gr. persónuverndarlaganna með því að beina leiðbeiningum til Facebook í kjölfar opinberana Facebook/Cambridge Analytica.
- 98) Umfram allt hefur persónuverndarnefndin, í kjölfar kvörtunar eða að eigin frumkvæði, í einstökum tilvikum heimild til að gefa út tilmæli og fyrirmæli til að framfylgja persónuverndarlögunum og öðrum bindandi reglum (þ.m.t. viðbótarreglunum). Mælt er fyrir um þessar heimildir í 42. gr. persónuverndarlaganna. Í 1. og 2. mgr. er kveðið á um tveggja þrepa ferli þar sem persónuverndarnefndin getur gefið út fyrirmæli (einungis) í kjölfar fyrirframgefina tilmæla en í 3. mgr. er gert ráð fyrir beinni samþykkt fyrirmæla í brýnum tilvikum.
- 99) Enda þótt ekki séu öll ákvæði talin upp í 1. mgr. 42. gr. 1. þáttar IV. kafla persónuverndarlaganna, sem ákvarðar einnig gildissvið 2. mgr. 42. gr., má útskýra þetta með því að sum þessara ákvæða varða ekki skuldbindingar rekstraraðilans sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar ⁽⁵⁹⁾ og að öll mikilvæg vernd sé þegar veitt með öðrum ákvæðum sem eru talin upp þar. Sem dæmi getur það að uppfylla ekki þessa kröfu, þótt ekki sé getið um 15. gr. (þar sem þess er krafist að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, ákveði tilgang með notkun og vinni úr viðkomandi persónuauðkennaupplýsingum eingöngu innan þess ramma) leitt til þess að tilmæli, sem byggjast á broti á 1. mgr. 16. gr., séu ekki virt (sem bannar rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingarnar, að vinna persónuauðkennaupplýsingar umfram það sem nauðsynlegt er til að ná fram tilgangi með notkun nema hann fái til þess samþykki skráða einstaklingsins) ⁽⁶⁰⁾. Annað ákvæði, sem ekki er tilgreint í 1. mgr. 42. gr., er 19. gr. persónuverndarlaganna um áreiðanleika og varðveislu gagna. Ef ekki er farið að því ákvæði er hægt að framfylgja því annaðhvort sem broti á 1. mgr. 16. gr. eða á grundvelli brots á 2. mgr. 29. gr., ef viðkomandi einstaklingur fer fram á leiðréttingu eða eyðingu rangra eða óhöflegra gagna og rekstraraðilinn, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingarnar, neitar að verða við beiðninni. Að því er varðar réttindi skráðs einstaklings skv. 28. gr. (1. mgr.), 29. gr. (1. mgr.) og 30. gr. (1. mgr.) er eftirlit af hálfu persónuverndarnefndarinnar tryggt með því að veita henni framkvæmdarheimildir sem samsvara *skyldum* rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, sem mælt er fyrir um í þeim greinum.
- 100) Samkvæmt 1. mgr. 42. gr. persónuverndarlaganna getur persónuverndarnefndin lagt fram tilmæli, ef hún viðurkennir að fyrir hendi sé „þörf á að vernda réttindi og hagsmuni einstaklings í þeim tilvikum þar sem [rekstraraðili sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar] hefur brotið gegn“ tilteknum ákvæðum persónuverndarlaganna, um „að stöðva brotið eða gera aðrar nauðsynlegar ráðstafanir til að bæta úr brotinu“. Slík tilmæli eru ekki bindandi en opna leið fyrir bindandi fyrirmæli skv. 2. mgr. 42. gr. persónuverndarlaganna. Á grundvelli þessa ákvæðis getur hún, ef ekki er farið að tilmælunum „án lögmætra ástæðna“ og persónuverndarnefndin „viðurkennir að alvarlegt brot gagnvart réttindum eða hagsmunum einstaklings sé yfirvofandi“, fyrirskipað rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, að grípa til aðgerða í samræmi við tilmælin.
- 101) Viðbótarreglurnar skýra enn frekar og styrkja framfylgdarheimildir persónuverndarnefndarinnar. Nánar tiltekið, í tilvikum þegar gögn eru flutt inn frá Evrópusambandinu, mun persónuverndarnefndin ætíð líta á það þegar rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, grípur ekki, án lögmætrar ástæðu, til aðgerðar í samræmi við tilmæli skv. 1. mgr. 42. gr. persónuverndarlaganna, sem yfirvofandi alvarlegt brot á réttindum og hagsmunum einstaklings í skilningi 2. mgr. 42. gr. og þar með sem brot sem gefur tilefni til útgáfu bindandi fyrirmæla. Enn fremur samþykkir persónuverndarnefndin eingöngu sem „lögmæta ástæðu“ fyrir því að fara ekki að tilmælum „atburð af óvenjulegum toga [sem kemur í veg fyrir reglufylgni] sem rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, hefur ekki stjórn á og sem ekki hefði verið hægt að sjá fyrir með góðu móti (t.d. náttúruhamfarir)“ eða tilvik þar sem nauðsyn þess að grípa til aðgerðar varðandi tilmæli „er ekki lengur til staðar þar sem rekstraraðilinn, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, hefur gripið til annarrar aðgerðar sem bætir að fullu fyrir brotið.“

⁽⁵⁸⁾ Sjá 62. gr. persónuverndarlaganna.

⁽⁵⁹⁾ Sem dæmi varða tiltekin ákvæði valkvæðar ráðstafanir rekstraraðila sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar (32., 33. gr. persónuverndarlaganna) eða skuldbindingar sem fela í sér „ýrstru viðleitni“ og því ekki hægt að framfylgja þeim sem slíkum (31., 35., 36. (6. mgr.) og 39. gr. persónuverndarlaganna). Tilteknum ákvæðum er ekki beint til rekstraraðila sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar heldur annarra aðila. Þetta á t.d. við að því er varðar 23. gr. (4. mgr.), 26. gr. (2. mgr.) og 34. gr. persónuverndarlaganna (þó er framfylgd 2. mgr. 26. gr. persónuverndarlaganna tryggt með möguleikanum á refsivíðurlögum skv. i. lið 88. gr. persónuverndarlaganna).

⁽⁶⁰⁾ Eins og útskýrt er hér að framan í 48. forsendu mun gagnaútflytjandi í ESB enn fremur skilgreina, í tengslum við miðlun, „tilganginn með notkun“ sem er að þessu leyti bundinn af skuldbindingunni skv. b-lið 1. mgr. 5. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679. Lögbært persónuverndar-yfirvald (DPA) í Evrópusambandinu getur framfylgt þessari skuldbindingu.

- 102) Ef ekki er farið að fyrirmælum persónuverndarnefndarinnar telst það refsivert brot skv. 84. gr. persónuverndarlaganna og heimilt er að refsa rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, sem fundin hefur verið sekur, með allt að sex mánaða fangelsisvist með vinnu eða sekt sem nemur allt að 300 000 jenum. Samkvæmt i. lið 85. gr. persónuverndarlaganna er enn fremur lítill vilji til samstarfs við persónuverndarnefndina eða hindrun á rannsókn hennar gerð refsiverð með sekt sem nemur allt að 300 000 jenum. Þessi refsiviðurlög gilda auk þeirra viðurlaga sem hægt er að beita vegna verulegra brota á persónuverndarlögunum (sjá 108. forsendu).

2.4.2. Réttarúrræði

- 103) Til að tryggja fullnægjandi vernd og einkum framfylgd einstaklingsbundinna réttinda ætti skráður einstaklingur að hafa skilvirk stjórnsýslu- og réttarúrræði, þ.m.t. skaðabætur.
- 104) Áður en eða í stað þess að leita stjórnsýslu- eða réttarúrræðis getur einstaklingur ákveðið að leggja fram kvörtun vegna vinnslu persónuupplýsinga um hann hjá ábyrgðaraðilanum sjálfum. Á grundvelli 35. gr. persónuverndarlaganna skulu rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, leitast við að fara með slík kvörtunarmál „með viðeigandi hætti og tafarlaust“ og koma á innri kerfum fyrir meðferð kvartana til að ná þessu markmiði. Samkvæmt ii. lið 61. gr. persónuverndarlaganna ber persónuverndarnefndin auk þess ábyrgð á „nauðsynlegri sáttaumleitun vegna kvörtunar sem lögð er fram og samstarfi sem rekstraraðila sem vinnur úr kvörtuninni stendur til boða“, en í báðum tilvikum er um að ræða kvartanir sem útlendingar leggja fram. Í þessu tilliti hefur japanski löggjafinn einnig falið miðlægum stjórnvöldum það verkefni að grípa til „nauðsynlegra aðgerða“ til að gera rekstraraðilum, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, kleift að leysa úr kvörtunarmálum og greiða fyrir því (9. gr.) og skulu sveitarfélög leitast við að tryggja sáttaumleitun í slíkum málum (13. gr.). Í þessu tilliti geta einstaklingar lagt fram kvörtun hjá einni af meira en 1700 neytendamiðstöðvum sem sveitarfélög hafa komið á fót á grundvelli laga um neytendaöryggi (e. Consumer Safety Act) ⁽⁶¹⁾, auk þess að eiga möguleika á að leggja fram kvörtun hjá Neytendamálamiðstöð Japans (e. National Consumer Affairs Centre of Japan). Einnig er hægt að leggja fram slíkar kvartanir vegna brota á persónuverndarlögunum. Samkvæmt 19. gr. grundvallarlaganna um neytendavernd ⁽⁶²⁾ skulu sveitarfélög leitast við að sinna sáttaumleitunum vegna kvartana og láta málsaðilum í té nauðsynlega sérþekkingu. Þetta fyrirkomulag við lausn deilumála virðist nokkuð skilvirk og nam lausnarhlutfallið 91,2% í yfir 75 000 kvörtunarmálum á árinu 2015.
- 105) Brot rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, á ákvæðum persónuverndarlaganna geta haft í för með sér að höfðað verði einkamál sem og sakamál á hendur honum og að viðurlögum verði beitt. Í fyrsta lagi getur einstaklingur, telji hann að brotið hafi verið á réttindum sínum skv. 28., 29. og 30. gr. persónuverndarlaganna, farið fram á lögbannsræði með því að óska eftir að dómstóllinn fyrirskipi að rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, fari að beiðni hans samkvæmt einu þessara ákvæða, þ.e. afhendi varðveittar persónuupplýsingar (28. gr.), leiðrétti varðveittar persónuupplýsingar sem eru rangar (29. gr.) eða hætti ólögumatri vinnslu eða afhendingu til þriðja aðila (30. gr.). Slíkt mál er hægt að höfða án þess að nauðsynlegt sé að styðjast við 709. gr. laga um meðferð einkamála ⁽⁶³⁾ eða á annan hátt við skaðabótarétt ⁽⁶⁴⁾. Þetta þýðir einkum að einstaklingurinn þarf ekki að sanna að hann hafi orðið fyrir tjóni.
- 106) Í öðru lagi, í tilviki þar sem meint brot varðar ekki réttindi einstaklinga skv. 28., 29. og 30. gr. heldur almennar meginreglur um persónuvernd eða skuldbindingar rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, getur hlutaðeigandi einstaklingur höfðað einkamál gegn rekstraraðilanum á grundvelli skaðabótaákvæða í lögum Japans um meðferð einkamála, einkum 709. gr. Þótt þess sé krafist við málshöfðun skv. 709. gr. að fyrir liggi sök (ásætningur eða gáleysi) og sönnun á tjóni getur slíkt tjón bæði verið efnislegt og óefnislegt skv. 710. gr. laga um meðferð einkamála. Engar takmarkanir eru gerðar varðandi bótafjárhæð.
- 107) Að því er tiltæk úrræði varðar vísar 709. gr. laga Japans um meðferð einkamála til fëbóta. Japönsk dómaframkvæmd hefur þó túlkað þessa grein þannig að hún veiti einnig rétt til að krefjast lögbanns ⁽⁶⁵⁾. Ef skráður einstaklingur höfðar mál skv. 709. gr. laga um meðferð einkamála og heldur því fram að réttindi hans eða hagsmunir hafi beðið tjón af broti varnaraðilans gegn ákvæðum persónuverndarlaganna getur krafan, auk skaðabóta, tekið til beiðni um lögbann, einkum í því skyni að stöðva ólöglega vinnslu.

⁽⁶¹⁾ Lög nr. 50 frá 5. júní 2009.

⁽⁶²⁾ Lög nr. 60 frá 22. ágúst 2012.

⁽⁶³⁾ Ákvæði 709. gr. laga um meðferð einkamála er helsti lagagrundvöllur skaðamótamála. Samkvæmt þessu ákvæði skal „sá sem af ásetningi eða gáleysi hefur brotið gegn hvers kyns réttindum annarra, eða verndað hagsmuni annarra með lögmætum hætti, bera ábyrgð á að bæta þann skaða sem af hlýst“.

⁽⁶⁴⁾ Dómur Hæstaréttar Tókýó frá 20. maí 2015 (óbirtur), dómur héraðsdóms Tókýó frá 8. september 2014, Westlaw Japan 2014WLJPCA09088002. Sjá einnig 1. og 3. mgr. 34. gr. persónuverndarlaganna.

⁽⁶⁵⁾ Sjá dóm Hæstaréttar frá 24. september 2002 (Hanrei Times, 1106 bindi, bls. 72).

- 108) Í þriðja lagi getur skráður einstaklingur, auk einkaréttarlegra úrræða (skaðabótamál), beint kvörtun sinni til ríkissaksóknara eða embættismanns rannsóknarlögreglunnar (e. judicial police official) vegna brota á persónuverndarlögunum sem geta varðað refsingu. Í VII. kafla persónuverndarlaganna er að finna refsíákvæði. Mikilvægasta ákvæðið (84. gr.) tengist því þegar rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, fer ekki að fyrirmælum persónuverndarnefndarinnar skv. 2. og 3. mgr. 42. gr. Ef rekstraraðili fer ekki að fyrirmælum persónuverndarnefndarinnar getur formaður nefndarinnar (sem og hver annar embættismaður) ⁽⁶⁶⁾ framsent málið til ríkissaksóknara eða embættismanns rannsóknarlögreglunnar og hafið þannig meðferð sakamáls. Viðurlög við brotum á fyrirmælum persónuverndarnefndarinnar er allt að sex mánaða fangelsisvist með vinnu eða sekt sem nemur allt að 300 000 jenum. Meðal annarra ákvæða persónuverndarlaganna, þar sem kveðið er á um viðurlög við brotum á persónuverndarlögunum sem hafa áhrif á réttindi og hagsmuni skráðra einstaklinga, er 83. gr. persónuverndarlaganna (um að „veita eða nota með leynd“ gagnagrunn með persónuauðkennaupplýsingum „í þeim tilgangi að [...] hagnast ólöglega“) og i. liður 88. gr. persónuverndarlaganna (um það þegar þriðji aðili lætur hjá líða að upplýsa rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingarnar, með réttum hætti þegar sá síðarnefndi tekur við persónuupplýsingum í samræmi við 1. mgr. 26. gr. persónuverndarlaganna og einkum um fyrri öflun þriðja aðilans á slíkum upplýsingum). Viðurlög við slíkum brotum á persónuverndarlögunum eru, eftir því sem við á, fangelsi með vinnu í allt að eitt ár eða sekt sem nemur allt að 500 000 jenum (í tilviki 83. gr.) eða stjórnslusekt sem nemur allt að 100 000 jenum (í tilviki i. liðar 88. gr.). Þótt líklegt megi telja að hótun um refsiviðurlög hafi mikil varnaðaráhrif á bæði stjórnendur rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, og þá einstaklinga sem meðhöndla gögnin kemur skýrt fram í 87. gr. persónuverndarlaganna að hafi fulltrúi, starfsmaður eða aðrir starfsmenn fyrirtækis gerst brotlegir við 83.–85. gr. persónuverndarlaganna skuli „refsa aðilanum og leggja á sekt, sem fram kemur í viðkomandi greinum, á fyrrnefnt fyrirtæki“. Í því tilviki geta bæði starfsmaðurinn og fyrirtækið sætt viðurlögum sem nema allt að hámarksfjárhæðinni.
- 109) Að lokum geta einstaklingar einnig leitað réttar síns gagnvart aðgerðum eða aðgerðaleyzi persónuverndarnefndarinnar. Í þessu tilliti eru fyrir hendi í japönskum lögum margar leiðir til leita stjórnslu- og réttarúrræða.
- 110) Ef einstaklingur er ekki sáttur við þær aðgerðir sem persónuverndarnefndin grípur til getur hann skotið málinu til æðra stjórnslustigs samkvæmt lögum um meðferð stjórnslukæra (e. Administrative Complaint Review Act) ⁽⁶⁷⁾. Aftur á móti getur einstaklingur, sem telur að persónuverndarnefndin hefði átt að bregðast við en látið það hjá líða, farið fram á það við persónuverndarnefndina, skv. gr. 36–3 þeirra laga, að hún geri ráðstafanir eða setji fram stjórnsluleiðbeiningar ef hann telur að „ákvörðun hafi ekki verið tekin eða stjórnsluleiðbeiningar settar fram sem eru nauðsynlegar til að leiðrétta brotið“.
- 111) Að því er réttarúrræði varðar, samkvæmt lögunum um höfðun stjórnslumála, getur einstaklingur sem er ekki sáttur við stjórnsluákvörðun persónuverndarnefndarinnar höfðað mál um fyrirmæli (*mandamus*) ⁽⁶⁸⁾ og óskað eftir að dómstóllinn fyrirskipi persónuverndarnefndinni að grípa til frekari aðgerða ⁽⁶⁹⁾. Í vissum tilvikum getur dómstóllinn einnig gefið út bráðabirgðaúrskurð um fyrirmæli (*mandamus*) til að koma í veg fyrir varanlegt tjón ⁽⁷⁰⁾. Enn fremur getur einstaklingur farið fram á afturköllun ákvörðunar persónuverndarnefndarinnar samkvæmt sömu lögum ⁽⁷¹⁾.
- 112) Að lokum getur einstaklingur einnig, skv. 1. mgr. 1. gr. laga um bótaskyldu ríkisins, höfðað mál gegn persónuverndarnefndinni til að fá greiddar bætur frá ríkinu ef hann hefur orðið fyrir tjóni vegna þess að fyrirmæli sem persónuverndarnefndin gaf út til rekstraraðila voru ólögmet eða persónuverndarnefndin hefur ekki beitt valdheimildum sínum.

3. AÐGANGUR OPINBERRA YFIRVALDA Í JAPAN AÐ PERSÓNUUPPLÝSINGUM SEM MIÐLAÐ HEFUR VERIÐ FRÁ EVRÓPUSAMBANDINU OG NOTKUN ÞEIRRA Á ÞEIM

- 113) Framkvæmdastjórnin hefur einnig metið takmarkanir og verndarráðstafanir, þ.m.t. fyrirkomulag sem varðar eftirlit og einstaklingsbundnar úrlausnir sem fyrir liggur í japönskum lögum að því er varðar söfnun og síðari notkun persónuupplýsinga, sem opinber yfirvöld miðla til rekstraraðila í Japan í þágu almannahagsmuna, einkum vegna framfylgdar löggjafar á sviði refsiréttar og í þágu þjóðaröryggis („aðgangur stjórnvalda“). Í þessu tilliti hefur japanska ríkisstjórnin látið framkvæmdastjórninni í té skýringar, tryggingar og skuldbindingar sem hafa verið undirritaðar á æðsta ráðherra- og stjórnslustigi sem er að finna í II. viðauka við þessa ákvörðun.

⁽⁶⁶⁾ Ákvæði 2. mgr. 239. gr. laga um meðferð sakamála.

⁽⁶⁷⁾ Lög nr. 160 frá 2014.

⁽⁶⁸⁾ Gr. 37–2 laga um höfðun stjórnslumála.

⁽⁶⁹⁾ Samkvæmt 6. mgr. 3. gr. laga um höfðun stjórnslumála vísar hugtakið „aðgerð vegna fyrirmæla (*mandamus*)“ til aðgerðar þar sem leitað er eftir úrskurði dómstólsins gegn stjórnslustofnun um að hún taki þá stjórnsluákvörðun sem hún „hefði átt“ að gera í upphafi en gerði ekki.

⁽⁷⁰⁾ Gr. 37–5 laga um höfðun stjórnslumála.

⁽⁷¹⁾ Ákvæði 1. þáttar II. kafla í lögum um höfðun stjórnslumála.

3.1. Almennur lagarammi

- 114) Aðgangur stjórnvalda, sem fara með framkvæmd opinbers yfirvalds í Japan, verður að vera í fullu samræmi við lög (lögmatísreglan). Hvað þetta varðar eru í stjórnarskrá Japans ákvæði sem takmarka og setja ramma um söfnun persónuupplýsinga á vegum opinberra yfirvalda. Eins og áður hefur komið fram, að því er varðar vinnslu rekstraraðila, sem byggist á 13. gr. stjórnarskrárinnar sem ver m.a. réttinn til frelsis, hefur Hæstiréttur Japans viðurkennt réttinn til friðhelgi einkalífs og persónuverndar⁽⁷²⁾. Mikilvægur þáttur í þessum rétti er frelsi einstaklingsins til að koma í veg fyrir að persónuauðkennaupplýsingar um hann verði afhentar þriðja aðila án hans leyfis⁽⁷³⁾. Í þessu felst réttur til skilvirkar verndar persónuupplýsinga gegn misnotkun og (einkum) ólöglegum aðgangi. Viðbótarvernd er tryggð með 35. gr. stjórnarskrárinnar um rétt allra manna til að njóta friðhelgi fyrir heimili, skjöl og eignir, sem krefst þess að opinber yfirvöld afli sér heimildar hjá dómstóli á grundvelli „fullnægjandi ástæðu“⁽⁷⁴⁾ í öllum tilvikum þegar um er að ræða „leit og haldlagningu“. Í dómi sínum frá 15. mars 2017 (mál sem varðar GPS-staðsetningarkerfi) gerði Hæstiréttur grein fyrir að þessi krafa um heimild dómstóls gildir í hvert sinn sem stjórnvöld ráðast („fara“) inn í einkalíf með þeim hætti að þau bæla niður vilja einstaklingsins, þ.e. í tengslum við „rannsókn með þvingunarúrræðum“. Dómari getur aðeins gefið út slíka heimild á grundvelli raunverulegs gruns um brot, þ.e. þegar áþreifanleg sönnunargögn eru lögð fram á grundvelli þess að sá sem rannsóknin beinist hafi framið refsivert brot⁽⁷⁵⁾. Af þessum sökum hafa japönsk yfirvöld enga lagaheimild til að safna persónuauðkennaupplýsingum með þvingunarúrræðum þegar ekkert brot gegn lögum hefur átt sér stað⁽⁷⁶⁾, t.d. til að koma í veg fyrir brot eða aðra öryggisögn (eins og raunin er í rannsóknum á grundvelli þjóðaröryggis).
- 115) Samkvæmt meginreglunni um beint lagaboð (e. reservation of law principle) verður að heimila gagnasöfnun sem hluta af rannsókn með þvingunarúrræðum sérstaklega í lögunum (eins og fram kemur t.d. í 1. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála varðandi söfnun upplýsinga með þvingunarúrræðum vegna rannsóknar sakamáls). Þessi krafa gildir einnig um aðgang að rafrænum upplýsingum.
- 116) Að auki tryggir 2. mgr. 21. gr. stjórnarskrárinnar trúnað um allar samskiptaleiðir, með takmörkunum sem eru einungis heimilaðar með lögjöf á grundvelli almannahagsmuna. Með 4. gr. laga um fjarskiptafyrirtæki, en samkvæmt þeim er óheimilt að rjúfa trúnað um samskipti sem fjarskiptafyrirtækið annast, er þessari þagnarskyldu komið til framkvæmda með almennum lögum. Þetta hefur verið túlkað á þann veg að óheimilt sé að birta upplýsingar um samskipti nema með samþykki notenda eða ef slíkt er byggt á afdráttarlausri undanþágu frá refsíabyrgð samkvæmt almennum hegningarlögum⁽⁷⁷⁾.
- 117) Stjórnarskráin tryggir einnig rétt til aðgangs að dómstólum (32. gr.) og rétt til að lögsækja ríkið til að fá úrlausn í máli þar sem einstaklingur hefur beðið tjón af ólögætum aðgerðum embættismanns (17. gr.).
- 118) Að því er varðar einkum réttinn til persónuverndar er í 1., 2. og 3. þætti III. kafla persónuverndarlaganna mælt fyrir um almennar meginreglur sem taka til allra geira, þ.m.t. opinberra geirans. Í 3. gr. persónuverndarlaganna er einkum kveðið á um að meðhöndla skuli allar persónuauðkennaupplýsingar í samræmi við meginregluna um að virða persónu einstaklingsins. Þegar persónuauðkennaupplýsingum hefur verið safnað („aflað“) af lögbærum yfirvöldum⁽⁷⁸⁾, m.a. sem hluta af rafrænum skrá, fellur meðhöndlun þeirra undir lögin um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu

⁽⁷²⁾ Sjá sem dæmi dóm Hæstaréttar frá 12. september 2003, í máli nr. 1656 (2002 (Ju)). Hæstiréttur hefur lagt sérstaka áherslu á að „einstaklingur skuli hafa frelsi til að vernda eigin persónuauðkennaupplýsingar gegn því að þær verði afhentar þriðja aðila eða gerðar aðgengilegar almenningi án ríkra ástæðna.“

⁽⁷³⁾ Dómur Hæstaréttar frá 6. mars 2008 (Juki-net).

⁽⁷⁴⁾ „Fullnægjandi ástæður“ eru einungis til staðar þegar viðkomandi einstaklingur (grunaður, ákærður) er talinn hafa framið brot og leitin og haldlagningin eru nauðsynleg vegna rannsóknar sakamálsins. Sjá dóm Hæstaréttar frá 18. mars 1969, í máli nr. 100 (1968 (Shi)).

⁽⁷⁵⁾ Sjá 1. mgr. 156. gr. reglna um meðferð sakamála.

⁽⁷⁶⁾ Vert er að taka fram að samkvæmt lögum um refsingu fyrir skipulagða brotastarfsemi og eftirlit með ávinningi af afbrotum frá 15. júní 2017 varð til nýtt afbrot þar sem undirbúningur hryðjuverka og tiltekinn annarra tegunda skipulagðrar brotastarfsemi er gerður refsiverður. Rannsóknir má því aðeins hefja að fyrir liggi raunverulegur grunur, byggður á sönnunargögnum, um að öll þrjú nauðsynleg skilyrði fyrir að teljast brot (þáttaka skipulagðra glæpasamtaka, „skipulagning“ og „undirbúningur að framkvæmd“ brots) hafi verið uppfyllt. Sjá einnig t.d. 38.–40. gr. laga um varnir gegn undirbúningi (e. Subversive Activities Prevention Act) (lög nr. 240 frá 21. júlí 1952).

⁽⁷⁷⁾ Ákvæði 8. mgr. 15. gr. viðmiðunarreglna um vernd persónuauðkennaupplýsinga á sviði fjarskipta.

⁽⁷⁸⁾ Stjórnsýsluaðilar eins og þeir eru skilgreindir í 1. mgr. 2. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila. Samkvæmt upplýsingum frá japönskum stjórnvöldum falla öll opinber yfirvöld, að héraðslögreglunni undanskilinni, undir skilgreininguna „stjórnsýsluaðilar“. Héraðslögreglan starfar jafnframt innan lagaramma sem settur er með samþykktum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í héraði (sjá 11. gr. persónuverndarlaganna og grunnstefnuna) þar sem mælt er fyrir um ákvæði um vernd persónuauðkennaupplýsinga sem jafngilda lögunum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila. Sjá B-lið I. þáttar í II. viðauka. Eins og persónuverndarnefndin hefur útskýrt þarf samkvæmt „grunnstefnunni“ að samþykja þessar samþykktir á efnislegum grundvelli laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila og ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála gefur út tilkynningar til að veita sveitarfélögum nauðsynlegar leiðbeiningar hvað þetta varðar. Eins og persónuverndarnefndin hefur lagt áherslu á skal „setja samþykkt um vernd persónuauðkennaupplýsinga í hverju héraði innan þessara marka [...] á grundvelli grunnstefnunnar og efnisinnihalds tilkynninganna.“

stjórnsýsluaðila (APPIHAO) ⁽⁷⁹⁾. Að meginreglu til tekur þetta ⁽⁸⁰⁾ einnig til vinnslu persónuauðkennaupplýsinga vegna framfylgdar löggjafar á sviði refsiréttar eða í þágu þjóðaröryggis. Lögin um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila kveða m.a. á um að opinber yfirvöld: i. megi aðeins varðveita persónuauðkennaupplýsingar að því marki sem nauðsynlegt er til að þau geti sinnt skyldustörfum sínum, ii. skuli ekki nota slíkar upplýsingar í „óréttmætum“ tilgangi eða afhenda þær þriðja aðila án rökstuðnings, iii. skuli tilgreina tilganginn og ekki breyta þeim tilgangi umfram það sem eðlilegt má telja að skipti máli varðandi upprunalegan tilgang (takmörkun vegna tilgangs), iv. skuli að jafnaði ekki nota eða veita þriðja aðila varðveittar persónuauðkennaupplýsingar í öðrum tilgangi og, telji þau það nauðsynlegt, setja takmarkanir varðandi tilgang eða notkunaraðferðir þriðja aðila, v. skuli leitast við að tryggja að upplýsingarnar séu réttar (gæði gagna), vi. skuli gera nauðsynlegar ráðstafanir til að tryggja tilhlýðilega upplýsingastjórnun og koma í veg fyrir leka, tap eða tjón (gagnaöryggi), og vii. skuli kappkosta að afgreiða kvartanir sem varða meðhöndlun upplýsinganna hratt og örugglega ⁽⁸¹⁾.

3.2. Aðgangur og notkun opinberra yfirvalda í Japan í þeim tilgangi að framfylgja löggjöf á sviði refsiréttar

- 119) Japönsk lög kveða á um ýmsar takmarkanir á aðgangi að og notkun persónuupplýsinga í þeim tilgangi að framfylgja lögum á sviði refsiréttar, svo og eftirlits- og úrlausnarleiðir sem veita fullnægjandi verndarráðstafanir til þess að vernda þessi gögn í reynd gegn ólögmætu athæfi og hættu á misnotkun.

3.2.1. Lagagrundvöllur og gildandi takmarkanir/verndarráðstafanir

- 120) Innan japanska lagarammans er heimilt að safna rafrænum upplýsingum í þeim tilgangi að framfylgja löggjöf á sviði refsiréttar á grundvelli heimildar dómstóls (söfnun með þvingunarúrræðum) eða beiðni um valfrjálssa afhendingu upplýsinga.

3.2.1.1. Rannsókn með þvingunarúrræðum á grundvelli heimildar dómstóls

- 121) Eins og fram kemur í 115. forsendu verður að heimila gagnaöflun, sem hluta af rannsókn með þvingunarúrræðum, sérstaklega í lögum og hún má aðeins fara fram á grundvelli heimildar dómstóls sem „gefin er út á fullnægjandi grundvelli“ (35. gr. stjórnarskrárinnar). Að því er varðar rannsókn á refsiverðum brotum endurspeglast þessi krafa í ákvæðum laganna um meðferð sakamála. Í 1. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála er kveðið á um að þvingunarúrræðum „skuli ekki beita nema sett hafi verið sérákvæði í þessum lögum“. Að því er söfnun rafrænna upplýsinga varðar eru einu viðkomandi ⁽⁸²⁾ lagastöðirnar í þessu tilliti 218. gr. laganna um meðferð sakamála (leit og haldlagning) og gr. 222–2 í lögnum um meðferð sakamála en samkvæmt þeim skal koma þvingunarúrræðum varðandi hlerun á rafrænum samskiptum án samþykkis beggja aðila til framkvæmda á grundvelli annarra laga, þ.e. laga um hleranir vegna rannsóknar sakamála („lög um símhleranir“). Í báðum tilvikum gildir krafan um heimild dómstóls.
- 122) Nánar tiltekið geta ríkissaksóknarar, aðstoðarmenn ríkissaksóknara eða embættismenn rannsóknarlögreglunnar skv. 1. mgr. 218. gr. laganna um meðferð sakamála framkvæmt leit eða haldlagningu (þ.m.t. krafist gagna) ef þörf krefur vegna rannsóknar á broti, hafi fengist til þess heimild dómara fyrir fram ⁽⁸³⁾. Meðal annars skal slík heimild dómara innihalda nafn þess sem er grunaður eða ákærður, brot sem ákært er fyrir ⁽⁸⁴⁾, skrár á rafsegulmiðlum sem leggja skal hald á og „stað eða hluti“ sem ber að skoða (1. mgr. 219. gr. laganna um meðferð sakamála).

⁽⁷⁹⁾ Persónuauðkennaupplýsingar, sem opinberir starfsmenn stjórnsýsluaðila hafa aflað sér við skyldustörf sín og eru í vörslu fyrrnefnds stjórnsýsluaðila til skipulagslegra nota, falla undir skilgreininguna „varðveittar persónuauðkennaupplýsingar“ í skilningi 3. mgr. 2. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, svo fremi að þær séu skráðar í „stjórnsýsluskjöl“. Þetta tekur til rafrænna upplýsinga sem slíkir aðilar safna og vinna frekar, að því gefnu að skilgreiningin á „stjórnsýsluskjöllum“ í 2. mgr. 2. gr. laganna um aðgang að upplýsingum í vörslu stjórnsýsluaðila (lög nr. 42 frá 1999) nái yfir skrár á rafsegulmiðlum.

⁽⁸⁰⁾ Samkvæmt gr. 53–2 í lögnum um meðferð sakamála er IV. kafli laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila þó undanskilinn að því er varðar „gögn sem varða réttarhöld“ en samkvæmt mótteknum upplýsingum er þar að finna rafrænar upplýsingar, sem aflað hefur verið og byggjast á heimild dómstóls eða beiðni um samstarf af frjálsum vilja sem er liður í rannsókn sakamáls. Að því er varðar upplýsingar sem er safnað á sviði þjóðaröryggis geta einstaklingar á sama hátt ekki beitt fyrir sig réttindum sínum samkvæmt lögnum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila ef yfirmaður opinberra yfirvaldsins hefur „gildar ástæður“ til að ætla að afhending upplýsinga sé „líkleg til að skaða þjóðaröryggi“ (sjá iv. lið 14. gr.). Þess er þó krafist að opinber yfirvöld heimili a.m.k. afhendingu upplýsinga að hluta til þegar því verður við komið (15. gr.).

⁽⁸¹⁾ Sjá sérstakar tilvísanir í lögin um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila í 2. lið b-liðar í 1. lið A-liðar II. þáttar II. viðauka.

⁽⁸²⁾ Þó að 220. gr. laganna um meðferð sakamála heimili leit og haldlagningu „á staðnum“ án heimildar dómstóls þegar ríkissaksóknari, aðstoðarmaður ríkissaksóknara eða embættismaður rannsóknarlögreglunnar handtekur grunaðan mann/brotamann á það ekki við í tengslum við miðlun og þar með að því er varðar þessa ákvörðun.

⁽⁸³⁾ Samkvæmt 1. mgr. 222. gr. ásamt 110. gr. laganna um meðferð sakamála skal sýna þeim aðila sem ráðstöfunin beinist gegn fram á heimild dómstóls til leitar eða haldlagningar á skrám.

⁽⁸⁴⁾ Sjá einnig 2. mgr. 189. gr. laganna um meðferð sakamála en samkvæmt henni skal embættismaður rannsóknarlögreglunnar rannsaka grunaðan brotamann og sönnunargögn er varða brotið „þegar hann telur að brot hafi verið framið“. Á sama hátt er í 1. mgr. 155. gr. reglnanna um meðferð sakamála gerð krafa um að skrifleg beiðni um heimild dómstóls innihaldi a.m.k. það „brot sem ákært er fyrir“ og „samantekt á málsatvikum brotsins“.

- 123) Að því er hlerun samskipta varðar er einungis heimilt að grípa til slíkra ráðstafana með ströngum skilyrðum skv. 3. gr. laganna um símhleranir. Einkum verða opinber yfirlönd að afla sér fyrirframheimildar dómstóls sem aðeins má gefa út vegna rannsóknar á tilteknum alvarlegum brotum (sem skráð eru í viðauka við lögin) ⁽⁸⁵⁾ og þegar „afar erfitt er að bera kennsl á brotamanninn eða skýra nánar aðstæður/atriði í tengslum við verknaðinn með öðrum hætti“ ⁽⁸⁶⁾. Samkvæmt 5. gr. laganna um símhleranir er heimildin gefin út til takmarkaðs tíma og getur dómari sett viðbótarskilyrði. Enn fremur er í lögnum um símhleranir kveðið á um ýmsar frekari tryggingar, s.s. nauðsynlega aðkomu vitna (12. og 20. gr.), bann við því að hlera samskipti tiltekinnna hópa sem njóta sérréttinda (t.d. lækna, lögfræðinga) (15. gr.), skyldu til að hætta hlerunum ef það er ekki lengur réttlætjanlegt, jafnvel innan gildistíma heimildarinnar (18. gr.), eða almenna kröfu um að tilkynna viðkomandi einstaklingi það og heimila aðgang að skránum innan þrjátíu daga eftir að hlerunum hefur verið hætt (23., 24. gr.).
- 124) Að því er varðar öll þvingunarúrræði sem byggjast á heimild dómstóls má aðeins framkvæma athugun „sem nauðsynleg er til að ná markmiði hennar“, þ.e. ef markmiðin sem stefnt er að með rannsókninni nást ekki á annan hátt, (1. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála). Þótt viðmiðanir vegna ákvörðunar á nauðsyn séu ekki tilgreindar frekar í lögnum hefur Hæstiréttur Japans úrskurðað að dómari, sem gefur út heimild, skuli framkvæma heildarmat, einkum með hliðsjón af i. alvarleika brotsins og hvernig það var framið, ii. verðmæti og mikilvægi efnanna sem leggja á hald á sem sönnunargagna, iii. líkunum (hættunni) á því að hægt verði að fela eða eyðileggja sönnunargögn og iv. því að hve miklu leyti haldlagningin getur skaðað viðkomandi einstakling ⁽⁸⁷⁾.

3.2.1.2. Beiðni um valfrjálssa afhendingu upplýsinga á grundvelli „fyrirspurnareyðublaðs“

- 125) Opinberum yfirlöndum er einnig heimilt, innan marka valdheimilda sinna, að safna rafrænum upplýsingum á grundvelli beiðna um valfrjálssa afhendingu upplýsinga. Hér er átt við form samstarfs án þvingunarúrræða þar sem ekki er hægt að framfylgja beiðninni ⁽⁸⁸⁾ og leysa þannig opinber yfirlönd undan þeirri skyldu að afla heimildar hjá dómstóli.
- 126) Að því marki sem slík beiðni beinist að rekstraraðila og varðar persónuauðkennaupplýsingar skal rekstraraðilinn fara að kröfum persónuverndarlaganna. Samkvæmt 1. mgr. 23. gr. persónuverndarlaganna geta rekstraraðilar aðeins afhent þriðju aðilum persónuauðkennaupplýsingar í vissum tilvikum án samþykkis einstaklingsins sem í hlut á, þ.m.t. þegar afhending er „byggð á lögum og reglum“ ⁽⁸⁹⁾. Á sviði framfylgdar löggjafar á sviði refsiréttar er kveðið á um lagagrundvöll slíkra beiðna í 2. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála þar sem kveðið er á um að heimilt sé að „krefja einkaaðila um að gefa skýrslu um nauðsynleg atriði sem varða rannsóknina“. Þar sem slíkt „fyrirspurnareyðublað“ er aðeins leyfilegt sem hluti af rannsókn sakamáls er alltaf gert ráð fyrir að sterkur grunur leiki á um að brot hafi þegar verið framið ⁽⁹⁰⁾. Þar eð slíkar rannsóknir eru almennt í höndum héraðslögreglu gilda auk þess takmarkanir skv. 2. mgr. 2. gr. lögreglulaganna ⁽⁹¹⁾. Samkvæmt því ákvæði „einskorðast“ starfsemi lögreglu við það að sinna störfum sínum og skyldum (þ.e. að koma í veg fyrir, bæla niður og rannsaka brot). Að auki skal lögreglan í störfum sínum starfa með óhlutdrægum, fordómalausum og sanngjörnum hætti og aldrei misnota vald sitt „á nokkurn þann hátt sem getur skert réttindi og frelsi einstaklings sem tryggð eru í stjórnskrá Japans“ (sem felur í sér, eins og tilgreint er, rétt til friðhelgi einkalífs og persónuverndar) ⁽⁹²⁾.
- 127) Sérstaklega að því er varðar 2. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála hefur ríkislögregluembættið, sem það alríkisyfirlönd sem fer m.a. með öll málefni er varða sakamálalögregluna, gefið út fyrirmæli til héraðslögreglunnar ⁽⁹³⁾

⁽⁸⁵⁾ Í viðaukanum er fjallað um níu tegundir afbrota, t.d. brot sem tengjast fíkniefnum og skotvopnum, mansali og skipulögðum morðum. Vakin er athygli á því að brot sem varðar „undirbúning hryðjuverka og annarrar skipulagðrar brotastarfsemi“, sem var nýlega kynnt til sögunnar (sjá 76. nmgr.), er ekki að finna í þessari takmarkandi skrá.

⁽⁸⁶⁾ Samkvæmt 23. gr. laganna um símhleranir verður rannsóknaryfirlönd enn fremur að tilkynna einstaklingum, sem hafa sætt símhlerunum á samskiptum sínum (og eru þannig í hlerunarskránni), skriflega um það.

⁽⁸⁷⁾ Sjá 1. lið b-liðar í 1. lið A-liðar II. þáttar í II. viðauka.

⁽⁸⁸⁾ Samkvæmt þeim upplýsingum sem borist hafa hefur lítill samstarfsvilji rekstraraðila ekki haft í för með sér neikvæðar afleiðingar (þ.m.t. viðurlög) samkvæmt lögum. Sjá a-lið 2. liðar í A-lið II. þáttar II. viðauka.

⁽⁸⁹⁾ Samkvæmt viðmiðunareglum persónuverndarnefndarinnar (útgáfa almennra reglna) er í i. lið 1. mgr. 23. gr. kveðið á um grundvöll fyrir afhendingu persónuauðkennaupplýsinga til að bregðast við bæði heimild dómstóls (218. gr. laganna um meðferð sakamála) og „fyrirspurnareyðublað“ (2. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála).

⁽⁹⁰⁾ Þetta merkir að einungis er heimilt að nota „fyrirspurnareyðublaðið“ til að afla upplýsinga í einstökum málum en ekki til að safna persónuupplýsingum í stórum stíl. Sjá einnig 1. lið b-liðar í 2. lið A-liðar I. þáttar II. viðauka.

⁽⁹¹⁾ Einnig reglur héraðsnefndarinnar um almannaöryggi, sjá 1. mgr. 189. gr. laganna um meðferð sakamála.

⁽⁹²⁾ Sjá einnig 3. gr. lögreglulaganna en samkvæmt henni felst það í embættiseiði sem allir lögreglumenn sverja „að vera trúr þeirri skyldu að verja og halda í heiðri stjórnskrá og lög Japans og gegna skyldum sínum af óhlutdrægni, á grundvelli réttlætis, af sanngirni og án fordóma“.

⁽⁹³⁾ Samkvæmt 1. mgr. 30. gr. og 2. mgr. 31. gr. lögreglulaganna skal aðalframkvæmdastjóri svæðisskrifstofa lögreglunnar (staðbundinna útíbúa ríkislögregluembættisins) „stjórna og hafa eftirlit með“ héraðslögreglunni.

um „réttu notkun skriflegra fyrirspurna í rannsóknarmálum“. Samkvæmt þessari tilkynningu skal leggja fram beiðnir á fyrirframákveðnu eyðublaði („eyðublað nr. 49“ eða svokallað „fyrirspurnareyðublað“⁽⁹⁴⁾), þær skulu varða skrár „sem varða tiltekna rannsókn“ og skulu þær upplýsingar sem óskað er eftir vera „nauðsynlegar fyrir [þá] rannsókn“. Í hverju tilviki skal aðalrannsakandi „rannsaka að fullu nauðsyn, innihald, o.s.frv., tiltekinnar fyrirspurnar“ og fá innra samþykki háttsetts embættismanns.

- 128) Enn fremur hefur Hæstiréttur Japans, í tveimur dómum frá 1969 og 2008⁽⁹⁵⁾, mælt fyrir um takmarkanir að því er varðar úrræði án þvingunar sem hafa áhrif á réttinn til friðhelgi einkalífs⁽⁹⁶⁾. Einkum taldi dómstóllinn að slík úrræði yrðu að vera „réttmæt“ og innan „almennt leyfðra marka“, þ.e.a.s. þau yrðu að vera nauðsynleg vegna rannsóknar á grunuðum einstaklingi (söfnun sönnunargagna) og framkvæmdar „með viðeigandi aðferðum til að ná fram tilgangi [rannsóknarinnar]“⁽⁹⁷⁾. Í dómunum kemur fram að í þessu felist prófun á því hvort meðalhöfs hafi verið gætt, að teknu tilliti til allra málavaxta (t.d. umfangs skerðingar á rétti til friðhelgi einkalífs, þ.m.t. væntinga um friðhelgi einkalífs, alvarleika brotsins, hverjar líkur eru á að afla megi gagnlegra sönnunargagna, mikilvægis þeirra sönnunargagna, hugsanlegra annarra rannsóknaraðferða o.s.frv.).⁽⁹⁸⁾
- 129) Auk þessara takmarkana á beitingu opinbers valds er rekstraraðilunum sjálfum ætlað að kanna („staðfesta“) nauðsyn og „réttmæti“ afhendingar til þriðja aðila⁽⁹⁹⁾. Þetta tekur til þess hvort lög komi í veg fyrir samstarf þeirra. Slíkar lagaskyldur, sem stangast á, má m.a. leiða af trúnaðarskyldum, s.s. 134. gr. almennra hegningarlaga (varðandi samband lækni, lögfræðings, prests o.s.frv. og skjólstæðings/umbjóðanda hans). Jafnframt skal „sérhver aðili sem stundar fjarskiptastarfsemi, á meðan hann gegnir því starfi, varðveita leyndarmál annarra sem hann hefur fengið vitneskju um að því er tekur til samskipta sem eru í umsjón fjarskiptafyrirtækja“ (2. mgr. 4. gr. laganna um fjarskiptafyrirtæki). Þessi skuldbinding er studd viðurlögum, sem mælt er fyrir um í 179. gr. laganna um fjarskiptafyrirtæki, en samkvæmt þeim skal hver sá sem rofið hefur trúnað um samskipti sem fjarskiptafyrirtæki annast teljast sekur um hegningarlagabrot sem varðar allt að tveggja ára fangelsi með vinnu eða sekt sem nemur allt að einni milljón jena⁽¹⁰⁰⁾. Þótt þessi krafa sé ekki algild og geri einkum ráð fyrir ráðstöfunum sem brjóta í bága við trúnað um samskipti, sem teljast vera „réttmætar athafnir“ í skilningi 35. gr. almennra hegningarlaga⁽¹⁰¹⁾, nær þessi undantekning ekki til viðbragða við beiðnum opinberra yfirvalda, án þvingunarúrræða, um afhendingu rafrænna upplýsinga skv. 2. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála.

3.2.1.3. Frekari notkun upplýsinga sem safnað hefur verið

- 130) Þegar opinber yfirvöld í Japan safna persónuauðkennaupplýsingum fellur það undir gildissvið laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila. Í þeim lögum er að finna reglur um meðhöndlun (vinnslu)

⁽⁹⁴⁾ Á fyrirspurnareyðublaðinu verður einnig að tilgreina samskiptaupplýsingar viðkomandi „afgreiðslufulltrúa“ („heiti einingar [staða], nafn afgreiðslufulltrúa, símanúmer vinnustaðar, innanhússnúmer o.s.frv.“).

⁽⁹⁵⁾ Dómur Hæstaréttar frá 24. desember 1969 (1965(A) 1187), dómur Hæstaréttar frá 15. apríl 2008 (2007(A) 839).

⁽⁹⁶⁾ Japönsk stjórnvöld hafa, enda þótt þessir dómur varði ekki söfnun rafrænna upplýsinga, útskýrt að beiting viðmiðana Hæstaréttar nái yfir hvers konar skerðingar af hálfu opinberra yfirvalda á réttinum til friðhelgi einkalífs, þ.m.t. allra „rannsókna á valfrjálsum grundvelli“, og því séu viðmiðin einnig bindandi fyrir japönsk yfirvöld þegar þau leggja fram beiðni um valfrjálsa afhendingu upplýsinga. Sjá 1. lið b-liðar í 2. lið A-liðar II. þáttar II. viðauka.

⁽⁹⁷⁾ Samkvæmt þeim upplýsingum sem borist hafa skal líta til þessara þátta sem „réttmætra í samræmi við félagslega samþykktar viðmiðanir.“ Sjá 1. lið b-liðar í 2. lið A-liðar II. þáttar II. viðauka.

⁽⁹⁸⁾ Að því er varðar sambærilega þætti í tengslum við rannsóknir með þvingunarúrræðum (hleranir) sjá einnig dóm Hæstaréttar frá 16. desember 1999, 1997 (A) 636.

⁽⁹⁹⁾ Í þessu sambandi hafa japönsk yfirvöld bent á viðmiðunarreglur persónuverndarnefndarinnar (útgáfu almennra reglna) og lið 5/14 í „spurningum og svörum“ sem persónuverndarnefndin tók saman vegna beitingar persónuverndarlaganna. Samkvæmt japönskum yfirvöldum „eru rekstraraðilar sífellt varfærari þegar kemur að því svara slíkum beiðnum í ljósi þess að einstaklingar eru í auknum mæli orðnir meðvitaðir um friðhelgi einkalífs síns, auk þess sem slíkar beiðnir kalla á auknið vinnuálag“. Sjá 2. lið A-liðar II. þáttar II. viðauka, einnig með vísan til tilkynningar ríkislögregluembættisins frá 1999. Samkvæmt þeim upplýsingum, sem borist hafa, hafa vissulega komið upp tilvik þar sem rekstraraðilar hafa neitað samstarfi. Sem dæmi tilgreindi LINE (vinsælasta samskiptasmáforritið í Japan) eftirfarandi í skýrslu sinni um gagnsæi frá 2017: „Þegar okkur [...] berast beiðnir frá rannsóknaryfirvöldum o.s.frv. staðfestum við hvort þær eru tilhlýðilegar með tilliti til lögmætis, notendaverndar o.s.frv. Ef fram koma lagalegir annmarkar á beiðninni munum við hafna beiðninni á þeim tíma. Ef krafa er of víðtæk miðað við tilgang rannsóknarinnar biðjum við rannsóknaryfirvöld um rökstuðning. Ef rökstuðningurinn er ekki fullnægjandi munum við ekki verða við beiðninni.“ Aðgengilegt á netinu á: <https://linecorp.com/en/security/transparency/top>

⁽¹⁰⁰⁾ Viðurlögin eru þriggja ára fangelsi með vinnu eða sekt sem nemur allt að 2 milljónum jena fyrir hvern þann sem „stundar fjarskiptastarfsemi“.

⁽¹⁰¹⁾ „Réttmætar athafnir“ samkvæmt almennum hegningarlögum eru einkum athafnir fjarskiptafyrirtækis sem eru í samræmi við úrræði ríkisins sem hafa lagagildi (þvingunarúrræði), t.d. þegar rannsóknaryfirvöld gera ráðstafanir á grundvelli heimildar sem dómari gefur út. Sjá 2. lið b-liðar í 2. lið A-liðar II. þáttar II. viðauka, með vísun til viðmiðunarreglna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í fjarskiptafyrirtækjum.

„varðveitra persónuauðkennaupplýsinga“ og settar ýmsar takmarkanir og verndarráðstafanir (sjá 118. forsendu) ⁽¹⁰²⁾. Enn fremur felur heimild stjórnsýsluadila til að varðveita persónuauðkennaupplýsingar „aðeins þegar varðveisla þeirra er nauðsynleg til að fara með þau mál sem falla undir lögsögu hans og kveðið er á um í lögum og reglum“ (1. mgr. 3. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluadila) einnig í sér takmarkanir, a.m.k. óbeint, varðandi upphaflegu söfnunina.

3.2.2. Óháð eftirlit

- 131) Í Japan er söfnun rafrænna upplýsinga á sviði framfylgdar löggjafar á sviði refsiréttar ⁽¹⁰³⁾ fyrst og fremst á ábyrgð héraðslögreglunnar ⁽¹⁰⁴⁾ og sætir mismiklu eftirliti í þessu tilliti.
- 132) Í fyrsta lagi þarf lögreglan að afla heimildar dómstóls fyrir fram í öllum tilvikum þar sem rafrænna upplýsinga er aflað með þvingunarúræðum (leit og haldlagning) (sjá 121. forsendu). Í slíkum tilvikum mun söfnunin því verða könnuð fyrir fram af dómara, á grundvelli strangrar reglu um „fullnægjandi ástæðu“.
- 133) Jafnvel þótt ekki fari fram fyrirframathugun dómara á beiðnum um valfrjálsa afhendingu upplýsinga geta rekstraraðilar sem fá slíka beiðnir andmælt þeim án þess að eiga neikvæðar afleiðingar á hættu (og þurfa að taka tillit til áhrifa hvers kyns afhendinga á friðhelgi einkalífsins). Enn fremur skal lögreglan, skv. 1. mgr. 192. gr. laganna um meðferð sakamála, ávallt eiga samstarf við ríkissaksóknara og samhæfa aðgerðir sínar aðgerðum hans (og héraðsnefndarinnar um almannaoöryggi) ⁽¹⁰⁵⁾. Á hinn bóginn getur ríkissaksóknari gefið nauðsynlegar almennar leiðbeiningar þar sem settar eru fram reglur varðandi réttláta rannsókn og/eða gefið út sérstök fyrirmæli að því er varðar einstaka rannsókn (193. gr. laganna um meðferð sakamála). Ef slíkum leiðbeiningum og/eða fyrirmælum er ekki fylgt getur ákærvaldið höfðað mál vegna agabrota (194. gr. laganna um meðferð sakamála). Þar af leiðandi starfar héraðslögreglan undir eftirliti ríkissaksóknara.
- 134) Í öðru lagi er hvorri deild japanska þingsins um sig heimilt, skv. 62. gr. stjórnarskrárinnar, að framkvæma rannsóknir í tengslum við stjórnvöld, þ.m.t. að því er varðar lögmæti upplýsingaöflunar lögreglunnar. Í því skyni getur það krafist viðveru og skýrslutöku af vitnum og/eða framlagningar skýrslna. Þessar rannsóknarheimildir eru tilgreindar nánar í lögum þingsins, einkum XII. kafla. Nánar tiltekið er í 104. gr. laga þingsins kveðið á um að ríkisstjórnin, opinberar stofnanir og aðrir hlutar ríkisins „verði að fara að beiðnum þingdeildar eða nefnda hennar um að taka saman skýrslur og skrár sem taka þarf tillit til við rannsókn“. Einungis er heimilt að neita að þessu ef stjórnvöld gefa trúverðuga ástæðu sem þingið telur viðunandi eða ef gefin er út formleg yfirlýsing um að gerð skýrslanna eða skrána myndi „skaða þjóðarhagsmuni verulega“ ⁽¹⁰⁶⁾. Auk þess geta þingmenn lagt skriflegar spurningar fyrir ríkisstjórnina (74. og 75. gr. laga þingsins), og áður hafa slíkar „skriflegar fyrirspegnir“ einnig beinst að meðferð persónuauðkennaupplýsinga af hálfu stjórnsýslunnar ⁽¹⁰⁷⁾. Hlutverk japanska þingsins við eftirlit með framkvæmdavaldinu er stutt kvöðum um skýrslugjöf, t.d. skv. 29. gr. laga um símhleranir.
- 135) Í þriðja lagi sætir héraðslögreglan einnig óháðu eftirliti innan framkvæmdavaldsins. Þetta tekur einkum til héraðsnefndanna um almannaoöryggi sem settar eru á fót í héraði til að tryggja lýðræðislega stjórnsýslu og pólitískt hlutleysi lögreglunnar ⁽¹⁰⁸⁾. Í þessum nefndum sitja fulltrúar sem héraðsstjórnin tilnefnir með samþykki héraðsþingsins (úr hópi borgara sem ekki hafa gegnt stöðu opinberra starfsmanna innan lögreglunnar á næstliðnum fimm árum) og hafa öruggan skipunartíma (nánar tiltekið þarf góða ástæðu fyrir brottvikningu) ⁽¹⁰⁹⁾. Samkvæmt upplýsingum sem borist hafa lúta þær ekki fyrirmælum og því er hægt að líta svo á að þær séu algerlega sjálfstæðar ⁽¹¹⁰⁾. Að því er varðar verkefni og valdsvið héraðsnefndanna um almannaoöryggi, skv. 3. mgr. 38. gr. ásamt 2. gr. og 2. mgr. 36. gr. lögreglulaga, bera þær ábyrgð á „að vernda réttindi og frelsi einstaklings“. Í þessu skyni hafa þær valdheimildir til að

⁽¹⁰²⁾ Að því er varðar réttindi hlutaðeigandi einstaklinga, sjá þátt 3.1.

⁽¹⁰³⁾ Að meginreglu til getur ríkissaksóknari, eða aðstoðarmaður hans að fyrirmælum ríkissaksóknara, rannsakað brot telji hann það nauðsynlegt (1. mgr. 191. gr. laganna um meðferð sakamála).

⁽¹⁰⁴⁾ Samkvæmt upplýsingum sem borist hafa fer ríkislögregluembættið ekki með rannsókn einstakra sakamála. Sjá a-lið 1. liðar A-liðar II. þáttar II. viðauka.

⁽¹⁰⁵⁾ Sjá einnig 246. gr. laganna um meðferð sakamála en samkvæmt þeim er rannsóknarlögreglunni skylt að senda málsskjöl til ríkissaksóknara að lokinni rannsókn á refsiverðu broti („meginreglan um að senda inn öll mál“).

⁽¹⁰⁶⁾ Að öðrum kosti getur þingið farið fram á að eftirlits- og endurskoðunarstjórn sértilgreindra leyndarmála (e. Board of Oversight and Review of Specially Designated Secrets) láti fara fram rannsókn þegar beiðni um svar er synjað. Sjá gr. 104-II í lögum japanska þingsins.

⁽¹⁰⁷⁾ Sjá 4. lið B-liðar II. þáttar II. viðauka.

⁽¹⁰⁸⁾ Að auki hefur héraðsþingið, í samræmi við ákvæði 100. gr. laga um sjálfstjórn sveitarfélaga, heimild til að rannsaka starfsemi fullnustuyfirvalda sem komið er á fót á héraðsstigi, þ.m.t. héraðslögreglunnar.

⁽¹⁰⁹⁾ Sjá 39.–41. gr. lögreglulaga. Sjá einnig 42. gr. lögreglulaga að því er varðar pólitískt hlutleysi.

⁽¹¹⁰⁾ Sjá 3. lið B-liðar II. þáttar II. viðauka („kerfi sjálfstæðra ráða“).

„hafa eftirlit“⁽¹¹¹⁾ með allri rannsóknarstarfsemi héraðslögreglunnar, þ.m.t. söfnun persónuupplýsinga. Einkum geta nefndirnar „gefið héraðslögreglunni ítarleg fyrirmæli, eða fyrirmæli í tilteknu úttektarmáli þar sem brot lögreglumanna í starfi eru rannsökuð, ef nauðsyn krefur“⁽¹¹²⁾. Fá héraðslögreglustjóri⁽¹¹³⁾ slík fyrirmæli eða komist hann sjálfur á snodir um hugsanlegt misferli (þ.m.t. brot á lögum eða aðra vanrækslu skyldustarfa) ber honum skylda til að gera úttekt á málinu þegar í stað og tilkynna niðurstöðu úttektarinnar til héraðsnefndarinnar um almannaoðryggi (3. mgr. 56. gr. lögreglulaga). Telji hann það nauðsynlegt er honum einnig heimilt að tilnefna einn nefndarmanna til að fara yfir stöðu framkvæmdarinnar. Ferlið heldur áfram þar til héraðsnefndin um almannaoðryggi lítur svo á að tekið hafi verið á atvikinu með viðunandi hætti.

- 136) Að því er varðar rétta beitingu laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila hefur viðkomandi ráðherra eða yfirmaður stofnunar (t.d. ríkislögreglustjóri) þar að auki framkvæmdarvald, undir eftirliti ráðuneytis innanríkis- og fjarskiptamála. Samkvæmt 49. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila er ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála „heimilt að safna skýrslum um stöðu framkvæmdar á þessum lögum“ frá yfirmönnum stjórnsýsluaðila (ráðherra). Til stuðnings þessu eftirlitshlutverki kemur innlegg frá 51 „miðstöð alhliða upplýsinga“ ráðuneytis innanríkis- og fjarskiptamála (einni í hverju héraði Japans) sem meðhöndla árlega þúsundir fyrirspurna frá einstaklingum⁽¹¹⁴⁾ (sem getur á móti leitt í ljós hugsanleg brot á lögum). Telji ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála það nauðsynlegt til að tryggja að farið verði að ákvæðum laganna getur það óskað eftir því að lagðar verði fram skýringar og efni og gefið út álit varðandi meðferð persónuauðkennaupplýsinga af hálfu viðkomandi stjórnsýsluaðila (50. og 51. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila).

3.2.3. Einstaklingsbundnar úrlausnir

- 137) Auk eftirlits að eigin frumkvæði (e. ex officio oversight) hafa einstaklingar einnig ýmsa möguleika á að fá einstaklingsbundna úrlausn, bæði fyrir milligöngu óháðra yfirvalda (s.s. héraðsnefndanna um almannaoðryggi eða persónuverndarnefndarinnar) og japanskra dómstóla.
- 138) Í fyrsta lagi, að því er varðar persónuauðkennaupplýsingar sem stjórnsýsluaðilar safna, er þeim síðarnefndu skylt að „kappkosta að afgreiða kvartanir með réttum og skjóttum hætti“ vegna síðari vinnslu þeirra (48. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila). Þótt IV. kafli laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, sem fjallar um réttindi einstaklinga, gildi ekki um persónuauðkennaupplýsingar sem skráðar eru í „skjöl sem tengjast réttarhöldum og haldlögðum hlutum“ (2. mgr. gr. 53–2. laganna um meðferð sakamála) – sem tekur til persónuauðkennaupplýsinga sem safnað er sem hluta af rannsókn sakamáls – geta einstaklingar lagt fram kvörtun og skírskotað til almennra meginreglna um persónuvernd, s.s. þeirrar skyldu að varðveita aðeins persónuauðkennaupplýsingar „þegar varðveisla þeirra er nauðsynleg í þágu [löggæslustarfa]“ (1. mgr. 3. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila).
- 139) Að auki tryggir 79. gr. lögreglulaga einstaklingum, sem hafa áhyggjur af „framkvæmd skyldustarfa“ af hálfu starfsfólks lögreglunnar, rétt til að leggja fram kvörtun hjá (þar til bærri) óháðri héraðsnefnd um almannaoðryggi. Nefndin mun taka slíkar kvartanir til „dyggilegrar“ meðferðar í samræmi við lög og staðbundnar samþykktir og skal tilkynna umkvörtunaradilunum skriflega um niðurstöðurnar. Á grundvelli heimilda sinna til að hafa eftirlit með héraðslögreglunni og „gefa henni fyrirmæli“ að því er varðar „brot starfsfólks í starfi“ (3. mgr. 38. gr. og 1. mgr. gr. 43–2 í lögreglulögum), getur hún óskað eftir því að héraðslögreglan rannsaki málsatvik, geri viðeigandi ráðstafanir á grundvelli niðurstöðu rannsóknarinnar og gefi skýrslu um niðurstöðurnar. Telji nefndin að rannsókn lögreglunnar hafi ekki verið fullnægjandi getur hún einnig gefið fyrirmæli um meðferð kvörtunarinnar.
- 140) Til að auðvelda meðferð kvartana hefur ríkislögregluembættið gefið út „tilkynningu“ til lögreglunnar og héraðsnefndanna um almannaoðryggi um rétta meðhöndlun kvartana vegna framkvæmdar lögreglumanna á skyldustörfum sínum. Í þessu skjali mælir ríkislögregluembættið fyrir um staðla um túlkun og framkvæmd 79. gr.

⁽¹¹¹⁾ Sjá 3. mgr. 5. gr. og 3. mgr. 38. gr. lögreglulaga.

⁽¹¹²⁾ Sjá 3. mgr. 38. gr. og 1. mgr. gr. 43–2 í lögreglulögum. Ef héraðsnefndin um almannaoðryggi „setur fram tilmæli“ í skilningi 1. mgr. gr. 43–2 getur hún fyrirskipað nefnd, sem héraðsnefndin tilnefni, að fylgjast með framkvæmd þeirra (2. mgr.). Einnig getur héraðsnefndin mælt með viðurlögum eða brottvikningu héraðslögreglustjóra (e. Chief of the Prefectural Police) (2. mgr. 50. gr.) og annarra lögreglumanna (4. mgr. 55. gr. lögreglulaga).

⁽¹¹³⁾ Sama á við um yfirlögreglustjóra (e. Superintendent General) í tilviki höfuðborgarlögreglunnar í Tókýó (sjá 1. mgr. 48. gr. lögreglulaga).

⁽¹¹⁴⁾ Samkvæmt þeim upplýsingum sem borist hafa voru alls 5 186 fyrirspurnir frá einstaklingum meðhöndlaðar í „miðstöðvum alhliða upplýsinga“ á fjárhagsárinu 2017 (apríl 2017 til mars 2018).

lögregluglaga. Meðal annars er þar gerð krafa um að héraðslögreglan komi á fót „meðhöndlunarkerfi fyrir kvartanir“ og meðhöndli og tilkynni allar kvartanir „tafarlaust“ til þar til bærrar héraðsnefndar um almannaoðryggi. Í tilkynningunni eru kvartanir skilgreindar sem kröfur um að bæta úr „sérstöku óhagræði sem orðið hefur af völdum lögreglumanns vegna ólöglegs eða óviðeigandi atferlis“⁽¹¹⁵⁾ eða „því að lögreglumaður hafi ekki gripið til nauðsynlegra aðgerða við framkvæmd skyldustarfa sinna“⁽¹¹⁶⁾ og „kvörtunarmálum/óánægju vegna óviðeigandi háttsemi lögreglumanns við skyldustörf“. Efnislegt gildissvið kvörtunar er þannig skilgreint vítt og nær yfir sérhverja kvörtun vegna ólögmatrar söfnunar gagna og umkvörtunaraðilinn þarf ekki að sýna fram á að hann hafi orðið fyrir tjóni vegna aðgerða lögreglumanns. Það sem meira er, í tilkynningunni er mælt fyrir um að útlendingar (meðal annarra) skuli fá aðstoð við að leggja fram kvörtun. Í kjölfar kvörtunar er þess krafist að héraðsnefndir um almannaoðryggi sjái til þess að héraðslögreglan kanni málsatvik, geri ráðstafanir „í samræmi við niðurstöður rannsóknarinnar“ og gefi skýrslur um niðurstöðurnar. Telji nefndin að könnunin hafi verið ófullnægjandi skal hún gefa út fyrirmæli um meðferð kvörtunarinnar sem héraðslögreglunni er skylt að fylgja. Á grundvelli þeirra skýrslna sem berast og ráðstafana sem gripið er til skal nefndin tilkynna einstaklingnum m.a. um hvaða ráðstafanir hafa verið gerðar til að bregðast við kvörtuninni. Í tilkynningu ríkislögregluembættisins er lögð áhersla á að kvartanir fái „raunverulega meðferð“ og að tilkynna skuli um niðurstöðuna „innan tímamarka [...] sem telst viðeigandi í ljósi félagslegra viðmiða (e. social norms) og heilbrigðrar skynsemi“.

- 141) Í öðru lagi, í ljósi þess að eðlilega þarf að leita úrlausnar erlendis, í erlendu kerfi og á erlendu tungumáli, hafa japönsk yfirvöld, í því skyni að greiða fyrir úrlausn fyrir einstaklinga í ESB þegar persónuupplýsingum þeirra er miðlað til rekstraraðila í Japan og síðan skoðaðar af opinberum yfirvöldum, nýtt valdheimildir sínar til að koma á fót sérstöku fyrirkomulagi, undir stjórn og eftirliti persónuverndarnefndarinnar, fyrir meðferð og úrlausn kvartana á þessu sviði. Þetta fyrirkomulag byggist á samstarfsskyldunni sem opinber yfirvöld í Japan falla undir samkvæmt persónuverndarlögunum og sérstöku hlutverki persónuverndarnefndarinnar varðandi alþjóðlega gagnamiðlun frá þriðju löndum skv. 6. gr. persónuverndarlaganna og grunnstefnunni (sem japönsk stjórnvöld komu á með fyrirmælum ríkisstjórnar (e. Cabinet Order)). Nánari upplýsingar um þetta fyrirkomulag eru settar fram í skýringum, tryggingum og skuldbindingum sem móttækna hafa verið frá japönskum stjórnvöldum og fylgja þessari ákvörðun sem II. viðauki. Fyrirkomulagið fellur ekki undir neina varanlega kröfu og er opið öllum einstaklingum, óháð því hvort viðkomandi er grunaður eða sakaður um refsiverðan verknað.
- 142) Samkvæmt kerfinu getur einstaklingur, sem grunar að opinber yfirvöld í Japan hafi safnað eða notað gögn um hann sem miðlað hefur verið frá Evrópusambandinu (þ.m.t. yfirvöld sem bera ábyrgð á framfylgd löggjafar á sviði refsiréttar) í trássi við gildandi reglur, lagt fram kvörtun hjá persónuverndarnefndinni (persónulega eða fyrir milligöngu persónuverndaryfirvalds síns í skilningi 51. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar). Persónuverndarnefndinni verður skylt að taka kvörtunina til meðferðar og byrja á því að upplýsa lögbær opinber yfirvöld um það, þ.m.t. viðeigandi eftirlitsaðila. Þessum yfirvöldum er skylt að vinna með persónuverndarnefndinni, „þ.m.t. með því að leggja fram nauðsynlegar upplýsingar og viðeigandi efni, svo að nefndin geti metið hvort söfnun persónuauðkennaupplýsinga eða notkun þeirra í kjölfarið hafi farið fram í samræmi við gildandi reglur“⁽¹¹⁷⁾. Þessi skylda, sem leiðir af 80. gr. persónuverndarlaganna (sem skyldar opinber yfirvöld í Japan til að eiga samstarf við persónuverndarnefndina), gildir almennt og nær því til endurskoðunar á hvers kyns rannsóknarráðum sem þau yfirvöld hafa notað, sem hafa enn fremur skuldbundið sig til slíks samstarfs með skriflegri tryggingu frá þar til bærur ráðuneytum og yfirmönnum stofnana, eins og fram kemur í II. viðauka.
- 143) Sýni matið fram á að brotið hafi verið gegn gildandi reglum „felur samstarf hlutaðeigandi opinberra yfirvalda við persónuverndarnefndina í sér þá skyldu að bæta fyrir brotið“, sem felur í tilviki ólögmatrar söfnunar persónuauðkennaupplýsinga í sér eyðingu slíkra upplýsinga. Mikilvægt er að þessi skylda sé framkvæmd undir eftirliti persónuverndarnefndarinnar sem „staðfestir, áður en hún lýkur matinu, að bætt hafi verið að fullu fyrir brotið“.
- 144) Þegar matinu er lokið skal persónuverndarnefndin tilkynna einstaklingnum um niðurstöðu matsins innan hæfilegs tíma, þ.m.t. um hverja þá aðgerð til úrbóta sem gripið hefur verið til þar sem við á. Á sama tíma skal persónuverndarnefndin einnig upplýsa einstaklinginn um möguleikann á því að fá staðfestingu á niðurstöðunni frá lögbæra opinbera yfirvaldinu

⁽¹¹⁵⁾ Forsendan „sérstakt óhagræði“ gefur einungis til kynna að framferði lögreglu (eða aðgerðaleyssi) þurfi að varða umkvörtunaraðilann persónulega en ekki að hann þurfi að sýna fram á að hann hafi orðið fyrir tjóni.

⁽¹¹⁶⁾ Að fara að lögum, þ.m.t. lagaskilyrðum um söfnun og notkun persónuupplýsinga, er hluti af þessum skyldustörfum. Sjá 2. mgr. 2. gr. og 3. gr. lögregluglaga.

⁽¹¹⁷⁾ Við matið mun persónuverndarnefndin starfa með ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála sem getur, eins og útskýrt er í 136. forsendu, farið fram á að lagðar verði fram útskýringar og efni og álit gefin út varðandi meðhöndlun viðkomandi stjórnsýsluáðila á persónuauðkennaupplýsingum (50. og 51. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluáðila).

og hjá hvaða yfirvaldi eigi að leggja fram beiðni um slíka staðfestingu. Möguleikinn á að fá slíka staðfestingu, þ.m.t. ástæðurnar sem liggja að baki ákvörðun lögbæra yfirvaldsins, getur aðstoðað einstaklinginn við að gera frekari ráðstafanir, m.a. leita réttarúrræðis. Takmarka má ítarlegar upplýsingar um niðurstöður matsins ef gild ástæða er til að ætla að miðlun slíkra upplýsinga geti haft í för með sér áhættu fyrir yfirstandandi rannsókn.

- 145) Í þriðja lagi getur einstaklingur, sem er ósammála ákvörðun dómara um haldlagningu (heimild dómstóls) ⁽¹¹⁸⁾ er varðar persónuupplýsingar um hann eða ráðstöfunum lögreglu eða ákærvalds sem framkvæmir slíka ákvörðun, lagt fram beiðni um að ákvörðunin eða slíkar ráðstafanir verði afturkallaðar eða þeim breytt (1. mgr. 429. gr., 1. og 2. mgr. 430. gr. laganna um meðferð sakamála, 26. gr. laganna um símhleranir) ⁽¹¹⁹⁾. Ef endurskoðunarrétturinn telur að annaðhvort sjálf heimildin eða framkvæmd hennar („málsmeðferð við haldlagningu“) sé ólögleg mun hann verða við beiðninni og gefa fyrirmæli um að hinu haldlagða skuli skilað ⁽¹²⁰⁾.
- 146) Í fjórða lagi getur einstaklingur, sem telur að söfnun persónuauðkennaupplýsinga um sig í tengslum við rannsókn sakamáls hafi verið ólögmæt, borið fyrir sig slíkt ólögmæti þegar sakamál hans er tekið til meðferðar, sem óbeinna form eftirlits dómstóla. Fallist dómstóllinn á það leiðir það til þess að sönnunargögnin verða ekki tekin til greina.
- 147) Loks getur dómstóll, skv. 1. mgr. 1. gr. laganna um bótaskyldu ríkisins, veitt bætur ef opinber embættismaður, sem fer með vald ríkisins, hefur við skyldustörf sín, með ólögmætum og röngum hætti (af ásetningi eða gáleysi), valdið viðkomandi einstaklingi tjóni. Samkvæmt 4. gr. laganna um bótaskyldu ríkisins er bótaábyrgð ríkisins vegna tjóns byggð á ákvæðum laganna um meðferð einkamála. Að því er þetta varðar er í 710. gr. laganna um meðferð einkamála mælt fyrir um að bótaábyrgð nái einnig yfir annað tjón en eignatjón, og taki þar af leiðandi til miska (e. moral damage) (t.d. í formi „sálræns tjóns“ (e. mental distress)). Þar með eru talin tilvik þar sem ráðist hefur verið gegn friðhelgi einkalífs einstaklings með ólöglegu eftirliti og/eða söfnun persónuauðkennaupplýsinga um hann (t.d. með ólögmætri framkvæmd heimildar dómstóls) ⁽¹²¹⁾.
- 148) Auk fébóta geta einstaklingar einnig fengið fram lögbann með vissum skilyrðum (t.d. eyðingu persónuupplýsinga sem opinber yfirvöld hafa safnað) á grundvelli réttinda sinna til friðhelgi einkalífs skv. 13. gr. stjórnarskrárinnar ⁽¹²²⁾.
- 149) Að því er varðar allar þessar leiðir til úrlausnar kveður úrræðið til lausnar deilumálum, sem japönsk stjórnvöld hafa komið á fót, á um að einstaklingur sem enn er ósáttur við niðurstöðu málsmeðferðarinnar geti leitað til persónuverndarnefndarinnar „sem skal upplýsa einstaklinginn um hina ýmsu möguleika og ítarlegar málsmeðferðarreglur til að leita réttar síns samkvæmt japönskum lögum og reglum.“ Enn fremur mun nefndin „veita einstaklingnum stuðning, m.a. ráðgjöf og aðstoð við að hefja frekari málarekstur gegn viðkomandi stjórnsýslustofnun eða dómsaðila.“
- 150) Í þessu felst m.a. að nýta réttarfarsleg réttindi samkvæmt lögunum um meðferð sakamála. Sem dæmi, „ef matið leiðir í ljós að einstaklingur liggi undir grun í sakamáli mun persónuverndarnefndin upplýsa hann um það“ ⁽¹²³⁾ og einnig um möguleikann, skv. 259. gr. laganna um meðferð sakamála, á að óska eftir því við ákærvaldið að fá tilkynningu um það ef það hyggst ekki höfða sakamál. Einnig, ef matið leiðir í ljós að mál, sem varðar persónuauðkennaupplýsingar einstaklingsins, hafi verið opnað og að málinu sé lokið mun persónuverndarnefndin upplýsa einstaklinginn um að heimilt sé að skoða málsskjölin skv. 53. gr. laganna um meðferð sakamála (og 4. gr. laga um endanlegar skrár

⁽¹¹⁸⁾ Þar á meðal er heimild til símhlerunar en í lögunum um símhleranir (23. gr.) er mælt fyrir um sérstaka tilkynningarskyldu vegna hennar. Samkvæmt því ákvæði verður rannsóknaryfirvaldið að tilkynna einstaklingum, sem sætt hafa hlerun samskipta sinna (og eru þannig í hlerunarskránni), skriflega um það. Annað dæmi er 3. mgr. 100. gr. laganna um meðferð sakamála sem kveður á um að dómstóllinn skuli, þegar hann hefur lagt hald á póstsendingar eða símskeyti sem sakborningur sendi eða sem send voru til hans, tilkynna sendanda eða viðtakanda um það nema hætta sé á að slík tilkynning kunni að hindra málarekstur fyrir dómstóli. Í 1. mgr. 222. gr. laganna um meðferð sakamála er vísað til þessa ákvæðis vegna leitar og haldlagningar sem rannsóknaryfirvald framkvæmir.

⁽¹¹⁹⁾ Þótt slík beiðni hafi ekki sjálfkrafa þau áhrif að fresta framkvæmd ákvörðunar um haldlagningu getur endurskoðunarrétturinn fyrirskipað frestun þar til hann hefur tekið ákvörðun um efnisatriði í málinu. Sjá 2. mgr. 429. gr., 432. gr. ásamt 424. gr. laganna um meðferð sakamála.

⁽¹²⁰⁾ Sjá 1. lið C-liðar II. þáttar II. viðauka.

⁽¹²¹⁾ Sjá 2. lið C-liðar II. þáttar II. viðauka.

⁽¹²²⁾ Sjá t.d. dóm héraðsdóms Tókýó frá 24. mars 1988 (nr. 2925); dóm héraðsdóms Osaka frá 26. apríl 2007 (nr. 2925). Samkvæmt héraðsdómi Osaka þarf að veita og meta ýmsa þætti, s.s.: i. eðli og innihald viðkomandi persónuauðkennaupplýsinga, ii. hvernig þeim hefur verið safnað, iii. óhagræði fyrir einstaklinginn ef upplýsingunum er ekki eytt og iv. almannahagsmuni, þ.m.t. óhagræði fyrir opinbera yfirvaldið af því ef upplýsingunum er eytt.

⁽¹²³⁾ Ákærvaldið skal í öllum tilvikum gefa hinum ákærða tækifæri, eftir að sakamál er hafið, til að skoða sönnunargögnin (sjá 298.–299. gr. laganna um meðferð sakamála). Að því er varðar brotaþola sjá 316.–333. gr. laganna um meðferð sakamála.

sakamála). Mikilvægt er að einstaklingurinn fái aðgang að málsskjölum um sig enda myndi það auðvelda honum skilning á rannsókninni sem gerð er á hendur honum og þar með undirbúning hugsanlegrar málshöfðunar (t.d. skaðabótakröfu) í máli þar sem hann telur að gögnum hafi verið safnað um hann eða þau notuð með ólögætum hætti.

3.3. Aðgangur og notkun opinberra yfirvalda í Japan í þágu þjóðaröryggis

- 151) Samkvæmt japönskum yfirvöldum eru engin lög í Japan sem heimila öflun upplýsinga með þvingunarúrræðum eða „stjórnsýsluhleranir“ nema um rannsókn sakamáls sé að ræða. Þegar um þjóðaröryggi er að ræða má því einungis afla upplýsinga frá upplýsingaveitu sem almennur aðgangur er að eða sem afhentar eru af fjálsum vilja. Rekstraraðilar sem fá beiðni um valfrjálsa samvinnu (í formi afhendingar rafrænna upplýsinga) eru ekki skuldbundnir að lögum til að veita slíkar upplýsingar ⁽¹²⁴⁾.
- 152) Samkvæmt upplýsingum, sem borist hafa, hafa auk þess aðeins fjórar ríkisstofnanir vald til að safna rafrænum upplýsingum frá japönskum rekstraraðilum af ástæðum er varða þjóðaröryggi, nánar tiltekið: i. leyniþjónustu- og rannsóknarskrifstofa ríkisstjórnarinnar (e. Cabinet Intelligence & Research Office (CIRO)), ii. varnarmálaráðuneytið, iii. lögreglan (bæði ríkislögreglan ⁽¹²⁵⁾ og héraðslögreglan) og iv. leyniþjónustan í þágu almannaoöryggis (leyniþjónustan) (e. Public Security Intelligence Agency (PSIA)). Leyniþjónustu- og rannsóknarskrifstofa ríkisstjórnarinnar safnar þó aldrei upplýsingum beint frá rekstraraðilum, ekki heldur með hlerun samskipta. Fáir hún upplýsingar frá öðrum stjórnvöldum til að láta ríkisstjórninni í té greiningu verða hin fyrnefndu jafnframt að fara að lögum, þ.m.t. hlíta þeim takmörkunum og verndarráðstöfunum sem greindar eru í þessari ákvörðun. Starfsemi hennar skiptir því ekki máli í sambandi við miðlun.

3.3.1. Lagagrundvöllur og gildandi takmarkanir/verndarráðstafanir

- 153) Samkvæmt þeim upplýsingum sem borist hafa safnar varnarmálaráðuneytið (rafrænum) upplýsingum á grundvelli laga um stofnun varnarmálaráðuneytis. Samkvæmt 3. gr. þeirra er það hlutverk varnarmálaráðuneytisins að stjórna og reka herinn og „sinna tengdum málum til að tryggja frið í landinu og sjálfstæði þess, og öryggi þjóðarinnar.“ Í 4. mgr. 4. gr. er kveðið á um að varnarmálaráðuneytið skuli hafa lögsögu yfir „vörnum og gæslu“, aðgerðum varnarliðs og sendingu heraflans á vettvang, þ.m.t. nauðsynlegri upplýsingaöflun til að sinna þessum málum. Það hefur aðeins heimild til að safna (rafrænum) upplýsingum frá rekstraraðilum með valfrjálsri samvinnu.
- 154) Að því er héraðslögregluna varðar felur ábyrgð hennar og skyldur m.a. í sér „að halda uppi almannaoöryggi og reglu“ (2. mgr. 35. gr. ásamt 1. mgr. 2. gr. lögreglulaga). Innan þessa valdsviðs er lögreglunni heimilt að safna upplýsingum en aðeins á valfrjálsum grundvelli og án viðurlaga. Enn fremur skal starfsemi lögreglu „einskorðast við“ það sem nauðsynlegt er til að hún geti sinnt skyldustörfum sínum. Að auki skal hún starfa með „óhlutdrægum, óvilhóllum, fordómalausum og sanngjörnum“ hætti og aldrei misnota vald sitt „á nokkurn hátt þannig að skerði réttindi og frelsi einstaklings sem tryggð eru í stjórnarskrá Japans“ (2. gr. lögreglulaga).
- 155) Loks getur leyniþjónustan (PSIA) framkvæmt rannsóknir samkvæmt lögum um varnir gegn undirróðri (SAPA) og lögum um eftirlit með samtökum sem framið hafa tilviljanakennd fjöldamorð (ACO) (hér á eftir nefnd lög um tilviljanakennd fjöldamorð) ef slíkar rannsóknir eru nauðsynlegar til að undirbúa samþykkt eftirlitsráðstafana gegn tilteknum samtökum ⁽¹²⁶⁾. Samkvæmt báðum lögum getur nefndin um rannsóknir í þágu almannaoöryggis gefið út, að beiðni aðalframkvæmdastjóra leyniþjónustunnar, tilteknar „ákvarðanir“ (eftirlit/bann í tilviki laganna um tilviljanakennd fjöldamorð ⁽¹²⁷⁾, kveðið á um niðurlagningu/bann í tilviki laganna um varnir gegn undirróðri ⁽¹²⁸⁾ og í þessu samhengi getur leyniþjónustan framkvæmt rannsóknir ⁽¹²⁹⁾. Samkvæmt þeim upplýsingum sem borist hafa fara þessar rannsóknir

⁽¹²⁴⁾ Því geta rekstraraðilar kosið að hafna samstarfi án hættu á viðurlögum eða öðrum neikvæðum afleiðingum. Sjá 1. lið A-liðar III. þáttar II. viðauka.

⁽¹²⁵⁾ Samkvæmt þeim upplýsingum sem borist hafa er hlutverk ríkislögreglunnar þó fyrst og fremst að samhæfa rannsóknir hinna ýmsu deilda héraðslögreglunnar og skiptast á upplýsingum við erlend yfirvöld. Jafnvel í þessu hlutverki er ríkislögreglan háð eftirliti landsnefndarinnar um almannaoöryggi sem ber m.a. ábyrgð á vernd réttinda og frelss einstaklinga (1. mgr. 5. gr. lögreglulaga).

⁽¹²⁶⁾ Sjá 3. lið 1. liðar A-liðar III. þáttar II. viðauka. Gildissvið hvorra laga um sig er takmarkað þar sem lögin um varnir gegn undirróðri vísa til „hryðjuverkaundirróðurs“ og lögin um tilviljanakennd fjöldamorð til „tilviljanakenndra fjöldamorða“ (í merkingunni „hryðjuverkaundirróður“ samkvæmt lögum um varnir gegn undirróðri „sem veldur því að fjöldi fólks er myrtur á tilviljunarkenndan hátt“).

⁽¹²⁷⁾ Sjá 5. og 8. gr. laganna um tilviljanakennd fjöldamorð. Eftirlitsákvörðun felur einnig í sér kvöð um skýrslugjöf fyrir þá stofnun sem ráðstöfunin varðar. Að því er réttarforsreglur varðar, einkum gagnsæiskröfur og fyrirframleyfi nefndarinnar um rannsóknir í þágu almannaoöryggis, sjá 12., 13. og 15.–27. gr. laganna um tilviljanakennd fjöldamorð.

⁽¹²⁸⁾ Sjá 5. og 7. gr. laganna um varnir gegn undirróðri. Að því er réttarforsreglur varðar, einkum kröfur um gagnsæi og fyrirframleyfi nefndarinnar um rannsóknir í þágu almannaoöryggis, sjá 11.–25. gr. laganna um varnir gegn undirróðri.

⁽¹²⁹⁾ Sjá 27. gr. laganna um varnir gegn undirróðri og 29. og 30. gr. laganna um tilviljanakennd fjöldamorð.

alltaf fram á valfrjálsum grundvelli, sem þýðir að leynipjónustan má ekki þvinga eiganda persónuauðkennaupplýsinga til að veita slíkar upplýsingar ⁽¹³⁰⁾. Í hverju tilviki skulu eftirlit og rannsóknir aðeins nema því lágmarki sem nauðsynlegt er til að ná fram tilgangi að baki eftirlitinu og mega ekki undir neinum kringumstæðum setja „óeðlilegar“ takmarkanir á þau réttindi og það frelsi sem tryggð eru með stjórnarskrá Japans (1. mgr. 3. gr. laganna um varnir gegn undirróðri/laganna um tilviljanakennd fjöldamorð). Enn fremur má leynipjónustan, skv. 2. mgr. 3. gr. laganna um varnir gegn undirróðri/laganna um tilviljanakennd fjöldamorð, ekki undir neinum kringumstæðum misnota slíkt eftirlit eða rannsóknir sem framkvæmdar eru til undirbúnings slíku eftirliti. Hafi leynipjónustufulltrúi misnotað vald sitt samkvæmt viðkomandi lögum með því að þvinga einstakling til að gera eitthvað sem honum er ekki skylt að gera eða með því að hindra hann í að neyta réttinda sinna getur það varðað refsingu skv. 45. gr. laganna um varnir gegn undirróðri eða 42. gr. laganna um tilviljanakennd fjöldamorð. Loks er í báðum lögnum sérstaklega mælt fyrir um að ákvæði þeirra „megi ekki undir neinum kringumstæðum túlka með víðari hætti“, þ.m.t. þær valdheimildir sem veittar eru í þeim (2. gr. laganna um varnir gegn undirróðri/laganna um tilviljanakennd fjöldamorð).

- 156) Í öllum tilvikum þar sem um er að ræða aðgang stjórnvalda af þjóðaröryggisástæðum, sem lýst er í þessum þætti, gilda takmarkanirnar sem Hæstiréttur Japans mælir fyrir um varðandi rannsóknir á valfrjálsum grundvelli, sem merkir að söfnun (rafrænna) upplýsinga verður að vera í samræmi við nauðsynjarregluna og meðalhófsregluna („viðeigandi aðferð“) ⁽¹³¹⁾. Eins og yfirvöld í Japan hafa staðfest sérstaklega fer „söfnun og vinnsla upplýsinga aðeins fram að því marki sem þurfa þykir til að lögbært opinbert yfirvald geti sinnt sérstökum skyldustörfum sínum og einnig á grundvelli sérstakra ógna“. Því „útilokar þetta fjöldasöfnun og tilviljanakennda söfnun eða aðgang að persónuauðkennaupplýsingum af ástæðum er varða þjóðaröryggi“ ⁽¹³²⁾.
- 157) Þegar öllum persónuauðkennaupplýsingum sem opinber yfirvöld varðveita í þágu þjóðaröryggis hefur verið safnað njóta þær verndar samkvæmt lögnum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila þegar kemur að síðari geymslu, notkun og afhendingu þeirra (sjá 118. forsendu).

3.3.2. Óháð eftirlit

- 158) Söfnun persónuauðkennaupplýsinga í þágu þjóðaröryggis fellur undir eftirlit á nokkrum stigum frá hinum þremur greinum ríkisvaldsins.
- 159) Í fyrsta lagi getur japanska þingið kannað, í gegnum sérnefndir sínar, lögmæti rannsókna á grundvelli heimilda þess til þinglegrar grannskoðunar (62. gr. stjórnarskrárinnar, 104. gr. japanskra þingskaparlaga; sjá 134. forsendu). Þetta eftirlitshlutverk er stutt sértækum kvöðum um skýrslugjöf um starfsemina sem fram fer samkvæmt nokkrum fyrrnefndra lagastöðum ⁽¹³³⁾.
- 160) Í öðru lagi er margs konar eftirlitsfyrirkomulag fyrir hendi innan framkvæmdavaldsins.
- 161) Að því er varnarmálaráðuneytið varðar er eftirlitið á hendi skrifstofu yfireftirlitsaðila lagaframkvæmdar (skrifstofa yfireftirlitsaðila) (IGO) ⁽¹³⁴⁾ sem komið hefur verið á fót á grundvelli 29. gr. laganna um stofnun varnarmálaráðuneytis sem skrifstofu innan varnarmálaráðuneytisins undir umsjón varnarmálaráðherra (sem það heyrir beint undir) en óháð rekstrardeildum varnarmálaráðuneytisins. Skrifstofa yfireftirlitsaðila hefur það hlutverk að tryggja að farið sé að lögum og reglum og að embættismenn varnarmálaráðuneytisins sinni skyldustörfum sínum á tilhlýðilegan hátt. Meðal valdheimilda hans er heimild til að framkvæma svokallaðar varnarmálaúttektir (e. "Defence Inspections"), bæði með reglulegu millibili („reglubundnar varnarskoðanir“) og í einstökum tilvikum („sérstakar varnarskoðanir“), sem til þessa

⁽¹³⁰⁾ Sjá 3. lið 1. liðar A-liðar III. þáttar II. viðauka.

⁽¹³¹⁾ Sjá b-lið 2. liðar A-liðar III. þáttar II. viðauka. „Það leiðir af dómaframkvæmd Hæstaréttar að til þess að beina megi beiðni um samstarf af frjálsum vilja til rekstraraðila verði slík beiðni að vera nauðsynleg vegna rannsókna á ætluðu broti og vera eðlileg til þess að tilgangur rannsóknarinnar náist. Þrátt fyrir að rannsóknir rannsóknaryfirvalda á sviði þjóðaröryggis séu frábrugðnar rannsóknum rannsóknaryfirvalda á sviði löggæslu, bæði að því er varðar lagagrundvöll þeirra og tilgang, gilda meginreglurnar um „nauðsyn rannsókna“ og „tilhlýðilega aðferð“ á sama hátt á sviði þjóðaröryggis og ber að hlíta þeim þar sem tekið er viðeigandi tillit til sérstakra aðstæðna í hverju tilviki.“

⁽¹³²⁾ Sjá b-lið 2. liðar A-liðar III. þáttar II. viðauka.

⁽¹³³⁾ Sjá t.d. 36. gr. laganna um varnir gegn undirróðri/31. gr. laganna um tilviljanakennd fjöldamorð (varðandi leynipjónustuna).

⁽¹³⁴⁾ Yfirmaður skrifstofu yfireftirlitsaðilans er fyrrum ríkissaksóknari. Sjá 3. lið B-liðar III. þáttar II. viðauka.

hafa einnig tekið til tilhlýðlegrar meðferðar persónuauðkennaupplýsinga⁽¹³⁵⁾. Í tengslum við slíkar úttektir getur skrifstofa yfireftirlitsaðila komið inn á staði (skrifstofur) og óskað eftir framlagningu skjala eða upplýsinga, m.a. skýringum vararáðherra varnarmálaráðuneytisins. Úttektinni er lokið með skýrslu til varnarmálaráðherra þar sem settar eru fram niðurstöður og ráðstafanir til úrbóta (en aftur er unnt að sannreyna framkvæmd hennar með frekari úttektum). Skýrslan er síðan grundvöllur fyrir mæla frá varnarmálaráðherra um að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að takast á við ástandið; vararáðherra er falið framkvæmd slíkra ráðstafana og ber að gefa skýrslu um eftirfylgni.

- 162) Að því er héraðslögregluna varðar er eftirlit tryggt af hálfu óháðra héraðsnefnda um almannaoöryggi, eins og útskýrt er í forsendu 135 varðandi framfylgd löggjafar á sviði refsiréttar.
- 163) Að lokum, eins og fram hefur komið, má leynipjónustan einungis framkvæma rannsóknir að því marki sem nauðsynlegt er til að samþykka fyrir mæli um bann, niðurlagningu eða eftirlitsákvörðun samkvæmt lögunum um varnir gegn undirróðri/lögunum um tilviljanakennd fjöldamorð, og óháða⁽¹³⁶⁾ nefndin um rannsóknir í þágu almannaoöryggis annast fyrirframeftirlit með þessum ákvörðunum. Að auki annast sérstaklega tilnefndir eftirlitsmenn reglubundnar úttektir/úttektir með reglulegu millibili (sem varða með heildstæðum hætti starfsemi leynipjónustunnar)⁽¹³⁷⁾ og sérstakar innri úttektir⁽¹³⁸⁾ á starfsemi einstakra deilda/skrifstofa o.s.frv., sem geta leitt til fyrir mæla til yfirmanna viðkomandi deilda o.s.frv. um að gera ráðstafanir til úrbóta eða umbóta.
- 164) Þetta eftirlitsfyrirkomulag, sem er styrkt enn frekar með möguleika einstaklinga til virkrar íhlutunar persónuverndar nefndarinnar sem óháðs eftirlitsyfirlids (sjá 168. lið hér á eftir), veitir fullnægjandi tryggingar gegn hættu á því að japönsk yfirvöld misnoti valdheimildir sínar á sviði þjóðaröryggis og gegn hvers kyns ólögmati söfnun rafrænna upplýsinga.

3.3.3. Einstaklingsbundnar úrlausnir

- 165) Að því er einstaklingsbundna úrlausn mála varðar, í tengslum við persónuauðkennaupplýsingar sem stjórnsýsluaðilar safna og „varðveita“ þar af leiðandi, er þeim síðarnefndu skylt að „kappkosta að afgreiða kvartanir með réttum og skjóttum hætti“ vegna slíkrar vinnslu (48. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila).
- 166) Ólíkt því sem á við um rannsóknir sakamála hafa einstaklingar (þ.m.t. erlendir ríkisborgarar sem búa erlendis) enn fremur að meginreglu til rétt til afhendingar⁽¹³⁹⁾, leiðréttingar (þ.m.t. eyðingar) og tímabundinnar stöðvunar á notkun/veitingu samkvæmt lögunum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila. Að því sögðu getur yfirmaður stjórnsýsluaðila synjað um afhendingu upplýsinga „sem gildar ástæður eru til að ætla að geti skaðað þjóðaröryggi“ (iv. liður 14. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila) og getur jafnvel gert það án þess að láta uppi tilvist slíkra upplýsinga (17. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila). Jafnvel þótt einstaklingur kunni að fara fram á tímabundna stöðvun notkunar eða eyðingu skv. i. lið 1. mgr. 36. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, hafi stjórnsýsluaðilinn fengið upplýsingarnar með ólögætum hætti eða varðveiti/noti þær umfram það sem nauðsynlegt er til að ná fram tilgreindum tilgangi, getur yfirvaldið á sama hátt hafnað beiðninni ef það telur að tímabundin stöðvun notkunar „sé líkleg til að hindra eðlilega framkvæmd mála er varðar tilganginn með notkun varðveittra persónuauðkennaupplýsinga vegna eðlis viðkomandi mála“ (38. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila). Ef auðvelt er að aðskilja og útiloka hluta sem falla undir undanþágu skulu stjórnsýsluaðilar þó afhenda upplýsingar a.m.k. að hluta (sjá t.d. 1. mgr. 15. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila)⁽¹⁴⁰⁾.

⁽¹³⁵⁾ Sjá 3. lið B-liðar III. þáttar II. viðauka. Samkvæmt dæminu sem gefið var tók reglubundin varnarmálaúttekt árið 2016, með tilliti til „upplýsinga um/undirbúning þess að fara að lagaskilyrðum“ m.a. til „stöðu verndar persónuauðkennaupplýsinga“ (stjórnumar, geymslu o.s.frv.). Í niðurstöðuskýrslu fundust tilvik um óviðeigandi gagnastjórnun og kallað var eftir úrbótum í þessu tilliti. Varnarmálaráðuneytið birti skýrsluna á vefsetri sínu.

⁽¹³⁶⁾ Samkvæmt lögum um stofnun opinberra nefndar um rannsóknir í þágu almannaoöryggis skulu formaður nefndarinnar og nefndarmenn „beita valdheimildum sínum með sjálfstæðum hætti“ (3. gr.). Þeir eru skipaðir af forsætisráðherra með samþykki beggja deilda japanska þingsins og aðeins má víkja þeim úr starfi „af gildri ástæðu“ (t.d. vegna fangelsunar, misferlis, geðröskunar eða líkamlegra raskana, upphafs gjaldþrotameðferðar).

⁽¹³⁷⁾ Reglugerð um reglubundna úttekt leynipjónustunnar (aðalframkvæmdastjóri leynipjónustunnar, fyrir mæli nr. 4, 1986).

⁽¹³⁸⁾ Reglugerð um sérstaka úttekt leynipjónustunnar (aðalframkvæmdastjóri leynipjónustunnar, fyrir mæli nr. 11, 2008). Sérstakar úttektir skulu fara fram þegar aðalframkvæmdastjóri leynipjónustunnar telur þörf á því.

⁽¹³⁹⁾ Þetta vísar til réttarins til að fá afrit af „varðveittum persónuauðkennaupplýsingum“.

⁽¹⁴⁰⁾ Sjá einnig möguleikann á „valkvæðri afhendingu upplýsinga“ jafnvel í tilvikum þar sem „upplýsingar sem ekki ber skylda til að afhenda“ eru hluti af „varðveittum persónuauðkennaupplýsingum“ og sem óskað er eftir að verði afhentar (16. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila).

- 167) Í öllum tilvikum verður stjórnsýsluaðilinn að taka skriflega ákvörðun innan tiltekins tíma (30 daga tímabils sem hægt er að framlengja um 30 daga til viðbótar að uppfylltum tilteknum skilyrðum). Ef beiðinni er hafnað, er samþykkt að hluta eða ef einstaklingurinn telur framferði stjórnsýsluaðilans af öðrum ástæðum „ólöglegt eða óréttlátt“ getur einstaklingurinn óskað eftir stjórnsýslulegri endurskoðun á grundvelli laga um stjórnsýslukærur ⁽¹⁴¹⁾. Í því tilviki skal yfirmaður stjórnsýsluaðilans sem tekur ákvörðun um kærana hafa samráð við endurskoðunarnefndina á sviði afhendingar upplýsinga og verndar persónuauðkennaupplýsinga (42. og 43. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila) sem er sérhæfð, óháð nefnd þar sem sæti eiga fulltrúar sem eru skipaðir af forsætisráðherra með samþykki beggja deilda japanska þingsins. Samkvæmt þeim upplýsingum sem borist hafa getur endurskoðunarnefndin kannað málið ⁽¹⁴²⁾ og hvað þetta varðar óskað eftir því að stjórnsýsluaðilinn leggi fram viðkomandi varðveittar persónuauðkennaupplýsingar, þ.m.t. allt trúnaðarefni, sem og frekari upplýsingar og skjöl. Enda þótt lokaskýrslan sem send er umkvörtunaraðilanum og stjórnsýsluaðilanum og birt er opinberlega sé ekki lagalega bindandi er henni fylgt í nær öllum tilvikum ⁽¹⁴³⁾. Enn fremur hefur einstaklingurinn möguleika á að vefengja ákvörðun um áfrýjun fyrir dómstólum á grundvelli laganna um höfðun stjórnsýslumála. Með þessu opnast möguleiki á eftirliti dómstóla með notkun á undanþágu(m) vegna þjóðaröryggis, m.a. hvort slík undanþága hafi verið misnotuð eða hvort enn megi réttlæta hana.
- 168) Til að auðvelda nýtingu framangreindra réttinda samkvæmt lögnum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila hefur ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála komið á fót 51 „miðstöð alhliða upplýsinga“ sem veita heildstæðar upplýsingar um þessi réttindi, viðeigandi ferli til að leggja fram beiðni og mögulegar leiðir til úrlausnar ⁽¹⁴⁴⁾. Að því er stjórnsýsluaðilana varðar er þess krafist að þeir veiti „upplýsingar sem stuðla að því að tilgreina varðveittar persónuauðkennaupplýsingar“ ⁽¹⁴⁵⁾ og geri „aðrar viðeigandi ráðstafanir til hægðarauka fyrir einstaklinginn sem hyggst leggja fram beiðnina“ (1. mgr. 47. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila).
- 169) Eins og á við um rannsóknir á sviði framfylgdar löggjafar á sviði refsiréttar geta einstaklingar einnig fengið einstaklingsbundna úrlausn á sviði þjóðaröryggis með því að hafa beint samband við persónuverndarnefndina. Það mun setja af stað sértæka málsmeðferð við lausn deilumála sem japönsk stjórnvöld hafa komið á laggirnar fyrir einstaklinga frá ESB sem verða fyrir því að persónuupplýsingum um þá er miðlað samkvæmt þessari ákvörðun (sjá ítarlegar útskýringar í 141.–144. forsendu og 149. forsendu).
- 170) Auk þess geta einstaklingar leitað réttarráðs með því að höfða skaðabótamál samkvæmt lögum um bótaskyldu ríkisins sem nær einnig yfir miska og, með tilteknum skilyrðum, eyðingu gagna sem hefur verið safnað (sjá 147. forsendu).

4. NIÐURSTAÐA: FULLNÆGJANDI VERND PERSÓNUUPPLÝSINGA SEM MIÐLAÐ ER FRÁ EVRÓPUSAMBANDINU TIL REKSTRARAÐILA Í JAPAN

- 171) Framkvæmdastjórnin telur að persónuverndarlögin, að viðbættum viðbótarreglunum í I. viðauka, ásamt þeim skýringum, tryggingum og skuldbindingum sem er að finna í II. viðauka, tryggi vernd persónuupplýsinga sem er miðlað frá Evrópusambandinu, sem er í meginatriðum sambærileg þeirri sem er tryggð með reglugerð (ESB) 2016/679.
- 172) Enn fremur telur framkvæmdastjórnin að á heildina litið geri eftirlitskerfi og leiðir til úrlausna í japönskum lögum það kleift að greina brot rekstraraðila, sem taka við og meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, og refsa þeim fyrir þau og bjóða skráða einstaklingnum lagaleg úrræði til að fá aðgang að persónuupplýsingum sem tengjast honum og, loks, að slík gögn verði leiðrétt eða þeim eytt.

⁽¹⁴¹⁾ Lög um stjórnsýslukærur (lög nr. 160 frá 2014), einkum 1. mgr. 1. gr.

⁽¹⁴²⁾ Sjá 9. gr. laganna um að koma á fót endurskoðunarnefnd á sviði afhendingar upplýsinga og verndar persónuauðkennaupplýsinga (lög nr. 60 frá 2003).

⁽¹⁴³⁾ Samkvæmt þeim upplýsingum sem borist hafa var það aðeins í tveimur tilvikum af yfir 2000, á þeim 13 árum sem liðin eru frá árinu 2005 (þegar lögin um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila öðluðust gildi), sem stjórnsýsluaðilinn fór ekki að skýrslunni þrátt fyrir að endurskoðunarnefndin hafi vefengt stjórnsýsluákvæðanir í allmörgum tilvikum. Ef stjórnsýsluaðilinn tekur ákvörðun sem vikur frá niðurstöðum skýrslunnar verður hann auk þess að tilgreina ástæður þess með skýrum hætti. Sjá C-lið III. þáttar II. viðauka með vísan til iv. liðar 1. mgr. 50. gr. laganna um stjórnsýslukærur.

⁽¹⁴⁴⁾ Þessar miðstöðvar alhliða upplýsinga, ein í hverju héraði, veita borgurinum skýringar varðandi persónuauðkennaupplýsingar sem opinber yfirvöld hafa safnað (t.d. fyrirliggjandi gagnagrunna) og gildandi reglur um vernd persónuupplýsinga (lögin um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila), m.a. hvernig nýta megi réttinn til afhendingar, leiðréttingar eða tímabundinnar stöðvunar á notkun. Jafnframt gegna miðstöðvarnar hlutverki tengiliðar vegna fyrirspruna/kvartana frá borgurum. Sjá a-lið 4. liðar C-liðar II. þáttar II. viðauka.

⁽¹⁴⁵⁾ Sjá einnig 10. og 11. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila varðandi „skrá yfir persónuauðkennaupplýsingar“ sem inniheldur þó viðtækar undantekningar þegar um er að ræða „skjöl með persónuauðkennaupplýsingum“ sem eru gerð eða fengin í þágu rannsókna sakamála eða fjalla um mál sem varða öryggi og aðra mikilvæga hagsmuni ríkisins (sjá i. og ii. lið 2. mgr. 10. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila).

- 173) Að síðustu telur framkvæmdastjórnin, á grundvelli fyrirbyggjandi upplýsinga um japanskt réttarkerfi, þ.m.t. skýringa, trygginga og skuldbindinga japanskra stjórnvalda sem er að finna í II. viðauka, að hvers kyns inngrip opinberra yfirvalda í Japan í grundvallarréttindi einstaklinga þegar persónuupplýsingum um þá er miðlað frá Evrópusambandinu til Japans, í þágu almannahagsmuna, einkum framfylgðar löggjafar á sviði refsiréttar og vegna þjóðaröryggis, verði takmarkað við það sem telst algerlega nauðsynlegt til að ná því lögmæta markmiði sem um er að ræða, og að skilvirk réttarvernd gegn slíku inngripi sé fyrir hendi.
- 174) Í ljósi niðurstaðna þessarar ákvörðunar telur framkvæmdastjórnin því að Japan tryggi fullnægjandi vernd persónuupplýsinga sem er miðlað frá Evrópusambandinu til rekstraraðila sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar í Japan, sem heyra undir persónuverndarlögin, að undanskildum þeim tilvikum þar sem viðtakandinn fellur undir einn af þeim flokkum sem taldir eru upp í 1. mgr. 76. gr. persónuverndarlaganna og tilgangur vinnslunnar samsvarar að öllu leyti eða hluta til einhverjum þeim tilgangi sem mælt er fyrir um í því ákvæði.
- 175) Á grundvelli þessa kemst framkvæmdastjórnin að þeirri niðurstöðu að regla 45. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 um fullnægjandi vernd, túlkuð í ljósi sáttmála Evrópusambandsins um grundvallarréttindi, einkum *Schrems*-dómsins ⁽¹⁴⁶⁾, sé uppfyllt.

5. AÐGERÐ PERSÓNUVERNDARYFIRVALDA OG UPPLÝSINGAR TIL FRAMKVÆMDASTJÓRNARINNAR

- 176) Samkvæmt dómaframkvæmd Dómstólsins ⁽¹⁴⁷⁾ og eins og viðurkennt er í 4. mgr. 45. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 ætti framkvæmdastjórnin að fylgjast stöðugt með þróun mála í þriðja landinu eftir að ákvörðun um hvort vernd sé fullnægjandi hefur verið samþykkt, til að meta hvort Japan tryggi áfram vernd sem er í meginatriðum sambærileg. Krafist er slíkrar könnunar, í öllum tilvikum, þegar framkvæmdastjórninni berast hvers kyns upplýsingar sem gefa tilefni til rökstudds efa hvað þetta varðar.
- 177) Framkvæmdastjórnin ætti því að fylgjast stöðugt með stöðunni að því er varðar lagarammann og raunverulegar starfsvenjur við vinnslu persónuupplýsinga eins og hún er metin í þessari ákvörðun, m.a. hversu vel japönsk yfirvöld fara að þeim skýringum, tryggingum og skuldbindingum sem er að finna í II. viðauka. Til að auðvelda þetta ferli er þess vænst að japönsk yfirvöld upplýsi framkvæmdastjórnina um mikilvæga þróun sem varðar þessa ákvörðun, bæði að því er varðar vinnslu rekstraraðila á persónuupplýsingum og takmarkanir og verndarráðstafanir sem gilda um aðgang opinberra yfirvalda að persónuupplýsingum. Þetta ætti að taka til hvers kyns ákvarðana sem persónuverndarnefndin samþykkir skv. 24. gr. persónuverndarlaganna um viðurkenningu á að þriðja land veiti vernd sambærilega þeirri sem tryggt er í Japan.
- 178) Til að framkvæmdastjórnin geti gegnt eftirlitshlutverki sínu á skilvirkan hátt ættu aðildarríkin enn fremur að upplýsa hana um hvers kyns viðeigandi aðgerðir sem landsbundin persónuverndaryfirvöld grípa til, einkum að því er varðar fyrirspurnir eða kvartanir skráðra einstaklinga í Evrópusambandinu vegna miðlunar persónuupplýsinga frá Evrópusambandinu til rekstraraðila í Japan. Einnig ætti að upplýsa framkvæmdastjórnina um hvers kyns vísbendingar um að aðgerðir opinberra yfirvalda í Japan, sem bera ábyrgð á að koma í veg fyrir, rannsaka, koma upp um eða saksækja fyrir refsiverð brot, eða á þjóðaröryggi, þ.m.t. hvers konar eftirlitsaðilar, tryggi ekki þá vernd sem krafist er.
- 179) Aðildarríki og stjórnsýsluaðilar þeirra verða að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að hlíta lagagerðum stofnana Sambandsins, þar sem talið er að þessar lagagerðir séu lögmætar og að þeim fylgi réttaráhrif, þar til þær eru afturkallaðar, dæmdar ógildar eða því lýst yfir að þær séu ógildar í kjölfar beiðni um forúrskurð eða yfirlýsingu um ólögmæti þeirra. Af þeim sökum er ákvörðun framkvæmdastjórnarinnar um hvort vernd sé fullnægjandi, sem er samþykkt skv. 3. mgr. 45. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679, bindandi fyrir alla stjórnsýsluaðila þeirra aðildarríkja sem hún tekur til, þ.m.t. óháð eftirlitsyfirvöld þeirra. Jafnframt, eins og Dómstóllinn gerir grein fyrir í *Schrems*-dómnum ⁽¹⁴⁸⁾ og viðurkennt er í 5. mgr. 58. gr. reglugerðarinnar, ef landsbundið persónuverndaryfirvald dregur í efa, þ.m.t. vegna kvörtunar, að ákvörðun framkvæmdastjórnarinnar um hvort vernd sé fullnægjandi samrýmist grundvallarréttindum einstaklingsins til friðhelgi einkalífs og persónuverndar, verða landslög að sjá fyrir lagalegum úrræðum til að leggja þessi andmæli fyrir landsdómstól sem verður, ef fram koma efasemdir, að fresta málsmeðferð og leggja fram beiðni um forúrskurð til Evrópudómstólsins ⁽¹⁴⁹⁾.

⁽¹⁴⁶⁾ Sjá 3. nmgr. hér að framan.

⁽¹⁴⁷⁾ *Schrems*, 76. mgr.

⁽¹⁴⁸⁾ *Schrems*, 65. mgr.

⁽¹⁴⁹⁾ *Schrems*, 65. mgr. „Það er skylda innlenda löggjafans að sjá fyrir lagalegum úrræðum sem gera hlutaðeigandi innlendu eftirlitsyfirvaldi kleift að leggja andmæli, sem það telur á rökum reist, fyrir innlenda dómstóla til þess þeir geti lagt fram beiðni um forúrskurð í þeim tilgangi að rannsaka gildi ákvörðunar framkvæmdastjórnarinnar ef þeir deila efasemdum um gildi hennar.“

6. REGLUBUNDIN ENDURSKOÐUN Á NIÐURSTÖÐUM UM FULLNÆGJANDI VERND

- 180) Við beitingu 3. mgr. 45. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 ⁽¹⁵⁰⁾ og í ljósi þeirrar staðreyndar að líklegt má telja að það verndarstig sem réttarkerfi Japans veitir muni breytast ætti framkvæmdastjórnin að kanna reglulega, eftir að þessi ákvörðun hefur verið samþykkt, hvort niðurstöðurnar, sem varða það hvort sú vernd sem Japan tryggir sé fullnægjandi, séu enn byggðar á staðreyndum og rökstuddar lagalega.
- 181) Í þessu skyni skal fyrsta endurskoðun þessarar ákvörðunar fara fram innan tveggja ára frá gildistöku hennar. Í kjölfar fyrstu endurskoðunar og með hliðsjón af niðurstöðum hennar mun framkvæmdastjórnin ákveða, í nánú samráði við nefndina sem komið var á fót skv. 1. mgr. 93. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar, hvort viðhalda skuli tveggja ára tímabilinu. Síðari endurskoðanir skulu þó ætíð fara fram á a.m.k. fjögurra ára fresti ⁽¹⁵¹⁾. Endurskoðunin ætti að taka til allra þátta framkvæmdar þessarar ákvörðunar, einkum beitingar viðbótarreglnanna (með sérstakri áherslu á vernd við framsendingu), beitingar reglnanna um samþykki, þ.m.t. þegar um er að ræða afturköllun, skilvirkni þess að nýta sér einstaklingsbundin réttindi, sem og takmarkana og verndarráðstafana er varða aðgang stjórnvalda, þ.m.t. leiða til úrlausnar eins og sett er fram í II. viðauka við þessa ákvörðun. Hún ætti einnig að taka til skilvirkni eftirlits og framfylgdar að því er varðar reglurnar sem gilda bæði um rekstraraðila sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar og á sviði framfylgdar löggjafar á sviði refsiréttar og þjóðaröryggis.
- 182) Til að framkvæma endurskoðunina ætti framkvæmdastjórnin að funda með persónuverndarnefndinni, ásamt, eftir því sem við á, öðrum japönskum yfirvöldum sem bera ábyrgð á aðgangi stjórnvalda, þ.m.t. viðkomandi eftirlitsaðilum. Fulltrúum aðila að Evrópska persónuverndarráðinu skal vera frjálst að taka þátt í þessum fundi. Innan ramma sameiginlegu endurskoðunarinnar ætti framkvæmdastjórnin að fara fram á að persónuverndarnefndin veiti ítarlegar upplýsingar um alla þætti sem skipta máli varðandi niðurstöðuna um fullnægjandi vernd, þ.m.t. um takmarkanir og verndarráðstafanir er varða aðgang stjórnvalda ⁽¹⁵²⁾. Framkvæmdastjórnin ætti einnig að leita skýringa á öllum upplýsingum sem henni berast og máli skipta fyrir þessa ákvörðun, þ.m.t. opinberum skýrslum frá japönskum yfirvöldum eða öðrum hagsmunaaðilum í Japan, Evrópska persónuverndarráðinu, hinum ýmsu persónuverndaryfirvöldum, hópum borgaralegs samfélags, fjölmiðlaumfjöllun, eða öðrum tiltækum upplýsingum.
- 183) Á grundvelli sameiginlegu endurskoðunarinnar ætti framkvæmdastjórnin að taka saman opinbera skýrslu sem lögð verður fyrir Evrópuþingið og ráðið.

7. ÁKVÖRÐUNIN UM HVORT VERND SÉ FULLNÆGJANDI FELLD TÍMABUNDIÐ ÚR GILDI

- 184) Ef framkvæmdastjórnin ályktar, á grundvelli reglulegra og sérstakra kannana eða annarra fyrirliggjandi upplýsinga, að ekki sé lengur hægt að líta svo á að sú vernd sem réttarkerfi Japans veitir sé í meginatriðum sambærileg vernd í Evrópusambandinu, ætti hún að upplýsa lögbær japönsk yfirvöld um það og fara fram á að gripið verði til viðeigandi ráðstafana innan tilgreindra, hæfilegra tímamarka. Þetta tekur einnig til reglna sem gilda bæði um rekstraraðila og opinber yfirvöld í Japan sem bera ábyrgð á framfylgd löggjafar á sviði refsiréttar eða þjóðaröryggi. Slík málsmeðferð færi t.d. af stað í tilvikum þar sem framsending, m.a. á grundvelli ákvarðana persónuverndarnefndarinnar skv. 24. gr. persónuverndarlaganna um að þriðja land teljist veita jafngilda vernd og þá sem tryggð er í Japan, mun ekki lengur fara fram samkvæmt verndarráðstöfunum sem tryggja áframhaldandi vernd í skilningi 44. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar.
- 185) Ef lögbærum japönskum yfirvöldum mistekst, eftir tilgreinda tímabilið, að sýna fram á með fullnægjandi hætti að þessi ákvörðun byggist áfram á fullnægjandi vernd ætti framkvæmdastjórnin að hefja málsmeðferð til beitingar 5. mgr. 45. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 sem leiðir til þess að ákvörðunin er, að hluta eða að fullu, felld tímabundið niður eða felld úr gildi. Að öðrum kosti ætti framkvæmdastjórnin að hefja málsmeðferð til að breyta þessari ákvörðun, einkum með því að setja viðbótarskilyrði fyrir gagnamiðlun eða með því að takmarka gildissvið niðurstaðna um fullnægjandi vernd við gagnamiðlun þar sem áframhaldandi vernd í skilningi 44. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar er tryggð.

⁽¹⁵⁰⁾ Í 3. mgr. 54. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 segir „í framkvæmdargerðinni skal kveða á um fyrirkomulag reglubundinnar endurskoðunar, a.m.k. á fjögurra ára fresti, þar sem tekið skal tillit til viðeigandi þróunar í þriðja landinu eða hjá alþjóðastofnuninni.“

⁽¹⁵¹⁾ Í 3. mgr. 45. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 er kveðið á um að reglubundin endurskoðun skuli fara fram á a.m.k. fjögurra ára fresti. Sjá einnig Evrópska persónuverndarráðið, Adequacy Referential, WP 254 endursk. 01.

⁽¹⁵²⁾ Sjá einnig IV. þátt II. viðauka: „Við reglubundna endurskoðun á ákvörðun um hvort vernd sé fullnægjandi munu persónuverndarnefndin og framkvæmdastjórn Evrópusambandsins skiptast á upplýsingum um vinnslu gagna samkvæmt skilyrðunum um fullnægjandi vernd, þ.m.t. þeim sem sett eru fram í þessari skýringu.“

- 186) Framkvæmdastjórnin ætti einkum að hefja málsmeðferð sem leiðir til þess að ákvörðunin er felld tímabundið niður eða felld úr gildi ef vísbendingar eru um að rekstraraðilar, sem taka við persónuupplýsingum samkvæmt þessari ákvörðun, fari ekki að viðbótarreglunum í I. viðauka og/eða reglunum sé ekki framfylgt með skilvirkum hætti, eða ef japönsk yfirvöld fara ekki að skýringum, tryggingum og skuldbindingum sem settar eru fram í II. viðauka við þessa ákvörðun.
- 187) Framkvæmdastjórnin ætti einnig að íhuga að hefja málsmeðferð sem leiðir til þess að ákvörðun þessari verði breytt, hún felld tímabundið niður eða felld úr gildi ef lögbær yfirvöld í Japan veita ekki, í tengslum við sameiginlega endurskoðun eða á annan hátt, upplýsingar eða nánari skýringar sem nauðsynlegar eru til að meta verndarstig persónuupplýsinga sem miðlað er frá Evrópusambandinu til Japans eða hvort farið sé að ákvæðum þessarar ákvörðunar. Í þessu sambandi ætti framkvæmdastjórnin að taka tillit til þess að hve miklu leyti hægt er að afla viðkomandi upplýsinga frá öðrum heimildum.
- 188) Þegar brýna nauðsyn ber til, t.d. þegar hætta er á alvarlegu broti á réttindum skráðra einstaklinga, ætti framkvæmdastjórnin að íhuga að samþykka ákvörðun um að fella þessa ákvörðun tímabundið niður eða fella hana úr gildi sem ætti að öðlast gildi án tafar, skv. 3. mgr. 93. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679, í tengslum við 8. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) nr. 182/2011 ⁽¹⁵³⁾.

8. LOKAATHUGASEMDIR

- 189) Evrópska persónuverndarráðið birti álit sitt ⁽¹⁵⁴⁾ sem tekið hefur verið tillit til við gerð þessarar ákvörðunar.
- 190) Evrópuþingið hefur samþykkt ályktun varðandi áætlun um stafræn viðskipti (e. digital trade strategy) þar sem framkvæmdastjórnin er hvött til að setja í forgang og hraða samþykkt ákvarðana um hvort vernd sé fullnægjandi með helstu viðskiptalöndum, með þeim skilyrðum sem mælt er fyrir um í reglugerð (ESB) 2016/679, sem mikilvægri leið til að standa vörð um miðlun persónuupplýsinga frá Evrópusambandinu ⁽¹⁵⁵⁾. Evrópuþingið hefur einnig samþykkt ályktun varðandi fullnægjandi vernd persónuupplýsinga af hálfu Japans ⁽¹⁵⁶⁾.
- 191) Ráðstafanirnar, sem kveðið er á um í þessari ákvörðun, eru í samræmi við álit nefndarinnar sem komið var á fót skv. 1. mgr. 93. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar.

SAMÞYKKT ÁKVÖRDUN ÞESSA:

1. gr.

1. Að því er 45. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 varðar telst Japan tryggja fullnægjandi vernd persónuupplýsinga sem er miðlað frá Evrópusambandinu til rekstraraðila, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar í Japan og falla undir persónuverndarlögin, með viðbótum samkvæmt viðbótarreglunum, sem settar eru fram í I. viðauka, og þeim skýringum, tryggingum og skuldbindingum sem er að finna í II. viðauka.

⁽¹⁵³⁾ Reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) nr. 182/2011 frá 16. febrúar 2011 um reglur og almennar meginreglur varðandi tilhögun eftirlits aðildarríkjanna með framkvæmdastjórninni þegar hún beitir framkvæmdarvaldi sínu (Stjtið. ESB L 55, 28.2.2011, bls. 13).

⁽¹⁵⁴⁾ Álit 28/2018 varðandi drög að framkvæmdarákvörðun framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins um fullnægjandi vernd persónuupplýsinga í Japan, samþykkt 5. desember 2018.

⁽¹⁵⁵⁾ Evrópuþingið, ályktun frá 12. desember 2017 „Stefnt að áætlun um stafræn viðskipti“ (2017/2065 (INI)). Sjá einkum 8. lið („...minnir á að miðla má persónuupplýsingum til þriðju landa án þess að beita almennum reglum viðskiptasamninga ef kröfurnar, bæði nú og í framtíðinni, sem felast í [...] V. kafla reglugerðar (ESB) 2016/679 eru uppfylltar; viðurkennir að ákvarðanir um hvort vernd sé fullnægjandi, þ.m.t. þær sem eru bundnar við tiltekna hluta og geira, eru grundvallaraðferð til að standa vörð um miðlun persónuupplýsinga frá ESB til þriðja lands; bendir á að ESB hefur aðeins samþykkt ákvarðanir um hvort vernd sé fullnægjandi með fjórum af 20 stærstu viðskiptaaðilum sínum...“) og 9. lið („hvetur framkvæmdastjórnina til að setja í forgang og hraða samþykkt ákvarðana um hvort vernd sé fullnægjandi, að því tilskildu að þriðju lönd tryggja með landslögum sínum eða alþjóðlegum skuldbindingum, vernd sem er í meginatriðum sambærileg þeirri sem tryggð er í Evrópusambandinu...“).

⁽¹⁵⁶⁾ Evrópuþingið, ályktun frá 13. desember 2018 „Um fullnægjandi vernd persónuupplýsinga af hálfu Japans“ (2018/2979 (RSP)).

2. Þessi ákvörðun tekur ekki til persónuupplýsinga sem miðlað er til viðtakenda sem heyra undir einn eftirfarandi flokka, að því marki sem tilgangur með vinnslu persónuupplýsinganna, í heild eða að hluta, samsvarar einhverjum þeim tilgangi sem talinn er upp, eftir því sem við á:

- a) útvarpsstofnanir, útgefendur dagblaða, samskiptastofur og önnur fréttamiðlunarfyrirtæki (þ.m.t. einstaklingar sem hafa fréttamennsku að atvinnu) að því marki sem þau vinna persónuupplýsingar í þágu fréttamennsku,
- b) einstaklingar sem fást við fagleg ritstörf, að því marki sem það felur í sér persónuupplýsingar,
- c) háskólar og önnur samtök eða hópar sem hafa akademískt nám að markmiði eða hverjir þeir aðilar sem tilheyra slíkum samtökum, að því marki sem þeir vinna persónuupplýsingar í þágu akademískra fræða,
- d) trúarstofnanir að því marki sem þær vinna persónuupplýsingar í þágu trúmála (þ.m.t. öll tengd starfsemi) og
- e) stjórnmalasamtök að því marki sem þau vinna persónuupplýsingar í þágu stjórnmalastarfsemi sinnar (þ.m.t. öll tengd starfsemi).

2. gr.

Þegar lögbær yfirvöld í aðildarríkjum beita valdheimildum sínum skv. 58. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679, sem leiðir til tímabundins eða endanlegs banns við gagnaflæði til tiltekins rekstraraðila í Japan innan gildissviðs 1. gr., í því skyni að vernda einstaklinga með tillit til vinnslu persónuupplýsinga um þá, skal hlutaðeigandi aðildarríki án tafar upplýsa framkvæmdastjórnina um það.

3. gr.

1. Framkvæmdastjórnin skal hafa stöðugt eftirlit með beitingu lagarammans sem þessi ákvörðun byggist á, þ.m.t. skilyrðum fyrir framsendingum, í því skyni að meta hvort Japan haldi áfram að tryggja fullnægjandi vernd í skilningi 1. gr.

2. Aðildarríkin og framkvæmdastjórnin skulu tilkynna hvert öðru um þau tilvik þar sem persónuverndarnefndinni eða öðru lögbæru yfirvaldi í Japan tekst ekki að tryggja að farið sé að lagarammanum sem þessi ákvörðun byggist á.

3. Aðildarríkin og framkvæmdastjórnin skulu upplýsa hvert annað um hvers konar vísbendingar um að inngrip opinberra yfirvalda í Japan í réttindi einstaklinga til verndar persónuupplýsingum um sig sé meira en beinlínis er nauðsynlegt, eða að engin skilvirk réttarvernd sé fyrir hendi gegn slíku inngripi.

4. Innan tveggja ára frá dagsetningu tilkynningar um þessa ákvörðun til aðildarríkjanna og á a.m.k. fjögurra ára fresti eftir það skal framkvæmdastjórnin meta niðurstöðu 1. mgr. 1. gr. á grundvelli allra fyrirliggjandi upplýsinga, þ.m.t. upplýsinga sem eru fengnar sem hluti af sameiginlegu endurskoðuninni sem framkvæmd er ásamt viðeigandi japönskum yfirvöldum.

5. Ef framkvæmdastjórnin hefur vísbendingar um að fullnægjandi vernd sé ekki lengur tryggð skal framkvæmdastjórnin tilkynna lögbærum yfirvöldum í Japan um það. Ef nauðsyn krefur getur hún ákveðið að fella þessa ákvörðun tímabundið niður, breyta henni eða fella hana úr gildi eða takmarka gildissvið hennar, einkum þegar vísbendingar eru um að:

- a) rekstraraðilar í Japan, sem hafa fengið persónuupplýsingar frá Evrópusambandinu samkvæmt þessari ákvörðun, virði ekki þær viðbótarverndarráðstafanir sem settar eru fram í viðbótarreglunum í I. viðauka við þessa ákvörðun eða ekki er nægilegt eftirlit og framfylgd að því er þetta varðar,
- b) opinber yfirvöld í Japan fari ekki að skýringum, tryggingum og skuldbindingum sem settar eru fram í II. viðauka við þessa ákvörðun, þ.m.t. að því er varðar skilyrði og takmarkanir á söfnun og aðgangi opinberra japanskra yfirvalda að persónuupplýsingum sem er miðlað samkvæmt þessari ákvörðun til að framfylgja löggjöf á sviði refsiréttar eða standa vörð um þjóðaröryggi.

Framkvæmdastjórnin getur einnig lagt fram slík drög að ráðstöfunum ef skortur á samstarfsvilja japanskra stjórnvalda hindrar framkvæmdastjórnina í að ákvarða hvort niðurstaðan í 1. mgr. 1. gr. hefur orðið fyrir áhrifum af því.

4. gr.

Ákvörðun þessari er beint til aðildarríkjanna.

Gjört í Brussel 23. janúar 2019.

Fyrir hönd framkvæmdastjórnarinnar,

Věra JOUROVÁ

framkvæmdastjóri.

I. VIÐAUKI

VIÐBÓTARREGLUR SAMKVÆMT LÖGUM UM VERND PERSÓNUAÐKENNAUPPLÝSINGA VARÐANDI MEÐHÖNDLUN PERSÓNUUPPLÝSINGA SEM MIÐLAÐ ER FRÁ ESB Á GRUNDEVILLI ÁKVÖRÐUNAR UM HVORT VERND SÉ FULLNÆGJANDI

Efnisyfirlit

(1)	Persónuauðkennaupplýsingar sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana (3. mgr. 2. gr. laganna)	38
(2)	Varðveittar persónuupplýsingar (7. mgr. 2. gr. laganna)	39
(3)	Tilgreining á tilgangi með notkun, takmörkun vegna tilgangs með notkun (15. gr. (1. mgr.), 16. gr. (1. mgr.) og 26. gr. (1. og 3. mgr.) laganna)	40
(4)	Takmarkanir á afhendingu til þriðju aðila í öðru landi (24. gr. laganna og gr. 11-2 í reglunum)	41
(5)	Upplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd (9. mgr. 2. gr. og 1. og 2. mgr. 36. gr. laganna)	41

[Hugtök]

„Lögin“	Lög um vernd persónuauðkennaupplýsinga (Lög nr. 57, 2003)
„Fyrirmæli ríkisstjórnarinnar“	Fyrirmæli ríkisstjórnarinnar um að framfylgja lögnum um vernd persónuauðkennaupplýsinga (Fyrirmæli ríkisstjórnarinnar nr. 507, 2003)
„Reglur“	Reglur varðandi framfylgd laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga (Reglur persónuverndarnefndarinnar nr. 3, 2016)
„Leiðbeiningar varðandi almennar reglur“	Leiðbeiningar varðandi lögin um vernd persónuauðkennaupplýsinga (Bindi um almennar reglur) (Tilkynning persónuverndarnefndarinnar nr. 65, 2015)
„ESB“	Evrópusambandið, þ.m.t. aðildarríki þess og, í ljósi EES-samningsins, Ísland, Liechtenstein og Noregur
„Almenna persónuverndarreglugerðin“	Reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins um vernd einstaklinga í tengslum við vinnslu persónuupplýsinga og um frjálsa miðlun slíkra upplýsinga og niðurfellingu tilskipunar 95/46/EB (almenna persónuverndarreglugerðin)
„Ákvörðun um hvort vernd sé fullnægjandi“	Ákvörðun framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins um að þriðja land eða yfirráðasvæði innan þess þriðja lands o.s.frv. tryggi fullnægjandi vernd persónuupplýsinga skv. 45. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar

Í þeim tilgangi að framkvæma gagnkvæma og snurðulausa miðlun persónuupplýsinga milli Japans og ESB skilgreindi persónuverndarnefndin ESB sem annað land sem hefur komið á fót kerfi til verndar persónuauðkennaupplýsingum sem viðurkennt er að hafi reglur sem jafngilda reglum í Japan er varða vernd réttinda og hagsmuna einstaklinga á grundvelli 24. gr. laganna og hefur framkvæmdastjórn Evrópusambandsins samtímis því ákveðið að Japan tryggi fullnægjandi vernd persónuupplýsinga skv. 45. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar.

Hér með mun gagnkvæm og snurðalaus miðlun persónuupplýsinga eiga sér stað milli Japans og ESB á þann hátt sem tryggir öfluga vernd réttinda og hagsmuna einstaklinga. Til að tryggja þessa öflugu vernd varðandi persónuauðkennaupplýsingar sem berast frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi, og í ljósi þeirrar staðreyndar að þrátt fyrir viðtæka samleitni milli kerfanna tveggja þá er nokkuð mikilvægur munur á þeim, hefur persónuverndarnefndin samþykkt þessar viðbótarreglur á grundvelli ákvæða laganna um framkvæmd o.s.frv. samstarfs við stjórnvöld annarra landa og í því skyni að tryggja viðeigandi meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga sem berast frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi hjá rekstraraðilum sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar og rétta og skilvirka framkvæmd skuldbindinganna sem mælt er fyrir um í slíkum reglum ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Ákvæði 4., 6., 8., 24., 60., og 78. gr. laganna og 11. gr. reglnanna.

Í 6. gr. laganna er einkum kveðið á um valdheimild til að grípa til nauðsynlegrar lagasetningar og annarra aðgerða með það fyrir augum að tryggja aukna vernd persónuauðkennaupplýsinga og setja upp alþjóðlega samræmt kerfi varðandi persónuauðkennaupplýsingar með strangari reglum sem bæta við og ganga lengra en þær sem mælt er fyrir um í lögum og fyrirmælum ríkisstjórnarinnar. Persónuverndarnefndin hefur því valdheimild, sem það lögbæra yfirvald sem ber ábyrgð á almennri stjórnsýslu varðandi lögin, til að setja strangari reglur, skv. 6. gr. laganna, með því að setja fram þessar viðbótarreglur sem vernda réttindi og hagsmuni einstaklinga með öflugri hætti að því er varðar meðhöndlun persónuupplýsinga frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi, þ.m.t. með tilliti til skilgreiningarinnar á persónuauðkennaupplýsingum sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana skv. 3. mgr. 2. gr. laganna og varðveittum persónuupplýsingum skv. 7. gr. 2. gr. laganna (þ.m.t. varðandi viðeigandi varðveislutímabil).

Viðbótarreglurnar eru á þessum grundvelli bindandi fyrir rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, sem tekur við persónuupplýsingum sem miðlað er frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi og verður því að hlíta þeim. Persónuverndarnefndin getur framfylgt öllum réttindum og skyldum sem lagalega bindandi reglum á sama hátt og ákvæðum laganna sem þau bæta strangari og/eða ítarlegri reglum við. Ef um er að ræða brot á réttindum og skyldum sem leiðir af viðbótarreglunum geta einstaklingar einnig fengið úrlausn fyrir dómstólum á sama hátt og um ákvæði laganna væri að ræða sem þau bæta strangari og/eða ítarlegri reglum við.

Að því er varðar framfylgd af hálfu persónuverndarnefndarinnar þá hefur hún, ef rekstraraðilar sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar uppfylla ekki eina eða fleiri skyldur samkvæmt viðbótarreglunum, valdheimild til að grípa til ráðstafana skv. 42. gr. laganna. Að því er varðar persónuauðkennaupplýsingar almennt sem berast frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi telst það þegar rekstraraðili sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar grípur ekki til aðgerða í samræmi við tilmæli skv. 1. mgr. 42. gr. laganna, án lögmætrar ástæðu⁽²⁾, vera yfirvofandi alvarlegt brot á réttindum og hagsmunum einstaklings í skilningi 2. mgr. 42. gr. laganna.

1) Persónuauðkennaupplýsingar sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana (3. mgr. 2. gr. laganna)

Ákvæði 3. mgr. 2. gr. laganna

- 3) Með „persónuauðkennaupplýsingum sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana“ er í þessum lögum átt við persónuauðkennaupplýsingar er varða kynþátt umbjóðanda, sannfæringu, félagslega stöðu, heilsufarssögu, sakaskrá, hvort hann hafi orðið fyrir tjóni af völdum brots eða aðrar lýsingar o.s.frv. sem eru samkvæmt fyrirmælum ríkisstjórnarinnar lýsingar sem krefjast sérstakrar varúðar við meðhöndlun til að koma í veg fyrir að umbjóðandinn verði fyrir ósanngjarnri mismunun, fordómum eða öðru óhagræði.

Ákvæði 2. gr. fyrirmæla ríkisstjórnarinnar

Þessar lýsingar o.s.frv. sem mælt er fyrir um í fyrirmælum ríkisstjórnarinnar skv. 3. mgr. 2. gr. laganna eru lýsingar o.s.frv. sem innihalda einhver af neðangreindum atriðum (nema þau sem falla undir heilsufarsskýrslu eða brotaferil umbjóðanda):

- i) upplýsingar um líkamlega skerðingu, vitsmunalega skerðingu, andlega skerðingu (þ.m.t. þroskahömlun) eða aðra líkamlega og andlega virkniskerðingu samkvæmt reglum persónuverndarnefndarinnar,
- ii) niðurstöður úr lækniískoðun eða öðrum rannsóknum (hér á eftir nefnd „lækniískoðun o.s.frv.“ í eftirfarandi lið) til að fyrirbyggja og snemmgreina sjúkdóm sem lækni eða annar aðili sem sinnir lækniisstörfum (hér á eftir nefndur „lækni o.s.frv.“ í eftirfarandi lið) framkvæmir á umbjóðanda,
- iii) upplýsingar um að lækni hafi, á grundvelli niðurstaðna úr lækniískoðun o.s.frv. eða vegna sjúkdóms, meiðsla eða annarra andlegra og líkamlegra breytinga, veitt umbjóðanda leiðbeiningar varðandi bætt andlegt og líkamlegt ástand eða læknishjálp eða lyfjaávisun,
- iv) upplýsingar um að handtaka, leit, haldlagning, varðhald, saksókn eða önnur málsmeðferð í tengslum við refsímál hafi farið fram gegn umbjóðanda sem liggur undir grun eða er varnaraðili,

⁽²⁾ Skilja ber lögmætar ástæður sem atburð af óvenjulegum toga sem rekstraraðili sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar hefur ekki stjórn á og sem ekki hefði verið hægt að sjá fyrir með góðu móti (t.d. náttúruhamfarir) eða þegar þörf á því að grípa til aðgerða varðandi tillögu sem persónuverndarnefndin gefur út skv. 1. mgr. 42. gr. laganna er ekki lengur til staðar þar sem rekstraraðilinn sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar hefur gripið til annarra aðgerða sem bæta úr brotinu að öllu leyti.

- v) upplýsingar um að rannsókn, ráðstafanir að því er varðar athugun og vernd, skýrslugjöf og ákvörðun, verndarráðstafanir eða önnur málsmeðferð í tengslum við mál er varða vernd ungmenna hafa farið fram gegn umbjóðanda sem ungmenni sem fremur afbrot eða einstaklingi sem grunaður er um slíkt skv. 1. mgr. 3. gr. laganna um ungmenni.

Ákvæði 5. gr. reglnanna

Líkamleg og andleg virkniskerðing sem mælt er fyrir um í reglum persónuverndarnefndarinnar skv. i. lið 2. gr. fyrirmælna skal vera einhver af neðangreindum skerðingum:

- i) líkamleg skerðing sem sett er fram í töflu sem fylgir lögum um velferð einstaklinga með líkamlega skerðingu (lög nr. 289 frá 1949)
- ii) vitsmunaleg skerðing sem um getur í lögum um velferð einstaklinga með vitsmunalega skerðingu (lög nr. 37 frá 1960)
- iii) andleg skerðing sem um getur í lögum um geðheilbrigði og velferð einstaklinga með andlega skerðingu (lög nr. 123 frá 1950) (þ.m.t. þroskahömlun sem mælt er fyrir um í 1. mgr. 2. gr. laga um stuðning við einstaklinga með þroskahömlun, og að undanskilinni vitsmunalegri skerðingu samkvæmt lögum um velferð einstaklinga með vitsmunalega skerðingu)
- iv) sjúkdómur sem engin meðferð er til við eða aðrir sérstakir sjúkdómar þegar alvarleiki þeirra, sem mælt er fyrir um í fyrirmælum ríkisstjórnarinnar skv. 1. mgr. 4. gr. laganna um alhliða stuðning við fólk með fötlun í daglegu lífi og félagslífi (lög nr. 123 frá 2005), er sambærilegur sjúkdómum sem ráðherra heilbrigðis-, vinnu- og velferðarmála mælir fyrir um samkvæmt viðkomandi málsgrein.

Ef persónuupplýsingar, sem berast frá ESB á grundvelli ákvörðunarinnar um hvort vernd sé fullnægjandi, innihalda gögn varðandi kynlíf eða kynhneigð einstaklings eða stéttarfélagsaðild einstaklings, sem eru skilgreind sem sérstakir flokkar persónuupplýsinga samkvæmt almennu persónuverndarreglugerðinni, ber rekstraraðilum sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar að meðhöndla þær persónuupplýsingar á sama hátt og persónuauðkennaupplýsingar sem krefjast sérstakra varúðarráðstafana í skilningi 3. mgr. 2. gr. laganna.

2) Varðveittar persónuupplýsingar (7. mgr. 2. gr. laganna)

Ákvæði 7. mgr. 2. gr. laganna

- 7) Með „varðveittum persónuupplýsingum“ í þessum lögum er átt við persónuupplýsingar sem rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, hefur heimild til að afhenda, leiðrétta, bæta við eða eyða innihaldi úr, hætta notkun á, eyða og hætta að afhenda þriðja aðila, og sem skulu hvorki vera þær sem eru samkvæmt fyrirmælum ríkisstjórnarinnar líklegar til að skaða almannahagsmunum eða aðra hagsmuni, ef veitt er vitneskja um tilvist eða fjarveru þeirra, né heldur þær sem ber að eyða innan tímabils sem er ekki lengra en eitt ár samkvæmt fyrirmælum ríkisstjórnarinnar.

Ákvæði 4. gr. fyrirmæla ríkisstjórnarinnar

Upplýsingar sem mælt er fyrir um í fyrirmælum ríkisstjórnarinnar skv. 7. mgr. 2. gr. skulu vera eftirfarandi:

- i) persónuupplýsingar þar sem fyrir hendi er möguleiki á að líf, líkamleg friðhelgi eða eignir umbjóðanda eða þriðja aðila skaðist ef veitt er vitneskja um tilvist eða fjarveru þeirra,
- ii) persónuupplýsingar þar sem fyrir hendi er möguleiki á að verði veitt vitneskja um tilvist eða fjarveru slíkra persónuupplýsinga myndi slíkt hvetja til eða ýta undir ólögmætt eða óréttmætt athæfi,
- iii) persónuupplýsingar þar sem fyrir hendi er möguleiki á að verði veitt vitneskja um tilvist eða fjarveru þeirra geti slíkt grafið undan þjóðaröryggi, eyðilagt trúnaðarsamband við erlent land eða alþjóðastofnun eða valdið óhagræði í samningaviðræðum við erlent land eða alþjóðastofnun,
- iv) persónuupplýsingar þar sem fyrir hendi er möguleiki á að verði veitt vitneskja um tilvist eða fjarveru slíkra upplýsinga geti slíkt hindrað að unnt verði að viðhalda almannaoöryggi og allsherjarreglu, s.s. með forvörnum gegn, bælingu og rannsóknum á brotum.

Ákvæði 5. gr. fyrirmæla ríkisstjórnarinnar

Tímabilið sem mælt er fyrir um í fyrirmælum ríkisstjórnarinnar skv. 7. mgr. 2. gr. laganna skal vera sex mánuðir.

Meðhöndla skal persónuupplýsingar, sem berast frá ESB á grundvelli ákvörðunarinnar um hvort vernd sé fullnægjandi, sem varðveittar persónuupplýsingar í skilningi 7. mgr. 2. gr. laganna, óháð tímamörkum fyrir eyðingu þeirra.

Ef persónuupplýsingar, sem berast frá ESB á grundvelli ákvörðunarinnar um hvort vernd sé fullnægjandi, falla undir gildissvið persónuupplýsinga sem eru samkvæmt fyrirmælum ríkisstjórnarinnar „líklegar til að skaða almannahagsmuni eða aðra hagsmuni ef veitt er vitneskja um tilvist eða fjarveru þeirra,“ er ekki þörf á að meðhöndla slíkar upplýsingar sem varðveittar persónuupplýsingar (sjá 4. gr. fyrirmæla ríkisstjórnarinnar, Leiðbeiningar varðandi almennar reglur, „2–7. Varðveittar persónuupplýsingar“).

- 3) Tilgreining á tilgangi með notkun, takmörkun vegna tilgangs með notkun (15. gr. (1. mgr.), 16. gr. (1. mgr.) og 26. gr. (1. og 3. mgr.) laganna)

Ákvæði 1. mgr. 15. gr. laganna

- 1) Rekstraraðili sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar skal, í tengslum við meðhöndlun slíkra upplýsinga, tilgreina tilgang með notkun persónuauðkennaupplýsinganna (hér á eftir nefndur „tilgangur með notkun“) eins ítarlega og kostur er.

Ákvæði 1. mgr. 16. gr. laganna

- 1) Rekstraraðili sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar skal ekki nema fyrir liggi fyrirframsamþykki umbjóðanda meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar umfram það sem nauðsynlegt telst til að ná fram tilgangi með notkun eins og hann er tilgreindur samkvæmt ákvæðum fyrri greinar.

Ákvæði 1. og 3. mgr. 26. gr. laganna

- 1) Rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, skal þegar honum berast persónuupplýsingar frá þriðja aðila staðfesta þau atriði sem sett eru fram hér á eftir samkvæmt reglum persónuverndarnefndarinnar. (sleppt)
- i. (sleppt)
- ii. við hvaða aðstæður áður nefndur þriðji aðili aflaði persónuupplýsinganna
- 3) Rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, skal að lokinni staðfestingu samkvæmt ákvæðum 1. mgr. skrá, samkvæmt reglum persónuverndarnefndarinnar, hvaða dag persónuupplýsingarnar bárust, atriði sem varða áður nefnda staðfestingu og önnur atriði sem mælt er fyrir um í reglum persónuverndarnefndarinnar.

Ef rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, meðhöndla slíkar upplýsingar umfram það sem nauðsynlegt telst til að ná fram tilgangi með notkun eins og hann er tilgreindur í 1. mgr. 15. gr. laganna skulu þeir afla fyrirframsamþykkis viðkomandi umbjóðanda (1. mgr. 16. gr. laganna). Þegar persónuupplýsingar berast frá þriðja aðila skulu rekstraraðilar, sem meðhöndla persónuauðkennaupplýsingar, samkvæmt reglunum, staðfesta viss atriði, s.s. við hvaða aðstæður áður nefndur þriðji aðili aflaði persónuupplýsinganna, og skrá þessi atriði (1. og 3. mgr. 26. gr. laganna).

Ef rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, tekur við persónuupplýsingum frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi skal staðfesta og skrá við hvaða aðstæður áður nefndra persónuupplýsinga var aflað, eins og mælt er fyrir um í 1. og 3. mgr. 26. gr., þ.m.t. í hvaða notkunartilgangi þær voru fengnar frá ESB.

Á sama hátt, ef rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, berast slíkar persónuupplýsingar frá öðrum rekstraraðila, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, sem var áður miðlað frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi, skal staðfesta og skrá við hvaða aðstæður áður nefndra persónuupplýsinga var aflað, eins og mælt er fyrir um í 1. og 3. mgr. 26. gr., þ.m.t. í hvaða notkunartilgangi þær voru fengnar.

Í framangreindum tilvikum skal rekstraraðilinn, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, tilgreina tilgang með notkun á áður nefndum persónuupplýsingum innan ramma þess tilgangs með notkun sem lá að baki upphaflegri eða síðari öflun upplýsinganna, eins og hann er staðfestur og skráður skv. 1. og 3. mgr. 26. gr., og nota upplýsingarnar innan umrædds ramma (eins og mælt er fyrir um í 1. mgr. 15. gr. og 1. mgr. 16. gr. laganna).

4) Takmörkun á afhendingu til þriðju aðila í öðru landi (24. gr. laganna; gr. 11-2 í reglunum)

Ákvæði 24. gr. laganna

Rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, nema í þeim tilvikum sem sett eru fram í hverjum lið undir 1. mgr. í greininni hér að framan, skal við afhendingu persónuupplýsinga til þriðja aðila (að undanskildum aðila sem hefur komið á fót kerfi í samræmi við staðla sem mælt er fyrir um í reglum persónuverndarnefndarinnar að séu nauðsynlegir til að halda áfram að gera ráðstöfun sem samsvarar ráðstöfun sem rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, á að gera við meðhöndlun persónuupplýsinga samkvæmt ákvæðum þessa þáttar; notað í þessari merkingu hér á eftir í þessari grein) í öðru landi (þ.e. landi eða svæði sem staðsett er utan yfirráðasvæðis Japans; notað í þessari merkingu hér á eftir) (að undanskildum þeim sem eru samkvæmt reglum persónuverndarnefndarinnar önnur lönd sem hafa komið á fót kerfi fyrir vernd persónuauðkennaupplýsinga sem viðurkennt er að hafi staðla sem samsvara stöðlum í Japan er varða vernd réttinda og hagsmuna einstaklinga; notað í þessari merkingu hér á eftir í þessari grein), fá samþykki umbjóðanda fyrir fram þess efnis að hann samþykki afhendingu til þriðja aðila í öðru landi. Í því tilviki gilda ákvæði fyrri greinar ekki.

Ákvæði gr. 11-2 í reglunum

Staðlarnir sem mælt er fyrir um í reglum persónuverndarnefndarinnar skv. 24. gr. laganna skulu falla undir einhvern eftirfarandi þátta:

- i. rekstraraðili sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar og aðili sem tekur við persónuupplýsingum hafi tryggt, í tengslum við meðhöndlun móttökuaðilans á afhentum persónuupplýsingum, að ráðstafanir séu framkvæmdar í samræmi við inntak ákvæða skv. 1. þáttar IV. kafla laganna með viðeigandi og sanngjörnum aðferðum
- ii. aðili sem tekur við persónuupplýsingum hefur fengið viðurkenningu sem byggist á alþjóðlegum ramma um meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga.

Rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, skal, í tilvikum þar sem hann afhendir þriðja aðila í öðru landi persónuupplýsingar sem honum hafa borist frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi, fá samþykki umbjóðanda fyrir fram þess efnis að hann samþykki afhendingu til þriðja aðila í öðru landi skv. 24. gr. laganna, eftir að umbjóðandinn hefur fengið nauðsynlegar upplýsingar um aðstæður við miðlunina til geta tekið ákvörðun um samþykki sitt, að undanskildum þeim tilvikum sem falla undir einhvern liða i til iii:

- i. þegar þriðji aðili er í landi sem er samkvæmt reglunum erlent land sem hefur komið á fót kerfi fyrir vernd persónuauðkennaupplýsinga og viðurkennt er að búi yfir stöðlum sem samsvara stöðlum í Japan er varða vernd réttinda og hagsmuna einstaklingsins,
- ii. þegar rekstraraðili sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar og þriðji aðilinn, sem tekur við persónuupplýsingunum hafa, í tengslum við meðhöndlun þriðja aðila á persónuupplýsingum, komið til framkvæmda í sameiningu ráðstöfunum sem veita vernd sambærilegri vernd í lögnum, með hliðsjón af reglunum, með viðeigandi og sanngjörnum aðferðum (þ.e. samningi, annars konar bindandi samkomulagi eða bindandi fyrirkomulagi innan fyrirtækjahóps),
- iii. þegar tilvik falla undir sérhvern liða 1. mgr. 23. gr. laganna.

5) Upplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd (9. mgr. 2. gr. og 1. og 2. mgr. 36. gr. laganna)

Ákvæði 9. mgr. 2. gr. laganna

- 9) Með „upplýsingum sem unnar eru undir nafnleynd“ í þessum lögum er átt við upplýsingar er varða einstakling, sem geta komið fram við vinnslu persónuauðkennaupplýsinga, þannig að hvorki er unnt að bera kennsl á tiltekinn einstakling með ráðstöfun, sem sett er fram í sérhverjum eftirfarandi liða í samræmi við þá skiptingu persónuauðkennaupplýsinga sem sett er fram í hverjum þessara liða, né heldur að endurheimta persónuauðkennaupplýsingarnar.

- i. Persónuauðkennaupplýsingar sem falla undir i. lið 1. mgr.

Eyðing hluta lýsinga o.s.frv. sem er að finna í áðurnefndum persónuauðkennaupplýsingum (þ.m.t. að skipta út áðurnefndum hluta lýsinga o.s.frv. fyrir aðrar lýsingar o.s.frv. með aðferð sem er óregluleg og leyfir endurheimt áðurnefnds hluta lýsingar o.s.frv.)

- ii. Persónuauðkennaupplýsingar sem falla undir ii. lið 1. mgr.

Eyðing allra einstaklingsbundinna auðkenniskóða sem er að finna í áðurnefndum persónuauðkennaupplýsingum (þ.m.t. að skipta út áðurnefndum einstaklingsbundnum auðkenniskóðum fyrir aðrar lýsingar o.s.frv. með aðferð sem er óregluleg og leyfir endurheimt áðurnefndra einstaklingsbundinna auðkenniskóða)

Ákvæði 1. mgr. 36. gr. laganna

- 1) Rekstraraðili sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar skal, þegar hann býr til upplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd (takmarkast við upplýsingar sem mynda gagnagrunna upplýsinga sem unnar eru undir nafnleynd o.s.frv.; notað í þessari merkingu hér á eftir), vinna persónuauðkennaupplýsingar í samræmi við staðlana sem eru samkvæmt reglum persónuverndarnefndarinnar nauðsynlegir til að ekki sé hægt að bera kennsl á tiltekinn einstakling eða endurheimta þær persónuauðkennaupplýsingar sem notaðar voru við vinnsluna.

Ákvæði 19. gr. reglnanna

Staðlar sem mælt er fyrir um í reglum persónuverndarnefndarinnar skv. 1. mgr. 36. gr. laganna skulu vera sem hér segir:

- i) Eyðing lýsinga o.s.frv. í heild eða að hluta sem geta borið kennsl á tiltekinn einstakling sem er að finna í persónuauðkennaupplýsingum (þ.m.t. að skipta út slíkum lýsingum o.s.frv. fyrir aðrar lýsingar o.s.frv. með aðferð sem er óregluleg og leyfir endurheimt lýsinga o.s.frv. í heild eða að hluta)
- ii) Eyðing allra einstaklingsbundinna auðkenniskóða sem er að finna í persónuauðkennaupplýsingum (þ.m.t. að skipta út slíkum kóðum fyrir aðrar lýsingar o.s.frv. með aðferð sem er óregluleg og leyfir endurheimt einstaklingsbundinna auðkenniskóða)
- iii) Eyðing þessara kóða (takmarkast við þá kóða sem tengja saman margfaldar gagnkvæmar upplýsingar sem rekstraraðili, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar, meðhöndlar í raun) sem tengir persónuauðkennaupplýsingar og upplýsingar sem fást með aðgerðum á persónuauðkennaupplýsingum (þ.m.t. að skipta út áðurnefndum kóðum fyrir þá kóða aðra sem ekki er hægt að tengja við áðurnefndar persónuauðkennaupplýsingar og upplýsingar sem fást með aðgerðum á áðurnefndum persónuauðkennaupplýsingum með aðferð sem er óregluleg og leyfir endurheimt áðurnefndra kóða)
- iv) Eyðing sértækra lýsinga o.s.frv. (þ.m.t. að skipta út slíkum lýsingum o.s.frv. fyrir aðrar lýsingar o.s.frv. með aðferð sem er óregluleg og leyfir endurheimt sértæku lýsinganna o.s.frv.)
- v) Auk þeirra aðgerða, sem settar eru fram í hverjum lið hér að framan, að grípa til viðeigandi aðgerða sem byggjast á niðurstöðum skoðunar á eiginleikum o.s.frv. gagnagrunns með persónuauðkennaupplýsingum o.s.frv., s.s. muninum á lýsingum o.s.frv. í persónuauðkennaupplýsingum og lýsingum o.s.frv. í öðrum persónuauðkennaupplýsingum sem mynda gagnagrunn persónuauðkennaupplýsinga o.s.frv. sem geymir áðurnefndar persónuauðkennaupplýsingar.

Ákvæði 2. mgr. 36. gr. laganna

- 2) Rekstraraðili sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingar skal, þegar hann hefur búið til upplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd, í samræmi við staðlana sem eru samkvæmt reglum persónuverndarnefndarinnar nauðsynlegir til að koma í veg fyrir upplýsingaleka hvað varðar þessar lýsingar o.s.frv. og einstaklingsbundna auðkenniskóða sem eytt er úr persónuauðkennaupplýsingunum, sem eru notaðar til að búa til upplýsingarnar sem unnar eru undir nafnleynd, og upplýsingar er varða vinnsluáðferð sem notuð er samkvæmt ákvæðum næstu málsgreinar hér að framan, gera ráðstafanir varðandi öryggiseftirlit með slíkum upplýsingum.

Ákvæði 20. gr. reglnanna

Staðlar sem mælt er fyrir um í reglum persónuverndarnefndarinnar skv. 2. mgr. 36. gr. laganna skulu vera sem hér segir:

- i) Skilgreina með skýrum hætti heimild og ábyrgð aðila sem meðhöndlar upplýsingar er varða þessar lýsingar o.s.frv. og einstaklingsbundna auðkenniskóða, sem var eytt úr persónuauðkennaupplýsingum sem notaðar voru til að búa til upplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd, og upplýsingar er varða vinnsluaðferð sem notuð er samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 36. gr. (takmarkast við þær sem leyfa endurheimt persónuauðkennaupplýsinganna með því að nota slíkar tengdar upplýsingar) (hér á eftir nefndar „upplýsingar sem varða vinnsluaðferð o.s.frv.“ í þessari grein).
- ii) Setja reglur og verklagsreglur um meðhöndlun upplýsinga sem varða vinnsluaðferð o.s.frv., meðhöndlun upplýsinga sem varða vinnsluaðferð o.s.frv. á viðeigandi hátt í samræmi við reglurnar og verklagsreglurnar, mat á stöðu meðhöndlunar og gera, á grundvelli niðurstaðna úr slíku mati, nauðsynlegar ráðstafanir til úrbóta
- iii) Gera nauðsynlegar og viðeigandi ráðstafanir til að koma í veg fyrir að aðili, sem hefur ekki lagalega heimild til að meðhöndla upplýsingar sem varða vinnsluaðferð o.s.frv., meðhöndli upplýsingar sem varða vinnsluaðferð o.s.frv.

Persónuauðkennaupplýsingar, sem berast frá ESB á grundvelli ákvörðunar um hvort vernd sé fullnægjandi, skulu eingöngu teljast upplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd í skilningi 9. mgr. 2. gr. laganna ef rekstraraðilinn, sem meðhöndlar persónuauðkennaupplýsingarnar, gerir ráðstafanir til að enginn geti afturkallað upplýsingar um einstakling sem hefur verið breytt í ópersónugreinanlegar upplýsingar, s.s. með því að eyða upplýsingum er varða vinnsluaðferð o.s.frv. (þ.e. upplýsingum er varða þessar lýsingar o.s.frv. og einstaklingsbundnum auðkenniskóðum sem var eytt úr persónuauðkennaupplýsingunum sem notaðar voru til að búa til upplýsingar sem unnar eru undir nafnleynd, og upplýsingum er varða vinnsluaðferð sem notuð er samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 36. gr. laganna (takmarkast við þá sem geta endurheimt persónuauðkennaupplýsingarnar með því að nota slíkar tengdar upplýsingar)).

2. VIÐAUKI

Væra Jourová, framkvæmdastjóri dóms-, neytenda- og kynjajafnréttismála hjá framkvæmdastjórn Evrópusambandsins

Virðulegi framkvæmdastjóri,

Ég fagna uppbyggilegum samræðum milli Japans og framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins sem miða að því að koma á ramma um gagnkvæma miðlun persónuupplýsinga milli Japans og ESB.

Að beiðni framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins til ríkisstjórnar Japans sendi ég meðfylgjandi skjal sem veitir yfirlit yfir lagarammann varðandi aðgengi japanskra stjórnvalda að upplýsingum.

Þetta skjal varðar mörg ráðuneyti og stofnanir japanskra stjórnvalda og að því er varðar efni skjalsins bera viðeigandi ráðuneyti og stofnanir (stjórnarskrifstofan, ríkislögregluembættið, persónuverndarnefndin, ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála, dómsmálaráðuneytið, leynipjónustan, ráðuneyti varnarmála) ábyrgð á þeim köflum sem falla innan valdsviðs þeirra. Hér á eftir má finna viðkomandi ráðuneyti og stofnanir ásamt viðeigandi undirskriftum þeirra.

Persónuverndarnefndin tekur við öllum fyrirspurnum varðandi þetta skjal og mun samræma nauðsynleg viðbrögð meðal viðkomandi ráðuneyta og stofnana.

Það er von mín að þetta skjal verði gagnlegt við ákvarðanatöku framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins.

Ég þakka ykkar mikla framlag fram að þessu í þágu þessa málefnis.

Virðingarfyllst,

Yoko Kamikawa

Dómsmálaráðherra

Þetta skjal var sett fram af dómsmálaráðuneytinu og eftirfarandi hlutaðeigandi ráðuneytum og stofnunum.

Koichi Hamano

Ráðgjafi, stjórnarskrifstofan

Schunichi Kuryu

Ríkislögreglustjóri

Mari Sonoda

Aðalframkvæmdastjóri persónuverndarnefndarinnar

Mitsuru Yasuda

Aðstoðarráðherra, ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála

Seimei Nakagawa

Leynþjónustan í þágu almannaöryggis

Kenichi Takahashi

Aðstoðarvarnarmálaráðherra á sviði stjórnsýslumála

14. september 2018

Söfnun og notkun opinberra yfirvalda í Japan á persónuauðkennaupplýsingum til að framfylgja löggjöf á sviði refsiréttar og vegna þjóðaröryggis

Eftirfarandi skjal veitir yfirlit yfir lagarammann um söfnun og notkun opinberra yfirvalda í Japan á (rafrænum) persónuauðkennaupplýsingum til að framfylgja löggjöf á sviði refsiréttar og vegna þjóðaröryggis (hér á eftir nefndur „aðgangur stjórnvalda“), einkum að því er varðar tiltæka lagagrunna, gildandi skilyrði (takmarkanir) og verndarráðstafanir, þ.m.t. óháð eftirlit og einstaklingsbundna möguleika á úrlausn. Þessari skýringu er beint til framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins í því skyni að sýna fram á skuldbindingu og veita tryggingu fyrir því að aðgangur stjórnvalda að persónuauðkennaupplýsingum sem miðlað er frá ESB til Japans verði takmarkaður við það sem er nauðsynlegt og hóflegt, háð óháðu eftirliti og að viðkomandi einstaklingar geti fengið úrlausn fyrir dómstólum ef um er að ræða hugsanlegt brot á grundvallarréttindum þeirra til friðhelgi einkalífs og persónuverndar. Í þessari skýringu er einnig mált fyrir um að koma eigi á fót nýju fyrirkomulagi vegna úrlausna undir stjórn persónuverndarnefndarinnar til að meðhöndla kvartanir frá einstaklingum í ESB varðandi aðgang stjórnvalda að persónuupplýsingum um þá sem hefur verið miðlað frá ESB til Japans.

I. Almennar lagalegar meginreglur sem skipta máli varðandi aðgang stjórnvalda

Við framkvæmd opinbers valds verður aðgangur stjórnvalda að vera í fullu samræmi við lög (lögmætisreglan). Í Japan eru persónuauðkennaupplýsingar verndaðar bæði í einkageiranum og opinbera geiranum með marglaga fyrirkomulagi.

A. Stjórnskipulegur rammi og meginreglan um beint lagaboð

Í 13. gr. stjórnarskrárinnar og við dómaframkvæmd er rétturinn til friðhelgi einkalífs viðurkenndur sem stjórnarskrárvarinn réttur. Í þessu sambandi hefur niðurstaða Hæstaréttar verið sú að það teljist eðlilegt að einstaklingar vilji ekki að aðrir hafi aðgang að persónuauðkennaupplýsingum þeirra án gildrar ástæðu og að vernda ætti þessar væntingar ⁽¹⁾. Frekari vernd er að finna í 2. mgr. 21. gr. stjórnarskrárinnar sem tryggir trúnað um samskipti og 35. gr. stjórnarskrárinnar sem tryggir réttinn til að sæta ekki leit og haldlagningu án heimildar dómstóls, sem þýðir að söfnun á persónuauðkennaupplýsingum, þ.m.t. aðgangur, með þvingunarúrræðum þarf alltaf að grundvallar á heimild dómstóls. Einungis er heimilt að gefa út slíka heimild vegna rannsóknar á broti sem hefur þegar verið framið. Af þeim sökum leyfir lagarammi Japans ekki söfnun upplýsinga með þvingunarúrræðum í þágu þjóðaröryggis (en ekki rannsóknar sakamáls).

Í samræmi við fyrirvara meginreglunnar um beint lagaboð verður söfnun upplýsinga með þvingunarúrræðum enn fremur að vera heimiluð sérstaklega með lögum. Ef um er að ræða söfnun án þvingunarúrræða/valfrjálsa söfnun eru upplýsingarnar sóttar úr heimild sem almennur aðgangur er að eða fengnar á grundvelli valfrjálsrar afhendingar upplýsinga, t.d. beiðni sem ekki er hægt að framfylgja gegn einstaklingi eða lögaðila sem hafa upplýsingarnar í vörslu sinni. Slíkt er þó eingöngu heimilt að því marki sem opinbert yfirvald hefur heimild til að framkvæma rannsóknina, þar eð hvert opinbert yfirvald getur eingöngu starfað innan valdsviðs síns sem mált er fyrir um í lögum (óháð því hvort starfsemi þess hefur áhrif á réttindi og frelsi einstaklinga eða ekki). Þessi meginregla á við um getu yfirvalds til að safna persónuauðkennaupplýsingum.

B. Sértekur reglur varðandi vernd persónuauðkennaupplýsinga

Lög um vernd persónuauðkennaupplýsinga (APPI) og lög um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila (APPIHAO), sem byggjast á stjórnarskrárákvæðum og fjalla nánar um þau, tryggja réttinn til persónuauðkennaupplýsinga bæði í einkageiranum og opinbera geiranum.

Í 7. gr. persónuverndarlaganna er mált fyrir um að persónuverndarnefndin skuli setja fram „grunnstefnu um vernd persónuauðkennaupplýsinga“ (grunnstefna). Grunnstefnan, sem er samþykkt með ákvörðun ríkisstjórnar Japans sem grunnstofnunar japanska ríkisins (forsætisráðherra og ráðherra), skal ákvarða stefnuna varðandi vernd persónuauðkennaupplýsinga í Japan. Með þessum hætti þjónar persónuverndarnefndin, sem sjálfstætt eftirlitsyfirvald, því hlutverki að vera „stjórnstöð“ í kerfi Japans fyrir vernd persónuauðkennaupplýsinga.

Þegar stjórnsýsluaðilar safna persónuauðkennaupplýsingum, og án tillits til hvort slíkt er gert með þvingunarúrræðum eða ekki, verða þeir að meginreglu til ⁽²⁾ að uppfylla kröfur laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila. Lögin um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila eru almenn lög sem gilda um vinnslu „varðveittra

⁽¹⁾ Hæstiréttur, dómur frá 12. september 2003 (2002 (Ju) nr. 1656).

⁽²⁾ Hvað varðar undanþágur með tilliti til 4. kafla laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, sjá bls. 16 hér á eftir.

persónuauðkennaupplýsinga“ (3) af hálfu „stjórnsýsluaðila“ (eins og skilgreint er í 1. mgr. 2. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila). Þau ná því einnig yfir gagnavinnslu á sviði framfylgdar löggjafar á sviði refsiréttar og þjóðaröryggis. Meðal opinberra yfirvalda sem hafa heimild til að innleiða aðgang stjórnvalda eru öll yfirvöld nema héraðslögreglan, landsbundin stjórnvöld sem falla undir skilgreininguna á „stjórnsýsluaðilum“. Meðhöndlun héraðslögreglunnar á persónuauðkennaupplýsingum fellur undir héraðssamþykktir (4) þar sem kveðið er á um meginreglur um vernd persónuauðkennaupplýsinga, réttindi og skyldur jafngildar þeim sem gilda í lögunum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila.

II. Aðgangur stjórnvalda í þeim tilgangi að framfylgja löggjöf á sviði refsiréttar

A) Lagagrunnur og takmarkanir

1) Söfnun persónuauðkennaupplýsinga með þvingunarúrræðum

(a) Lagagrunnur

Samkvæmt 35. gr. stjórnarskrárinnar skal réttur sérhvers einstaklings til að njóta friðhelgi fyrir heimili sitt, skjöl og eignir gegn inngöngu, leit og haldlagningu ekki takmarkaður nema að fenginni heimild dómstóls sem veitt er á grundvelli „fullnægjandi ástæðu“ og skal staðnum, þar sem leitin skal fara fram, lýst nákvæmlega og þeim hlutum sem leggja skal hald á. Af þessum sökum getur söfnun rafrænna upplýsinga með þvingunarúrræðum af hálfu opinberra yfirvalda í tengslum við rannsókn sakamáls eingöngu farið fram á grundvelli heimildar dómstóls. Þetta gildir um bæði söfnun á rafrænum skráum sem innihalda (persónuauðkenna) upplýsingar og hlerun á samskiptum í rauntíma (svokölluð símhlerun). Eina undantekningin frá þessari reglu (sem á þó ekki við í tengslum við rafræna miðlun persónuauðkennaupplýsinga erlendis frá) er í 1. mgr. 220. gr. laganna um meðferð sakamála (5), þar sem ríkissaksóknara, aðstoðarsaksóknara eða embættismanni rannsóknarlögreglunnar er heimilað, við handtöku á grunuðum eða „augljósum brotamanum“, að framkvæma nauðsynlega leit og haldlagningu „á handtökustað“.

Í 1. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála er kveðið á um að þvingunarúrræðum við rannsókn „skuli ekki beitt nema sett hafi verið sérákvæði í þessi lög“. Að því er varðar söfnun rafrænna upplýsinga með þvingunarúrræðum eru viðeigandi lagastoðir hvað það varðar 1. gr. 218. gr. laganna um meðferð sakamála (um að ríkissaksóknari, aðstoðarsaksóknari eða embættismaður rannsóknarlögreglunnar geti, ef nauðsyn krefur vegna rannsóknar á broti, framkvæmt leit, haldlagningu eða athugun að fenginni heimild sem dómari veitir) og 2. mgr. 222. gr. laganna um meðferð sakamála (um að grípa skuli til þvingunarúrræða að því er varðar hlerun á rafrænum samskiptum án samþykkis aðilanna á grundvelli annarra laga). Seinna ákvæðið vísar til laga um hleranir vegna rannsóknar sakamáls (lög um símhleranir) en í 1. mgr. 3. gr. þeirra er mælt fyrir um við hvaða skilyrði hægt er að hlera samskipti sem varða tiltekin alvarleg afbrot á grundvelli heimildar til hlerunar sem dómari veitir (6).

Að því er lögregluna varðar liggur rannsóknaryfirvaldið í öllum tilvikum hjá héraðslögreglunni en hins vegar framkvæmir ríkislögreglan ekki neina sakamálarannsókn á grundvelli laganna um meðferð sakamála.

(b) Takmarkanir

Stjórnarskráin og heimildarsamþykktirnar takmarka söfnun rafrænna upplýsinga með þvingunarúrræðum, sbr. túlkun dómaframkvæmdar, þar sem einkum er kveðið á um viðmiðanir sem dómstólum ber að nota þegar heimild er gefin út. Auk þess mæla lög in um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila fyrir um ýmsar takmarkanir er gilda bæði um söfnun og meðhöndlun upplýsinga (en staðbundnar samþykktir endurtaka í meginatriðum sömu viðmiðanir fyrir héraðslögregluna).

1) Takmarkanir sem leiðir af stjórnarskránni og heimildarsamþykktinni

Í 1. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála er kveðið á um að þvingunarúrræðum skuli ekki beita nema sett hafi verið sérákvæði í þessum lögum. Í 1. mgr. 218. gr. laganna um meðferð sakamála er mælt fyrir um að haldlagning o.s.frv. geti farið

(3) Með „varðveittum persónuauðkennaupplýsingum“ í 5. mgr. 2. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila er átt við persónuauðkennaupplýsingar sem starfsmaður stjórnsýsluaðila hefur útbúið eða aflað í starfi sínu og þessi stjórnsýsluaðili varðveitir til nota fyrir starfsmenn innan einingarinnar.

(4) Hvert hérað hefur sínar eigin „héraðssamþykktir“ sem gilda um vernd persónuauðkennaupplýsinga af hálfu héraðslögreglunnar. Engar enskar þýðingar eru til á þessum héraðssamþykktum.

(5) Í 1. mgr. 220. gr. laganna um meðferð sakamála er kveðið á um að þegar ríkissaksóknari, aðstoðarsaksóknari eða embættismaður rannsóknarlögreglunnar handtekur grunaðan einstakling geti hann, ef nauðsyn krefur, gripið til eftirfarandi ráðstafana: a) farið inn á heimili annars einstaklings o.s.frv. í leit að hinum grunaða, b) framkvæmt leit, haldlagningu og athugun á handtökustað.

(6) Nánar tiltekið er í þessu ákvæði mælt fyrir um að „ríkissaksóknara eða rannsóknarlögreglunni sé heimilt í tilvikum sem falla undir einhvern eftirfarandi liða, þ.e. þegar upp kemur rökstuddur grunur um að samskipti muni eiga sér stað varðandi framkvæmd, undirbúning, samsæri um eftirfylgniáðgerðir, s.s. bælingu sönnunargagna o.s.frv., fyrir máli og önnur innbyrðis samskipti varðandi brot sem lýst er í áðurnefndum liðum (hér á eftir nefnd „röð brota“ í öðrum og þriðja lið), auk samskipta um atriði sem tengjast áðurnefndu broti (hér á eftir nefnd „samskipti sem tengjast brotum“ í þessari málsgrein) og í þeim tilvikum þar sem afar erfitt er að bera kennsl á afbrotamanninn eða skýra frá aðstæðum/upplýsingum um verknaðinn eftir öðrum leiðum, að hlera samskipti í tengslum við afbrot á grundvelli hlerunarheimildar sem dómari veitir, varðandi samskiptaleiðir, sem eru tilgreindar með símanúmerum og öðrum númerum/kóðum til að bera kennsl á uppruna eða áfangastað símans og hinn grunaði notar á grundvelli samnings við fjarskiptafyrirtæki, o.s.frv. (nema í þeim tilvikum þegar telja má að ekki sé rökstuddur grunur um að þau séu notuð sem „samskipti sem tengjast brotum“) eða í þeim tilvikum þar sem ástæða er til að ætla að þau séu notuð sem „samskipti í tengslum við brot“, er heimilt að hlera samskipti í tengslum við brot með þessum samskiptaðferðum.“

fram á grundvelli heimildar sem dómari veitir aðeins „ef nauðsyn krefur vegna rannsóknar á broti“. Þótt viðmiðanir varðandi mat á nauðsyn séu ekki tilgreindar nánar í almennum lögum hefur Hæstiréttur (7) felld dóm þess efnis að við mat á nauðsyn ákvarðana ætti dómari að framkvæma heildarmat, einkum með tilliti til eftirfarandi þátta:

- a) alvarleika brots og hvernig það var framið,
- b) gildis og vægis efnisins sem haldlagt var sem sönnunargagn,
- c) hvaða líkur eru á yfirhýlmingu eða eyðingu á haldlögðu efni,
- d) umfangs óhagræðis vegna haldlagningar,
- e) annarra tengdra skilyrða.

Einnig fylgja takmarkanir kröfunum í 35. gr. stjórnarskrárinnar um að sýna fram á „fullnægjandi ástæðu“. Samkvæmt staðlinum „fullnægjandi ástæða“ er hægt að gefa út handtökuskipanir ef: 1) það er nauðsynlegt vegna rannsóknar sakamáls (sjá dóm Hæstaréttar frá 18. mars 1969 (1968 (Shi) nr. 100) sem er nefndur hér að framan), 2) upp kemur sú staða að hinn grunaði (hinn ákærði) er talinn hafa framið brot (1. mgr. 156. gr. reglnanna um meðferð sakamála) ⁽⁸⁾, 3) heimild varðandi rannsókn á líkama, hlutum, heimili eða öðrum stöðum aðila annarra en hins grunaða ætti eingöngu að veita ef raunhæft má telja að munirnir sem á að leggja hald á séu til staðar (2. mgr. 102. gr. laganna um meðferð sakamála). Þegar dómari telur að skjalfest sönnun rannsóknaryfirvalda sé ekki fullnægjandi grundvöllur gruns um brot skal hann synja beiðni um heimild. Rétt er að benda á í þessu tilliti að „undirbúningur í þeim tilgangi að fremja“ brot af ásettu ráði samkvæmt lögum um refsingu fyrir skipulagða brotastarfsemi og eftirlit með ávinningi af afbrotum (t.d. öflun fjármagns í tengslum við hryðjuverkastarfsemi) er brot í sjálflu sér og getur því verið háður rannsókn með þvingunarúrreðum á grundvelli heimildar dómstóls.

Loks, þegar heimildin varðar rannsókn á líkama, hlutum, heimili eða öðrum stöðum aðila annars en hins grunaða eða ákærða, skal hún eingöngu veitt þegar telja má víst að hlutirnir, sem haldleggja á, séu til staðar (2. mgr. 102. gr. og 1. mgr. 222. gr. laganna um meðferð sakamála).

Að því er varðar sérstaklega hlerun samskipta í þágu rannsóknar sakamála á grundvelli laganna um símhleranir má hún aðeins fara fram þegar ströngum kröfum, sem kveðið er á um í 1. mgr. 3. gr., hefur verið fullnægt. Samkvæmt því ákvæði krefst hlerun alltaf fyrirframheimildar dómstóls sem aðeins er heimilt að gefa út í takmörkuðum tilvikum ⁽⁹⁾.

2) Takmarkanir sem leiðir af lögum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila

Að því er varðar söfnun ⁽¹⁰⁾ og frekari meðhöndlun (þ.m.t. einkum varðveislu, umsýslu og notkun) persónuauðkennaupplýsinga af hálfu stjórnsýsluaðila er í lögnum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila einkum mælt fyrir um eftirfarandi takmarkanir:

- a) Samkvæmt 1. mgr. 3. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila er stjórnsýsluaðilum eingöngu heimilt að varðveita persónuauðkennaupplýsingar þegar varðveisla er nauðsynleg til að þeir geti sinnt þeim skyldum sem falla innan lögsögu þeirra eins og kveðið er á um í lögum og reglum. Við varðveislu ber þeim að tilgreina (eftir því sem unnt er) tilgang með notkun á persónuauðkennaupplýsingunum. Samkvæmt 2. og 3. mgr. 3. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila skulu stjórnsýsluaðilar ekki varðveita persónuauðkennaupplýsingar umfram það sem telst nauðsynlegt til að ná fram tilgangi með notkun sem þannig er tilgreindur og skulu ekki breyta tilgangi með notkun umfram það sem telja má viðeigandi miðað við upphaflega tilganginn.
- b) Í 5. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila er kveðið á um að yfirmaður stjórnsýsluaðila skuli leitast við að halda varðveittu persónuauðkennaupplýsingunum nákvæmum og uppfærðum, innan þeirra marka sem teljast nauðsynleg til að ná tilgangi með notkun.
- c) Í 1. mgr. 6. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila er kveðið á um að yfirmaður stjórnsýsluaðila skuli gera nauðsynlegar ráðstafanir til að koma í veg fyrir leka, tap eða tjón, sem og tilhlýðilega umsýslu varðandi varðveittu persónuauðkennaupplýsingarnar.
- d) Samkvæmt 7. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila skal enginn (þ.m.t. fyrrum) starfsmaður afhenda öðrum aðila persónuauðkennaupplýsingarnar sem aflað hefur verið án þess að hafa fyrir því rökstuddar ástæður, eða nota slíkar upplýsingar í óréttmætum tilgangi.

⁽⁷⁾ Dómur frá 18. mars 1969 (1968 (Shi) nr. 100)

⁽⁸⁾ Í 1. mgr. 156. gr. reglnanna um meðferð sakamála er kveðið á um að: „Þegar beiðnin, sem sett er fram í 1. mgr. greinarinnar hér að framan, er lögð fram skal beiðandinn láta í té efni sem liggur því til grundvallar hvort hinn grunaði eða ákærði ætti að teljast hafa framið brot.“

⁽⁹⁾ Sjá 6. nmgr.

⁽¹⁰⁾ Í 1. og 2. mgr. 3. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila er umfang varðveislu takmarkað og þar með einnig söfnun persónuauðkennaupplýsinga.

- e) Enn fremur er í 1. mgr. 8. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila kveðið á um að yfirmaður stjórnsýsluaðila skuli ekki nota eða útvega öðrum aðila persónuauðkennaupplýsingar sem eru í vörslu hans í öðrum tilgangi en þeim sem tilgreindur er nema kveðið sé á um annað í lögum og reglum. Enda þótt finna megi í 2. mgr. 8. gr. undantekningar frá þessari reglu við sérstakar aðstæður gilda þær einungis ef ekki er líklegt að slík stök afhending upplýsinga skaði réttindi og hagsmuni skráðs einstaklings eða þriðja aðila með „ósanngjörnum“ hætti.
- f) Samkvæmt 9. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila skal yfirmaður stjórnsýsluaðilans setja, þegar varðveittar persónuauðkennaupplýsingar eru afhentar öðrum aðila, ef nauðsyn krefur, takmarkanir varðandi tilgang og aðferðir við notkun eða aðrar nauðsynlegar takmarkanir; hann getur einnig krafist þess að aðilinn sem fær upplýsingarnar geri nauðsynlegar ráðstafanir til að koma í veg fyrir leka og varðandi tilhlýðilega upplýsingastjórnun.
- g) Í 48. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila er kveðið á um að yfirmaður stjórnsýsluaðila skuli leitast við að vinna úr öllum kvörtunum er varða meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga á tilhlýðilegan og skjótan hátt.
- 2) Öflun persónuauðkennaupplýsinga með beiðnum um valfrjálst samstarf (valfrjáls rannsókn)

a) *Lagagrundvöllur*

Auk þvingunarúrræða eru persónuauðkennaupplýsingar annaðhvort fengnar frá heimildum sem frjálst aðgengi er að eða á grundvelli valfrjálsrar afhendingar, þ.m.t. af hálfu rekstraraðila sem hafa slíkar upplýsingar í vörslu sinni.

Að því er það síðarnefnda varðar veitir 2. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála ríkissaksóknara og rannsóknarlögreglu heimild til að leggja fram „skriflegar fyrirspurnir um rannsóknarefni“ (svokölluð „fyrirspurnareyðublöð“). Samkvæmt lögunum um meðferð sakamála er aðilum sem fyrirspurn er beint til skylt að gefa sig fram við rannsóknaryfirvöld. Þó er ekki hægt að þvinga þá til að gefa skýrslu ef opinberu skrifstofurnar eða opinberu og/eða einkareknu stofnanirnar sem fá fyrirspurnir neita að verða við því. Ef aðilar gefa sig ekki fram til að svara fyrirspurnum er ekki unnt að beita refsiviðurlögum eða öðrum viðurlögum. Ef rannsóknaryfirvöld telja að umbeðnar upplýsingar séu ómissandi þurfa þau að afla þeirra með leit og haldlagningu á grundvelli heimildar dómstóls.

Rekstraraðilar verða sífellt varfærari þegar kemur að því að svara slíkum beiðnum í ljósi þess að einstaklingar eru í auknum mæli orðnir meðvitaðri um friðhelgi einkalífs síns, auk þess sem slíkar beiðnir kalla á aukið álag ⁽¹¹⁾. Þegar aðilar ákveða hvort þeir eigi að vinna með yfirvöldum taka rekstraraðilar einkum tillit til eðlis umbeðinna upplýsinga, sambands síns við aðilann sem upplýsingarnar snerta, áhættu varðandi orðstír sinn, áhættu varðandi málsóknir o.s.frv.

b) *Takmarkanir*

Að því er söfnun rafrænna upplýsinga með þvingunarúrræðum varðar takmarka stjórnarskráin, eins og dómaframkvæmd túlkar hana, og heimildarsamþykktin valfrjálsar rannsóknir. Auk þess hafa rekstraraðilar ekki lagalega heimild til að afhenda upplýsingar við tilteknar aðstæður. Að lokum kveða lögin um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila á um ýmsar takmarkanir sem eiga bæði við um söfnun og meðhöndlun upplýsinga (en staðbundnar samþykktir endurtaka í meginatriðum sömu viðmiðanir fyrir héraðslögregluna).

1) *Takmarkanir sem leiðir af stjórnarskránni og heimildarsamþykktinni*

Með tilliti til 13. gr. stjórnarskrárinnar setti Hæstiréttur í tveimur úrskurðum, frá 24. desember 1969 (1965 (A) nr. 1187) og 15. apríl 2008 (2007 (A) nr. 839), takmarkanir á valfrjálsar rannsóknir á vegum rannsóknaryfirvalda. Þó að þessir úrskurðir hafi tengst tilvikum þar sem persónuauðkennaupplýsingum (í formi mynda) var safnað með ljósmyndun/kvikmyndun eru niðurstöðurnar mikilvægar hvað varðar valfrjálsar rannsóknir (án þvingunarúrræða) sem hafa áhrif á einkalíf einstaklings almennt. Þeir gilda því og þeim þarf að fylgja, að því er varðar söfnun persónuauðkennaupplýsinga á grundvelli valfrjálsrar rannsóknar, með tilliti til sérstakra aðstæðna í hverju tilviki.

Í samræmi við þessa úrskurði er lögmati valfrjálsrar rannsóknar háð því að þrjár viðmiðanir séu uppfylltar, þ.e.a.s.:

- „grunur um brot“ (þ.e. meta þarf hvort brot hafi verið framið),
- „nauðsyn þess að rannsaka“ (þ.e. meta þarf hvort beiðni sé innan þess umfangs sem nauðsynlegt er vegna rannsóknarinnar) og

⁽¹¹⁾ Sjá einnig tilkynningu sem ríkislögreglan gaf út 7. desember 1999 (bls. 9) þar sem sama atriði er nefnt.

— „tilhlýðileiki aðferða“ (þ.e. meta þarf hvort valfrjáls rannsókn er „tilhlýðileg“ eða hæfileg miðað við tilgang rannsóknarinnar) ⁽¹²⁾.

Að teknu tilliti til þessara þriggja framangreindra viðmiðana er lögmæti valfrjálsrar rannsóknar metið út frá því hvort hægt sé að álíta hana hæfilega í samræmi við félagslega samþykktar viðmiðanir.

Sú krafa að rannsókn verði að teljast „nauðsynleg“ leiðir einnig beint af 197. gr. laganna um meðferð sakamála og hefur verið staðfest í leiðbeiningunum sem ríkislögregluembættið gaf út til héraðslögreglunnar varðandi notkun „fyrirspurnareyðublaða“. Í tilkynningu ríkislögregluembættisins frá 7. desember 1999 er kveðið á um ýmsar takmarkanir varðandi málsmeðferð, þ.m.t. kröfuna um að nota „fyrirspurnareyðublöð“ einungis ef nauðsyn krefur vegna rannsóknarinnar. Auk þess er 1. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála bundin við rannsókn sakamála og því einungis unnt að beita henni ef til staðar er rökstuddur grunur um að brot hafi verið framið. Á hinn bóginn er þessi lagagrundvöllur ekki fyrir hendi að því er varðar söfnun og notkun persónuauðkennaupplýsinga ef brot á lögum hefur enn ekki átt sér stað.

2) Takmarkanir að því er varðar tiltekna rekstraraðila

Viðbótartakmarkanir gilda á tilteknum sviðum á grundvelli þeirrar verndar sem kveðið er á um í öðrum lögum.

Í fyrsta lagi ber rannsóknaryfirvöldum og fjarskiptafyrirtækjum sem hafa persónuauðkennaupplýsingar í vörslu sinni skylda til að virða trúnað um samskipti, eins og tryggt er með 2. mgr. 21. gr. stjórnarskrárinnar ⁽¹³⁾. Þar að auki hafa fjarskiptafyrirtæki sömu skyldum að gegna skv. 4. gr. laganna um fjarskiptafyrirtæki ⁽¹⁴⁾. Samkvæmt „leiðbeiningunum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í fjarskiptafyrirtækjum“, sem ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála gaf út á grundvelli stjórnarskrárinnar og laga um fjarskiptafyrirtæki, skulu fjarskiptafyrirtæki, í tilvikum þar sem trúnaður um samskipti er í húfi, ekki afhenda persónuauðkennaupplýsingar varðandi trúnað um samskipti til þriðju aðila nema þeir hafi fengið samþykki einstaklingsins eða geti treyst á eina af „réttmætum ástæðum“ fyrir því að fara ekki að almennum hegningarlögum. Hið síðarnefnda tengist „réttmætum athöfnum“ (35. gr. almennra hegningarlaga), „sjálfsvörn“ (36. gr. almennra hegningarlaga) og „afstýringu bráðar hættu“ (37. gr. almennra hegningarlaga). „Réttmætar athafnir“ samkvæmt almennum hegningarlögum eru einungis þær athafnir fjarskiptafyrirtækis sem það framkvæmir til að uppfylla þvingunarúrræði ríkisins, sem útiloka valfrjálsa rannsókn. Fari rannsóknaryfirvöld fram á persónuauðkennaupplýsingar á grundvelli „fyrirspurnareyðublaðs“ (2. mgr. 197. gr. laganna um meðferð sakamála) er fjarskiptafyrirtæki því óheimilt að afhenda upplýsingarnar.

Í öðru lagi hljóta rekstraraðilar að hafna beiðnum um valfrjálst samstarf þegar þeim er bannað með lögum að afhenda persónuauðkennaupplýsingar. Sem dæmi felur þetta í sér tilvik þar sem rekstraraðila ber skylda til að virða trúnað við meðferð upplýsinga, t.d. skv. 134. gr. almennra hegningarlaga ⁽¹⁵⁾.

3) Takmarkanir á grundvelli laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila

Að því er varðar söfnun og frekari meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga af hálfu stjórnsýsluaðila kveða löginn um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila á um takmarkanir, eins og útskýrt er hér að framan í 2. mgr. b-liðar 1. liðar í A-lið II. þáttar. Samsvarandi takmarkanir má leiða af héraðssamþykktunum sem gilda um héraðslögregluna.

B) Eftirlit

1) Eftirlit dómsvalds

Að því er varðar söfnun persónuauðkennaupplýsinga með þvingunarúrræðum þarf hún að vera byggð á heimild dómstóls ⁽¹⁶⁾ og er þannig háð fyrirframskoðun dómara. Ef rannsóknin var ólögmet getur dómari útilokað slík sönnunargögn í eftirfylgjandi meðferð sakamáls fyrir dómi. Einstaklingur getur farið fram á útilokun slíkra gagna í sakamálameðferð sinni fyrir dómi með þeim rökum að rannsóknin hafi verið ólögmet.

⁽¹²⁾ Alvarleiki brots og hversu aðkallandi það er eru þættir sem skipta máli þegar meta skal „tilhlýðileika aðferða“.

⁽¹³⁾ Í 2. mgr. 21. gr. stjórnarskrárinnar stendur: „Ekki skal halda uppi ritskoðun af neinu tagi né heldur rjúfa trúnað um samskiptaleiðir“.

⁽¹⁴⁾ Í 4. gr. laganna um fjarskiptafyrirtæki stendur: „1) Ekki skal rjúfa trúnað um samskipti sem fjarskiptafyrirtæki annast. 2) Að því er varðar samskipti sem fjarskiptafyrirtæki annast skal enginn sem tekur þátt í starfsemi fjarskiptafyrirtækis ljóstra upp um trúnaðarmál sem hann hefur öðlast vitneskju um í starfi sínu. Hið sama á við jafnvel eftir að hann hefur látið af störfum.“

⁽¹⁵⁾ Í 134. gr. almennra hegningarlaga stendur: „1) Afhendi lækni, lyfjafræðingur, dreifingaraðili lyfja, ljósmóðir, lögfræðingur, verjandi, lögbókandi eða annar aðili sem áður var í slíku starfi, án þess að hafa fyrir því rökstuddar ástæður, trúnaðarupplýsingar annars aðila sem hann hefur öðlast vitneskju um í slíku starfi sínu skal beita fangelsun með vinnu í allt að 6 mánuði eða leggja á sekt allt að 100 000 jenum. 2) Hið sama skal gilda um tilvik þar sem aðili sem er eða var virkur í trúarlegri starfsgrein afhendir, án þess að hafa fyrir því rökstuddar ástæður, trúnaðarupplýsingar annars aðila sem hann hefur öðlast vitneskju um á meðan hann tók þátt í slíkri trúarlegri starfsemi.“

⁽¹⁶⁾ Sjá 5. nmgr. varðandi undanþágu frá þessari reglu.

2) Eftirlit á grundvelli laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila

Í Japan hefur ráðherra eða ráðuneytisstjóri hvers ráðuneytis, eða yfirmaður hvernar stofnunar, heimild til að hafa eftirlit og annast framfylgd á grundvelli laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, en ráðherra innanríkis- og fjarskiptamála getur rannsakað framfylgd allra annarra ráðuneyta á lögunum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila.

Ef ráðherra innanríkis- og fjarskiptamála telur, s.s. á grundvelli rannsóknar á framfylgd laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila⁽¹⁷⁾, úrvinnslu kvartana eða fyrirspurna sem beint er til einnar af miðstöðvum ráðuneytisins fyrir alhliða upplýsingar, slíkt nauðsynlegt til að ná tilgangi laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, getur hann, á grundvelli 50. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, farið fram á það við yfirmann stjórnsýsluaðila að hann sendi efni og útskýringar varðandi meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga af hálfu viðkomandi stjórnsýsluaðila. Ráðherra getur beint til yfirmanns stjórnsýsluaðila álitni varðandi vinnslu persónuauðkennaupplýsinga hjá stjórnsýsluaðilanum ef hann telur það nauðsynlegt til að ná tilgangi laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila. Auk þess getur ráðherrann t.a.m. óskað eftir endurskoðun á viðkomandi ráðstöfunum með þeim aðgerðum, sem hann getur gripið til skv. 50. og 51. gr. laganna, þegar grunur leikur á um að brot eða óviðeigandi framkvæmd á lögunum hafi átt sér stað. Þetta stuðlar að því að tryggja samræmda beitingu og framfylgd laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila.

3) Eftirlit nefndanna um almannaoðryggi að því er varðar lögregluna

Að því er varðar yfirstjórn lögreglunnar fellur ríkislögregluembættið undir eftirlit landsnefndarinnar um almannaoðryggi en héraðslögreglan fellur undir eftirlit einnar af héraðsnefndunum um almannaoðryggi sem komið er á fót í hverju héraði. Sérhver þessara eftirlitsaðila tryggir lýðræðislega stjórn og pólitískt hlutleysi yfirstjórnar lögreglunnar.

Landsnefndin um almannaoðryggi fer með þau mál sem heyra undir lögsögu hennar samkvæmt lögreglulögum og öðrum lögum. Í þessu felst skipan ríkislögreglustjóra og herra settra lögreglumanna í staðarlögreglunni, ásamt því að koma á heildstæðum stefnum sem mæla fyrir um grundvallarleiðbeiningar eða ráðstafanir að því er varðar yfirstjórn ríkislögregluembættisins.

Í héraðsnefndunum um almannaoðryggi sitja fulltrúar fólksins í viðkomandi héraði samkvæmt lögreglulögum og þær hafa umsjón með embætti héraðslögreglunnar sem kerfi sjálfstæðra ráða. Héraðsstjóri skipar nefndarfulltrúa með samþykki héraðsþings á grundvelli 39. gr. lögreglulaganna. Skipunartími þeirra er þrjú ár og ekki má víkja þeim úr starfi gegn vilja þeirra nema til komi sértækar ástæður sem tilgreindar eru í lögum (s.s. vanhæfni til að sinna störfum sínum, brot á skyldum, misferli o.s.frv.) og óhæði þeirra þannig tryggt (sjá 40. og 41. gr. lögreglulaganna). Til að tryggja pólitískt hlutleysi nefndarfulltrúa er þeim enn fremur bannað skv. 42. gr. lögreglulaganna að starfa á sama tíma hjá löggjafarstofnun, taka sæti í framkvæmdastjórn stjórnmalaflokks eða annarri pólitískri stofnun eða taka virkan þátt í pólitískri hreyfingu. Þótt sérhver nefnd heyri undir valdsvið viðkomandi héraðsstjóra felur það ekki í sér að hann hafi vald til að gefa út leiðbeiningar um það hvernig störfum hennar skuli hagað.

Samkvæmt 3. mgr. 38. gr. ásamt 2. gr. og 2. mgr. 36. gr. lögreglulaganna bera héraðsnefndirnar um almannaoðryggi ábyrgð á „að vernda réttindi og frelsi einstaklings“. Í því skyni skulu héraðslögreglustjórar gefa nefndunum skýrslur varðandi aðgerðir innan valdsviðs síns, m.a. á reglulegum fundum sem haldnir eru þrisvar eða fjórum sinnum í mánuði. Nefndirnar gefa leiðbeiningar um þessi mál með því að koma á fót heildstæðum stefnum.

Í ljósi eftirlitshlutverks síns geta héraðsnefndirnar um almannaoðryggi enn fremur gefið út leiðbeiningar til héraðslögreglunnar í einstökum málum á sérstökum grundvelli ef þær meta það nauðsynlegt í tengslum við úttekt á starfsemi héraðslögreglunnar eða misferli af hálfu starfsfólks hennar. Einnig geta nefndirnar, ef þær telja það nauðsynlegt, fengið tilnefndan nefndarfulltrúa til að skoða stöðu framkvæmdar á útgefnum leiðbeiningum (gr. 43-2 í lögreglulögnum).

⁽¹⁷⁾ Til að tryggja gagnsæi og auðveldu ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála eftirlitið ber yfirmanni stjórnsýsluaðila, skv. 11. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, að skrá hvert atriði sem mælt er fyrir um í 1. mgr. 10. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, s.s. heiti stjórnsýsluaðilans sem varðveitir skrána, tilgang með notkun skrárinnar, aðferð við söfnun persónuauðkennaupplýsinganna o.s.frv. (svokölluð „skrá yfir persónuauðkennaupplýsingar“). Þó eru þær skrár yfir persónuauðkennaupplýsingar, sem falla undir 2. mgr. 10. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, s.s. þær sem gerðar eru eða aflað er sem hluta af sakamálarannsókn eða varða mál sem eru mikilvæg vegna þjóðaröryggis, undanskildar tilkynningarskyldu til ráðuneytis innanríkis- og fjarskiptamála og skyldu til að fella þær inn í opinberu skrána. Þó er þess krafist skv. 7. gr. laganna um umsýslu opinberra skráa og skjalasafna (e. Public Records and Archives Management Act) að yfirmaður stjórnsýsluaðila skrái ávallt flokkun, titil, varðveislutímabil og geymslustaðsetningu, o.s.frv., stjórnsýsluskjala („skrá yfir umsýslu stjórnsýsluskjala“). Atriðaskrá beggja skráa er birt á netinu og gerir einstaklingum kleift að athuga hvers konar persónuauðkennaupplýsingar eru í skránni og hvaða stjórnsýsluaðili hefur þær í vörslu sinni.

4) Eftirlit japanska þingsins

Japanska þingið getur framkvæmt rannsóknir í tengslum við starfsemi opinberra yfirvalda og í því skyni farið fram á afhendingu skjala og vitnisburð frá vitnum (62. gr. stjórnarskrárinnar). Í þessu samhengi getur lögbær nefnd japanska þingsins skoðað hvort upplýsingaöflun lögreglunnar hafi farið fram með tilhlýðilegum hætti.

Þessar valdheimildir eru tilgreindar nánar í þingskaparlögum japanska þingsins. Samkvæmt 104. gr. þeirra getur japanska þingið farið fram á það við ríkisstjórnina og opinberar stofnanir að þau afhendi þær skýrslur og skrár sem nauðsynlegar eru til að unnt sé að framkvæma rannsókn þingsins. Enn fremur geta þingmenn lagt fram „skriflegar fyrirspurnir“ skv. 74. gr. þingskaparlaga japanska þingsins. Forseti þingsins verður að samþykkja slíkar fyrirspurnir og að meginreglu til þarf ríkisstjórnin að svara þeim skriflega innan sjö daga (þegar ekki er mögulegt að svara innan þess tímafrests er nauðsynlegt að rökstyðja það og setja nýjan frest, sjá 75. gr. þingskaparlaga japanska þingsins). Skriflegar fyrirspurnir japanska þingsins hafa áður fjallað um meðhöndlun stjórnsýslunnar á persónuauðkennaupplýsingum ⁽¹⁸⁾.

C) Einstaklingsbundnar úrlausnir

Samkvæmt 32. gr. japönsku stjórnarskrárinnar skal engum neitað um réttinn til aðgangs að dómstólum. Að auki tryggir 17. gr. stjórnarskrárinnar sérhverjum aðila rétt til að höfða skaðabótamál gegn ríkinu eða opinberum aðila (eins og kveðið er á um í lögum) ef hann hefur borið skaða af ólögmætum aðgerðum opinbers embættismanns.

1) Réttarúrræði gegn söfnun upplýsinga með þvingunarúrræðum á grundvelli heimildar dómstóls (430. gr. laga um meðferð sakamála)

Samkvæmt 2. mgr. 430. gr. laganna um meðferð sakamála getur einstaklingur, sem er ósáttur við þær ráðstafanir sem lögreglumaður gerir varðandi haldlagningu hluta (þ.m.t. ef í þeim koma fram persónuauðkennaupplýsingar) á grundvelli heimildar dómstóls, lagt fram beiðni (svokallað „kvörtunarárgildi“) hjá lögbærum dómstól um að slíkar ráðstafanir verði „afturkallaðar eða þeim breytt“.

Leggja má fram slíka vefengingu án þess að slíkt kalli á bið einstaklingsins eftir niðurstöðu málsins. Ef dómstóll kemst að þeirri niðurstöðu að ekki hafi verið nauðsynlegt að framkvæma haldlagningu, eða að aðrar ástæður séu fyrir því að telja haldlagninguna ólögmæta, getur hann gefið fyrirmæli um að slíkar ráðstafanir verði afturkallaðar eða þeim breytt.

2) Réttarúrræði samkvæmt lögnum um réttarfar í einkamálum og lögum um bótaskyldu ríkisins

Telji einstaklingar að brotið hafi verið á rétti þeirra til friðhelgi einkalífs skv. 13. gr. stjórnarskrárinnar geta þeir höfðað einkamál þar sem þeir óska eftir því að persónuauðkennaupplýsingum sem safnað er við rannsókn sakamáls verði eytt.

Einnig getur einstaklingur höfðað mál til greiðslu skaðabóta á grundvelli laganna um bótaskyldu ríkisins, ásamt viðeigandi greinum laganna um meðferð einkamála, ef hann telur að brotið hafi verið á rétti sínum til friðhelgi einkalífs og hann orðið fyrir skaða vegna söfnunar persónuauðkennaupplýsinga um sig eða vegna eftirlits ⁽¹⁹⁾. Í ljósi þess að „skaðinn“ sem fellur undir bótakröfu takmarkast ekki við eignatjón (710 gr. laganna um meðferð einkamála) getur þetta einnig átt við um „sálrænt tjón“. Dómari skal meta fjárhæð skaðabóta fyrir slíkan miska á grundvelli „fjáls mats með hliðsjón af mismunandi þáttum í hverju máli“ ⁽²⁰⁾.

Ákvæði 1. mgr. 1. gr. laganna um bótaskyldu ríkisins veita rétt til bóta þegar i. opinber embættismaður, sem fer með vald ríkisins eða opinbers aðila, hefur, ii. í störfum sínum iii. af ásetningi eða af gáleysi iv. með ólögmætum hætti, v. valdið öðrum aðila tjóni.

Einstaklingurinn verður að höfða mál í samræmi við lög in um réttarfar í einkamálum. Samkvæmt gildandi reglum getur hann gert það fyrir þeim dómstól sem fer með lögsögu á þeim stað þar sem misgerðin er leiddi til bótaskyldu átti sér stað.

⁽¹⁸⁾ Sjá t.d. skriflega fyrirspurn efri deildar þingsins nr. 92 frá 27. mars 2009 varðandi meðhöndlun upplýsinga sem safnað er í tengslum við rannsóknir sakamála, þ.m.t. trúnaðarbrot lögreglu og ákærufirvalda.

⁽¹⁹⁾ Dæmi um slíka málsókn er „Skrá varnarmálaskrifstofunnar“ (héraðsdómur Niigata, úrskurður frá 11. maí 2006 (2002(Wa) nr. 514)). Í því máli útbjó opinber embættismaður varnarmálaskrifstofunnar skrá yfir þá einstaklinga sem höfðu lagt fram beiðnir um afhendingu stjórnsýsluskjala hjá varnarmálaskrifstofunni, hélt henni við og dreifði. Í þeirri skrá var að finna lýsingar úr persónuauðkennaupplýsingum stefnanda. Stefnandi hélt því fram að brotið hefði verið á friðhelgi einkalífs hans, rétti til vitneskju o.s.frv. og fór fram á að sakborningur greiddi skaðabætur skv. 1. mgr. 1. gr. laganna um bótaskyldu ríkisins. Dómstóllinn samþykkti beiðnina að hluta til þannig að stefnandi fékk bætur að nokkru leyti.

⁽²⁰⁾ Hæstiréttur, úrskurður frá 5. apríl 1910 (1910(O) nr. 71).

- 3) Einstaklingsbundnar úrlausnir vegna ólögmætra/óviðeigandi rannsókna af hálfu lögreglunnar: kvörtun til héraðsnefndarinnar um almannaoðryggi (79. gr. lögreglulaga)

Samkvæmt 79. gr. lögreglulaga⁽²¹⁾, eins og útskýrt er nánar í leiðbeiningum frá ríkislögreglustjóra til héraðslögreglunnar og héraðsnefndanna um almannaoðryggi⁽²²⁾, geta einstaklingar lagt fram skriflega kvörtun⁽²³⁾ hjá þar til bætti héraðsnefnd um almannaoðryggi vegna hvers konar ólögmætrar eða óviðeigandi hegðunar lögreglumanns við skyldustörf sín, þ.m.t. skyldustörfum er varða söfnun og notkun persónuauðkennaupplýsinga. Nefndin skal taka slíkar kvartanir til dyggilegrar meðferðar í samræmi við lög og staðbundnar samþykktir og tilkynna umkvörtunaraðilanum skriflega um niðurstöðurnar.

Á grundvelli eftirlitsvalds héraðsnefndarinnar um almannaoðryggi, skv. 3. mgr. 38. gr. lögreglulaganna, skal hún gefa út tilmæli til héraðslögreglunnar um að rannsaka staðreyndir, gera nauðsynlegar ráðstafanir í samræmi við niðurstöður rannsóknarinnar og gefa nefndinni skýrslu um niðurstöðurnar. Þar sem nefndin telur slíkt nauðsynlegt getur hún einnig gefið út leiðbeiningar um meðferð kvörtunarinnar, t.d. ef hún telur að framkvæmd rannsókna á vegum lögreglunnar hafi verið ófullnægjandi. Þessari framkvæmd er lýst í tilkynningunni sem embætti ríkislögreglustjóra gaf út til yfirmanns héraðslögreglunnar.

Tilkynningin til umkvörtunaraðilans um niðurstöðu rannsóknarinnar er einnig send í ljósi skýrslna lögreglu um rannsóknina og þeirra ráðstafana sem gerðar hafa verið að beiðni nefndarinnar.

- 4) Einstaklingsbundnar úrlausnir samkvæmt lögunum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila og lögunum um meðferð sakamála

a) Lög um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila

Samkvæmt 48. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila verða stjórnsýsluaðilar að leitast við að afgreiða sérhverja kvörtun um meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga með tilhlýðilegum og skjóttum hætti. Til að geta veitt einstaklingum alhliða upplýsingar (t.d. um fyrirliggjandi rétt til afhendingar, leiðréttingar, leiðréttingar og frestunar á notkun samkvæmt lögunum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila) og sem tengiliður fyrirspurna hefur ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála komið á fót miðstöðvum alhliða upplýsinga vegna afhendingar upplýsinga/verndar persónuauðkennaupplýsinga í hverju héraði á grundvelli 2. mgr. 47. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila. Einstaklingar sem eru ekki búsettir í Japan geta einnig lagt fram fyrirspurnir. Sem dæmi má nefna að á fjárhagsárinu 2017 (apríl 2017 til mars 2018) var heildarfjöldi fyrirspurnarmála o.s.frv. sem miðstöðvar alhliða upplýsinga svöruðu 5186.

Ákvæði 12. og 27. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila veita einstaklingum rétt til að fara fram á afhendingu og leiðréttingu varðveittra persónuauðkennaupplýsinga. Enn fremur geta einstaklingar, skv. 36. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, farið fram á að notkun á varðveittum persónuauðkennaupplýsingum verði frestað eða að þeim verði eytt hafi stjórnsýsluaðilinn ekki aflað þeirra á lögmætan hátt eða varðveitt eða notað slíkar upplýsingar í trássi við lög.

Að því er varðar persónuauðkennaupplýsingar sem safnað hefur verið (annaðhvort á grundvelli heimildar dómstóls eða á grundvelli „fyrirspurnareyðublaðs“) og varðveittar eru í þágu rannsóknar sakamáls⁽²⁴⁾ falla slíkar upplýsingar þó almennt innan flokksins „persónuauðkennaupplýsingar skráðar í skjöl sem tengjast réttarhöldum og hlutum sem hald hefur verið lagt á“. Slíkar persónuauðkennaupplýsingar eru undanskildar gildissviði einstaklingsbundinna réttinda í 4. kafla laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila skv. gr. 53-2 í lögunum um meðferð sakamála⁽²⁵⁾. Vinnsla slíkra

⁽²¹⁾ Sjá 79. gr. lögreglulaga (útdráttur):

1. Hver sá sem hyggst kvarta vegna þess hvernig starfsmenn héraðslögreglunnar sinna skyldustörfum sínum getur lagt fram skriflega kvörtun til héraðsnefndarinnar um almannaoðryggi á grundvelli málsmeðferðarreglnanna sem lýst er í samþykktinni um landsnefndina um almannaoðryggi.
2. Héraðsnefndin um almannaoðryggi, sem hefur tekið við kvörtun eins og kveðið er á um í málsgreininni hér að framan, skal taka hana til dyggilegrar meðferðar í samræmi við lög og staðbundnar samþykktir og tilkynna umkvörtunaraðilanum skriflega um niðurstöðurnar nema í eftirfarandi tilvikum:
 - 1) Líta má svo á að kvörtunin hafi verið lögð fram til að hindra héraðslögregluna við lögmæta framkvæmd skyldustarfa sinna.
 - 2) Núverandi búsetustaður þess sem leggur kvörtunina fram er óunnur.
 - 3) Líta má svo á að kvörtunin hafi verið lögð fram sameiginlega með öðrum umkvörtunaraðilum og aðrir umkvörtunaraðilar hafi þegar fengið niðurstöður sameiginlegrar kvörtunarinnar.

⁽²²⁾ Embætti ríkislögreglustjóra, tilkynning um tilhlýðilega meðhöndlun kvartana vegna þess hvernig lögreglumenn sinna skyldustörfum sínum, 13. apríl 2001, með viðhengi 1 „Staðlar varðandi túlkun/framkvæmd á 79. gr. lögreglulaga“.

⁽²³⁾ Samkvæmt tilkynningunni frá embætti ríkislögreglustjóra (sjá fyrri neðanmálsgrein) skulu einstaklingar sem eiga erfitt með að leggja fram skriflega kvörtun fá aðstoð. Þetta á sérstaklega við um útlandinga.

⁽²⁴⁾ Hins vegar myndu liggja fyrir skjöl sem ekki eru flokkuð sem „skjöl sem tengjast réttarhöldum“ þar sem þau eru ekki upplýsingar sem aflað er með heimild dómstóls eða skriflegum fyrirspurnum um rannsóknarefni heldur verða til á grundvelli slíkra skjala. Þetta gæti verið tilvik þar sem einkaupplýsingar falla ekki undir 1. mgr. 45. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila og því ekki undanskildar gildissviði 4. kafla þeirra laga.

⁽²⁵⁾ Í ákvæðum 2. mgr. í gr. 53-2 í lögunum um meðferð sakamála er mælt fyrir um að ákvæði IV. kafla laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila gildi ekki um persónuauðkennaupplýsingar í skjölum sem tengjast réttarhöldum og haldlögðum hlutum.

persónuauðkennaupplýsinga og réttindi einstaklingsins til aðgangs og leiðréttingar er þess í stað háð sérreglum samkvæmt lögum um meðferð sakamála og lögum um endanlegar skrár sakamála (sjá hér á eftir) ⁽²⁶⁾. Undanþágan er réttlætt á grundvelli ýmissa þátta, s.s. verndar friðhelgi einkalífs hlutaðeigandi aðila, trúnaðar um rannsóknir og réttar framkvæmdar málsmeðferðar í sakamáli. Að þessu sögðu gilda áfram ákvæði 2. kafla laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila um meginreglur varðandi meðhöndlun slíkra upplýsinga.

b) Lög um meðferð sakamála

Samkvæmt lögunum um meðferð sakamála velta möguleikar á aðgangi að persónuauðkennaupplýsingum sem safnað er í þágu rannsóknar sakamáls bæði á stöðu málsmeðferðar og því hvaða hlutverki einstaklingurinn gegnir í rannsókninni (grunaður, ákærður, brotþoli o.s.frv.).

Sem undantekning frá reglunni í 47. gr. laganna um meðferð sakamála um að skjöl sem tengjast réttarhaldi skuli ekki gerð opinber áður en réttarhaldið hefst (þar sem það gæti vegið að heiðri hlutaðeigandi einstaklinga og/eða brotið gegn einkalífi þeirra og hindrað rannsóknina/réttarhaldið), er skoðun slíkra upplýsinga af hálfu brotþola heimil að meginreglu til, að því marki sem það telst nauðsynlegt með tilliti til þess tilgangs sem liggur að baki ákvæði 47. gr. laganna um meðferð sakamála ⁽²⁷⁾.

Almennt komast grunaðir einstaklingar að því að þeir liggja undir grun í sakamálarannsókn þegar annaðhvort rannsóknarlögregla eða ríkissaksóknari yfirheyrir þá. Ef ríkissaksóknari ákveður síðar að gefa ekki út ákæru skal hann tafarlaust upplýsa hinn grunaða um það að fram kominni beiðni hans (259. gr. laganna um meðferð sakamála).

Í kjölfar útgáfu ákæru skal ríkissaksóknari enn fremur veita hinum ákærða eða lögfræðingi hans tækifæri til að skoða sönnunargögnin fyrir fram áður en hann fer fram á að dómstóllinn rannsaki þau (299. gr. laganna um meðferð sakamála). Þetta gerir hinum ákærða kleift að skoða persónuauðkennaupplýsingar um sig sem safnað hefur verið við rannsókn sakamáls.

Að lokum er vernd persónuauðkennaupplýsinga, sem safnað hefur verið í tengslum við rannsókn sakamáls, hvort sem þær varða hinn grunaða, hinn ákærða eða annan aðila (t.d. brotþola), tryggð með trúnaðarkvöðinni (100. gr. laga um opinbera þjónustu) og hótun um refsingu ef trúnaður er rofinn um trúnaðarupplýsingar við opinber skyldustörf (xii. liður 109. gr. laganna um opinbera þjónustu).

5) Einstaklingsbundnar úrlausnir vegna ólögmætra/óviðeigandi rannsókna af hálfu opinberra yfirvalda: kvörtun til persónuverndarnefndarinnar

Í samræmi við 6. gr. persónuverndarlaganna skulu stjórnvöld gera nauðsynlegar ráðstafanir í samstarfi við stjórnvöld þriðju landa til að byggja upp alþjóðlega samræmanlegt kerfi varðandi persónuauðkennaupplýsingar á grundvelli samstarfs við alþjóðastofnanir og innan annarra alþjóðlegra ramma. Á grundvelli þessa ákvæðis felur grunnstefnan um vernd persónuauðkennaupplýsinga (samþykkt með ríkisstjórnarákvörðun) persónuverndarnefndinni, sem lögbæru yfirvaldi á sviði almennrar stjórnunar persónuverndarlaganna, vald til að grípa til nauðsynlegra aðgerða til að brúa mismun á kerfum og starfsemi milli Japans og hlutaðeigandi erlends lands í því skyni að tryggja viðeigandi meðferð persónuauðkennaupplýsinga sem berast frá því landi.

Enn fremur er persónuverndarnefndinni falið það verkefni, eins og kveðið er á um í i. og ii. lið 61. gr. persónuverndarlaganna, að skipuleggja og kynna grunnstefnu ásamt því að miðla málum í kvörtunum sem lagðar eru fram gegn rekstraraðilum. Að lokum skulu stjórnsýsluaðilar eiga nán samskipti og samstarf sín á milli (80. gr. persónuverndarlaganna).

Á grundvelli þessara ákvæða mun persónuverndarnefndin fara með kvartanir, sem einstaklingar leggja fram, samkvæmt eftirfarandi:

- a) Hafi einstaklingur grun um að opinber yfirvöld í Japan, þ.m.t. yfirvöld sem bera ábyrgð á þeim aðgerðum sem um getur í II. kafla og III. kafla þessarar „skýringar“, hafi safnað eða notað gögn um hann, sem miðlað hefur verið frá ESB, í trássi við gildandi reglur, m.a. þær sem falla undir þessa „skýringu“, getur hann lagt fram kvörtun til persónuverndarnefndarinnar (sjálfur eða fyrir milligöngu persónuverndaryfirvalds síns).
- b) Persónuverndarnefndin fjallar um kvörtunina, m.a. með því að nýta valdheimildir sínar skv. 6. gr., ii. lið 61. gr. og 80. gr. persónuverndarlaganna, og upplýsir lögbær opinber yfirvöld, þ.m.t. viðeigandi eftirlitsstofnanir, um kvörtunina.

⁽²⁶⁾ Samkvæmt lögunum um meðferð sakamála og lögunum um endanlegar skrár sakamála er aðgangur og leiðrétting tengd haldlögðum hlutum ásamt skjölum/persónuauðkennaupplýsingum varðandi málsmeðferð í sakamálum háð einstöku og aðskildu reglukerfi sem miðar að því að vernda einkalíf hlutaðeigandi aðila, trúnað um rannsóknir og rétta framkvæmd málsmeðferðar í sakamáli o.s.frv.

⁽²⁷⁾ Nánar tiltekið, í því skyni að bæta vernd brotþola er brotþolum heimilt að meginreglu til að skoða upplýsingar um hlutlæg sönnunargögn hvað varðar skrár sem tengjast ekki ákæru í málum sem kalla á þátttöku brotþola með þeim hætti sem mælt er fyrir um í gr. 316-33 og áfram í lögunum um meðferð sakamála.

Þessi yfirvöld eiga að starfa með persónuverndarnefndinni skv. 80. gr. persónuverndarlaganna, s.s. með því að afhenda nauðsynlegar upplýsingar og viðeigandi efni, til að persónuverndarnefndin geti metið hvort söfnun eða síðari notkun persónuauðkennauplýsinga hafi verið í samræmi við gildandi reglur. Persónuverndarnefndin mun starfa með ráðuneyti innanríkis- og fjarskiptamála við gerð mats síns.

- c) Ef sýnt er fram á það í matinu að brotið hafi verið gegn gildandi reglum felur samstarf hlutaðeigandi opinberra yfirvalda við persónuverndarnefndina í sér þá skyldu að bæta fyrir brotið.

Ef persónuauðkennauplýsingum hefur verið safnað á ólögmatan hátt samkvæmt gildandi reglum skal það fela í sér eyðingu þeirra persónuauðkennauplýsinga sem safnað hefur verið.

Ef brotið hefur verið gegn gildandi reglum mun persónuverndarnefndin einnig staðfesta, áður en hún lýkur matinu, að bætt hafi verið fyrir brotin að fullu.

- d) Þegar matinu er lokið skal persónuverndarnefndin tilkynna einstaklingnum um niðurstöðu matsins innan hæfilegs tíma, m.a. um hvers kyns aðgerðir til úrbóta sem gripið hefur verið til þar sem við á. Í þessari tilkynningu skal persónuverndarnefndin einnig upplýsa einstaklinginn um möguleikann á því að fá staðfestingu á niðurstöðunni frá lögbæra opinbera yfirvaldinu og um það yfirvald sem beina skal slíkri beiðni um staðfestingu til.

Takmarka má ítarlegar upplýsingar um niðurstöður matsins ef gild ástæða er til að ætla að miðlun slíkra upplýsinga geti haft í för með sér áhættu fyrir yfirstandandi rannsókn.

Ef kvörtunin varðar söfnun eða notkun persónuupplýsinga á sviði framfylgdar löggjafar á sviði refsiréttar mun persónuverndarnefndin, ef matið leiðir í ljós að opnað hafi verið mál sem varðar persónuauðkennauplýsingar einstaklingsins og það til lykta leitt, upplýsa einstaklinginn um að heimilt sé að skoða málsskjölin skv. 53. gr. laganna um meðferð sakamála og 4. gr. laganna um endanlegar skrár sakamála.

Ef matið leiðir í ljós að einstaklingur liggur undir grun í sakamáli mun persónuverndarnefndin upplýsa hann um það og einnig möguleikann á að leggja fram beiðni skv. 259. gr. laganna um meðferð sakamála.

- e) Ef einstaklingur er áfram ósáttur við niðurstöðu þessarar málsméðferðar getur hann leitað til persónuverndarnefndarinnar sem skal upplýsa hann um hina ýmsu möguleika og ítarlegar málsméðferðarreglur varðandi leið til að leita réttar síns samkvæmt japönskum lögum og reglum. Persónuverndarnefndin mun veita einstaklingnum stuðning, m.a. ráðgjöf og aðstoð við að höfða frekara mál gegn viðkomandi stjórnsýslustofnun eða dómsaðila.

III. Aðgangur stjórnvalda í þágu þjóðaröryggis

A. Lagagrundvöllur og takmarkanir varðandi söfnun persónuauðkennauplýsinga

- 1) Lagagrundvöllur fyrir söfnun upplýsinga af hálfu hlutaðeigandi ráðuneytis/stofnunar

Eins og tilgreint er hér að framan þarf söfnun persónuauðkennauplýsinga af hálfu stjórnsýsluaðila í þágu þjóðaröryggis að vera innan valdsviðs þeirra.

Í Japan eru engin lög sem heimila söfnun upplýsinga með þvingunarúrræðum einungis í þágu þjóðaröryggis. Samkvæmt 35. gr. stjórnarskrárinnar er einungis mögulegt að safna persónuauðkennauplýsingum með þvingunarúrræðum á grundvelli heimildar sem dómstóll gefur út vegna rannsóknar á broti. Slíka heimild er því einungis unnt að gefa út vegna rannsóknaðs sakamáls. Þetta þýðir að í japanska réttarkerfinu er ekki heimilt að beita þvingunarúrræðum í þágu þjóðaröryggis vegna söfnunar á upplýsingum eða aðgangs að þeim. Á sviði þjóðaröryggis geta hlutaðeigandi ráðuneyti eða stofnanir þess í stað einungis fengið upplýsingar frá heimildum sem almennur aðgangur er að eða við valfrjálsta afhendingu rekstraraðila eða einstaklinga. Rekstraraðilar sem fá beiðni um valfrjálst samstarf eru ekki lagalega skuldbundnir til að veita slíkar upplýsingar og af þeim sökum hefur synjun samstarfs af þeirra hálfu ekki för með sér neikvæðar afleiðingar.

Ýmis ráðuneyti og stofnanir hafa skyldum að gegna á sviði þjóðaröryggis.

1) Stjórnarskrifstofan

Stjórnarskrifstofan annast upplýsingaöflun og rannsóknir varðandi mikilvægar stefnur ríkisstjórnarinnar⁽²⁸⁾ sem mælt er fyrir um í 2. mgr. 12. gr. laga um ríkisstjórnina⁽²⁹⁾. Stjórnarskrifstofan hefur þó engar heimildir til að safna persónuauðkennaupplýsingum beint frá rekstraraðilum. Hún safnar, fellir inn, greinir og metur upplýsingar frá opnum upplýsingaveitum, öðrum opinberum yfirvöldum o.s.frv.

2) Ríkislögreglan/héraðslögreglan

Í hverju héraði hefur héraðslögreglan valdheimildir til að safna upplýsingum innan valdsviðs síns skv. 2. gr. lögreglulaga. Vera má að ríkislögreglan safni upplýsingum beint innan valdsviðs síns samkvæmt lögreglulögum. Þetta á einkum við um starfsemi öryggisskrifstofu ríkislögreglunnar og ráðuneytis utanríkis- og leyniþjónustumála. Samkvæmt 24. gr. lögreglulaga fer öryggisskrifstofan með málefni er varða öryggislögregluna⁽³⁰⁾ og ráðuneyti utanríkis- og leyniþjónustumála með málefni er varða erlenda ríkisborgara, sem og japanska ríkisborgara sem eru með starfsstöðvar í öðrum löndum.

3) Leyniþjónustan í þágu almannaoðryggis (PSIA)

Beiting laganna um varnir gegn undirróðri og laganna um eftirlit með samtökum sem hafa framið tilviljanakennd fjöldamorð fellur í meginatriðum undir valdsvið leyniþjónustunnar. Þetta er stofnun á vegum dómsmálaráðuneytisins.

Í lögum um varnir gegn undirróðri og lögum um eftirlit með samtökum sem hafa framið tilviljanakennd fjöldamorð er kveðið á um að heimilt sé að samþykka stjórnsýsluákvörðun (t.d. ráðstafanir sem fyrirskipa takmarkanir á aðgerðum slíkra samtaka, að þau verði leyst upp o.s.frv.), með ströngum skilyrðum, gegn samtökum sem fremja tiltekna alvarlega verknaði („hryðjuverkaundirróður“ eða „tilviljanakennd fjöldamorð“) sem brjóta gegn „almannaöryggi“ eða „grundvallarkerfi samfélagsins“ samkvæmt stjórnarskránni. „Hryðjuverkaundirróður“ fellur undir gildissvið laganna um varnir gegn undirróðri (sjá 4. gr. sem tekur til aðgerða á borð við uppreisn gegn stjórnvöldum, frumkvæðis að utanaðkomandi ófriði, morðs í pólitískum tilgangi o.s.frv.) á meðan lögin um eftirlit með samtökum sem hafa framið tilviljanakennd fjöldamorð taka til „tilviljanakenndra fjöldamorða“ (sjá 4. gr. þeirra laga). Ákvarðanir samkvæmt lögum um varnir gegn undirróðri og lögum um eftirlit með samtökum sem hafa framið tilviljanakennd fjöldamorð geta einungis tekið til nákvæmlega tilgreindra samtaka sem fela í sér sérstaka innri eða ytri ógn við almannaoðryggi.

Í þessu skyni veita lögin um varnir gegn undirróðri og lögin um eftirlit með samtökum sem hafa framið tilviljanakennd fjöldamorð lagaheimild til rannsókna. Grunnrannsóknarheimildir fulltrúa leyniþjónustunnar eru settar fram í 27. gr. laganna um varnir gegn undirróðri og 29. gr. laganna um eftirlit með samtökum sem hafa framið tilviljanakennd fjöldamorð. Leyniþjónustan framkvæmir rannsóknir samkvæmt þessum ákvæðum að því marki sem þær eru nauðsynlegar með tilliti til framangreindra ákvarðana um eftirlit með samtökum (til að mynda eru hópar róttækra vinstrimanna, *Aum Shinrikyo*-sértrúarsöfnuðurinn og tiltekinn innlendur hópur með náin tengsl við Norður-Kóreu dæmi um fyrri rannsóknir). Rannsóknir þessar geta þó ekki grundvallast á beitingu þvingunarúrreka og því er ekki hægt að þvinga stofnun, sem hefur persónuauðkennaupplýsingar í vörslu sinni, til að afhenda slíkar upplýsingar.

Söfnun og notkun upplýsinga sem veittar eru leyniþjónustunni á valfrjálsum grundvelli er með fyrirvara um viðeigandi verndarráðstafanir og takmarkanir sem kveðið er á um í lögum, m.a. trúnað um samskipti sem tryggður er í stjórnarskránni og reglur um meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga samkvæmt lögnum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluadila.

4) Varnarmálaráðuneyti

Að því er upplýsingasöfnun varnarmálaráðuneytisins varðar safnar það upplýsingum á grundvelli 3. og 4. gr. laganna um stofnun varnarmálaráðuneytis að því marki sem nauðsynlegt er vegna framkvæmdar mála er varða valdsvið þess, m.a. að því er varðar varnir og gæslu, aðgerðir varnarliðs og sendingu land-, sjó- og flughers á vettvang. Varnarmálaráðuneytið getur einungis safnað upplýsingum í þessum tilgangi á grundvelli valfrjáls samstarfs og frá heimildum sem frjáls aðgangur er að. Það safnar ekki upplýsingum um almenning.

2) Takmarkanir og verndarráðstafanir

a) Lögboðnar takmarkanir

1) Almennar takmarkanir á grundvelli laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluadila

Lög um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluadila eru almenn lög sem gilda um söfnun og meðhöndlun persónuauðkennaupplýsinga af hálfu stjórnsýsluadila á öllum sviðum slíkra aðila. Því gilda þær takmarkanir og verndarráðstafanir, sem lýst er í 2. mgr. b-liðar 1. liðar A-liðar II. þáttar, einnig um varðveislu, geymslu, notkun o.s.frv. persónuauðkennaupplýsinga á sviði þjóðaröryggis.

⁽²⁸⁾ Framkvæmd þessa er á hendi leyniþjónustu- og rannsóknarskrifstofu ríkisstjórnarinnar á grundvelli 4. gr. fyrirmæla um stofnun stjórnarskrifstofunnar.

⁽²⁹⁾ Þetta nær einnig yfir „söfnun og rannsóknir á vitneskju varðandi mikilvægar stefnur ríkisstjórnarinnar“.

⁽³⁰⁾ Öryggislögreglan ber ábyrgð á starfsemi á sviði eftirlits með afbrotum sem varðar almannaoðryggi og þjóðarhagsmunum. Þetta nær yfir eftirlit með afbrotum og upplýsingaöflun um ólöglega starfsemi sem tengist öfgasinnuðum vinstrihópum, hægrihópum og skaðlegri starfsemi sem beinist gegn Japan.

2) Sértekur takmarkanir sem gilda um lögregluna (bæði ríkislögregluna og héraðslögregluna)

Eins og tilgreint er hér að framan í þeim hluta sem tekur á söfnun upplýsinga í þeim tilgangi að framfylgja lögum getur lögreglan einungis safnað upplýsingum innan valdsviðs síns og þegar hún gerir það getur hún, skv. 2. mgr. 2. gr. lögreglulaga, einungis starfað að því marki sem "einskorðast við" framkvæmd skyldustarfa hennar og með „öhlutdrægum, fordómalausum og sanngjörnum“ hætti. Enn fremur „skal hún aldrei misnota vald sitt á nokkurn þann hátt að skerði réttindi og frelsi einstaklings sem tryggð eru í stjórnarskrá Japans“.

3) Sértekur takmarkanir sem gilda um varnarmálaráðuneytið

Bæði í 3. gr. laganna um varnir gegn undirröðri og 3. gr. laganna um eftirlit með samtökum sem hafa framið tilviljanakennd fjöldamorð er kveðið á um að rannsóknir, sem framkvæmdar eru samkvæmt lögum þessum, skuli einungis fara fram að því lágmarki sem nauðsynlegt er til að ná þeim tilgangi sem stefnt er að og skulu ekki framkvæmdar þannig að hamli grundvallarmannréttindum með ósanngjörnum hætti. Samkvæmt 45. gr. laganna um varnir gegn undirröðri og 42. gr. laganna um eftirlit með samtökum sem hafa framið tilviljanakennd fjöldamorð telst misnotkun fulltrúa leyniþjónustunnar á valdi sínu enn fremur vera refsivert brot og liggja við því þyngri viðurlög en við „almennri“ misnotkun valds á öðrum sviðum í opinbera geiranum.

4) Sértekur takmarkanir sem gilda um varnarmálaráðuneytið

Að því er varðar söfnun/niðurröðun upplýsinga af hálfu varnarmálaráðuneytisins, eins og um getur í 4. gr. laganna um stofnun varnarmálaráðuneytis, er starf þessa ráðuneytis við upplýsingasöfnun takmarkað við það sem er „nauðsynlegt“ til að það geti sinnt skyldum sínum varðandi 1) varnir og gæslu, 2) aðgerðir sem varnarher skal grípa til 3) skipulag, starfsmannafjölda, aðstöðu og búnað varnarhers á landi, sjó og í lofti og sendingu hans á vettvang.

b) *Aðrar takmarkanir*

Eins og útskýrt er hér að framan í 1. mgr. b-liðar 2. liðar A-liðar II. þáttar varðandi rannsóknir sakamála leiðir af dómaframkvæmd Hæstaréttar að til þess að mega beina beiðni um samstarf af frjálsum vilja til rekstraraðila verður slík beiðni að vera nauðsynleg vegna rannsókna á ætluðu broti og vera hófleg til þess að ná fram tilgangi með rannsókninni.

Þrátt fyrir að rannsóknir rannsóknaryfirvalda á sviði þjóðaröryggis séu frábrugðnar rannsóknum rannsóknaryfirvalda á sviði löggæslu, bæði að því er varðar lagagrundvöll og tilgang, gilda meginreglurnar um „nauðsyn rannsókna“ og „tilhlýðilega aðferð“ á sama hátt á sviði þjóðaröryggis og ber að hlíta þeim þar sem tekið er viðeigandi tillit til sérstakra aðstæðna í hverju tilviki.

Samanlagt tryggja takmarkanir hér að framan að söfnun og vinnsla upplýsinga fari aðeins fram að því marki sem þurfa þykir til að lögbært opinbert yfirvald geti sinnt skyldustörfum sínum og einnig á grundvelli sérstakra ógnana. Þetta útilokar fjöldasöfnun og tilviljanakennda söfnun eða aðgang að persónuauðkennaupplýsingum af ástæðum er varða þjóðaröryggi.

B. Eftirlit

1) Eftirlit á grundvelli laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila

Eins og útskýrt er hér að framan í 2. mgr. b-liðar II. þáttar hefur ráðherra eða yfirmaður hvers ráðuneytis eða stofnunar í opinbera geiranum í Japan vald til að hafa eftirlit með og framfylgja því að lögunum um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila sé fylgt í ráðuneyti eða stofnun hans. Enn fremur er ráðherra innanríkis- og fjarskiptamála heimilt að rannsaka hvernig framfylgd laganna stendur, óska eftir því að hver ráðherra leggi fram efni og útskýringar á grundvelli 49. og 50. gr. laganna og beina álitinu sínu til sérhvers ráðherra á grundvelli 51. gr. laganna. Sem dæmi getur hann, með þeim aðgerðum sem hann getur gripið til skv. 50. og 51. gr. laganna, óskað eftir endurskoðun á ráðstöfunum.

2) Eftirlit með lögreglu af hálfu nefndanna um almannaoöryggi

Eins og útskýrt er í „II. Upplýsingar sem safnað er í þeim tilgangi að framfylgja löggjöf á sviði refsiréttar“, fara sjálfstæðar héraðsnefndir um almannaoöryggi með eftirlit með starfsemi héraðslögreglunnar.

Að því er ríkislögregluna varðar er eftirlitshlutverkið í höndum landsnefndarinnar um almannaoöryggi. Samkvæmt 5. gr. lögreglulaganna ber þessi nefnd einkum ábyrgð á „vernd réttinda og frelslis einstaklings“. Í því skyni skal hún einkum koma á heildstæðum stefnum þar sem fram koma reglur varðandi yfirstjórn þeirra mála sem lýst er í hverjum lið 4. mgr. 5. gr. lögreglulaganna og þar sem mælt er fyrir um aðrar grunnstefnur eða ráðstafanir sem nýta ætti til að inna af hendi fyrrnefnd störf. Landsnefndin um almannaoöryggi nýtur sama sjálfstæðis og héraðsnefndirnar um almannaoöryggi.

3) Eftirlit með varnarmálaráðuneytinu af hálfu skrifstofu yfireftirlitsmanns lagaframkvæmdar

Skrifstofa yfireftirlitsaðila lagaframkvæmdar er sjálfstæð skrifstofa innan varnarmálaráðuneytisins, sem er undir beinni stjórn varnarmálaráðherra skv. 29. gr. laganna um stofnun varnarmálaráðuneytis. Skrifstofa yfireftirlitsaðila lagaframkvæmdar getur framkvæmt úttektir á því hvort opinberir starfsmenn varnarmálaráðuneytisins fari að lögum og reglum. Þessar úttektir eru nefndar „varnarmálaúttektir“.

Skrifstofa yfireftirlitsaðila lagaframkvæmdar framkvæmir úttektir frá sjónarhóli sjálfstæðrar skrifstofu til að tryggja að lögum sé fylgt í öllu ráðuneytinu og þ.m.t. af hálfu varnarhers. Hún sinnir störfum sínum óháð rekstrardeildum varnarmálaráðuneytisins. Í kjölfar úttektar gefur skrifstofa yfireftirlitsaðila lagaframkvæmdar varnarmálaráðherra tafarlaust skýrslu, með beinum hætti, um niðurstöður sínar ásamt nauðsynlegum ráðstöfunum til úrbóta. Á grundvelli skýrslu skrifstofu yfireftirlitsaðila lagaframkvæmdar getur varnarmálaráðherra gefið skipun um nauðsynlegar ráðstafanir til að ráða bót á aðstæðum. Vararáðherra ber ábyrgð á framkvæmd þessara ráðstafana og skal gefa varnarmálaráðherra skýrslu um stöðu slíkrar framkvæmdar.

Í þágu gagnsæis að eigin frumkvæði ráðuneytisins eru niðurstöður varnarmálaúttekta nú birtar á vefsetri varnarmálaráðuneytisins (þótt þess sé ekki krafist samkvæmt lögum).

Fyrir hendi eru þrír flokkar varnarmálaúttekta:

- i. reglubundnar varnarmálaúttektir sem eru framkvæmdar með reglulegu millibili ⁽³¹⁾,
- ii. varnarmálaúttektir vegna athugana sem eru framkvæmdar til að athuga hvort skilvirkar ráðstafanir til úrbóta hafi verið gerðar og
- iii. sérstakar varnarmálaúttektir sem framkvæmdar eru í tilteknum málum að beiðni varnarmálaráðherra.

Í tengslum við slíkar úttektir getur skrifstofa yfireftirlitsmanns lagaframkvæmdar farið fram á skýrslur frá viðkomandi skrifstofu, framlagningu skjala, farið á staðinn til að framkvæma úttektina, krafist skýringa frá vararáðherra o.s.frv. Með tilliti til eðlis úttektarverkefna skrifstofu yfireftirlitsaðila lagaframkvæmdar er skrifstofunni stýrt af háttsettum sérfræðingum í lögum (áður yfirsaksóknarar).

4) Eftirlit með leynipjónustunni

Leynypjónustan annast bæði reglubundnar og sérstakar úttektir á starfsemi hvernar skrifstofu sinnar og embætta (leynipjónustuembættið, skrifstofur leynipjónustunnar og undirskrifstofur o.s.frv.). Að því er reglubundnu úttektina varðar er aðstoðarforstjóri og/eða framkvæmdastjóri tilnefndur sem úttektaraðili. Slíkar úttektir varða einnig stjórnun persónuauðkennaupplýsinga.

5) Eftirlit japanska þingsins

Að því er upplýsingasöfnun í löggæslutilgangi varðar getur japanska þingið rannsakað, innan þar til bærrar nefndar, lögmæti upplýsingasöfnunar á sviði þjóðaröryggis. Rannsóknarheimildir japanska þingsins byggjast á 62. gr. stjórnskrárlinnar og 74. og 104. gr. þingskaparlaga japanska þingsins.

C. Einstaklingsbundnar úrlausnir

Leita má einstaklingsbundinna úrlausna eftir sömu leiðum og eiga við á sviði framfylgdar löggjafar á sviði refsiréttar. Þetta felur einnig í sér nýja fyrirkomulagið við úrlausnir, sem persónuverndarnefndin stjórnar og hefur eftirlit með, þar sem kvartanir einstaklinga í ESB eru meðhöndlaðar og leyst er úr þeim. Sjá í þessu tilliti viðeigandi kafla í C-hluta II. þáttar.

Að auki eru sértækar leiðir til einstaklingsbundinna úrlausna aðgengilegar á sviði þjóðaröryggis.

Persónuauðkennaupplýsingar sem stjórnsýsluaðili safnar í þágu þjóðaröryggis falla undir ákvæði 4. kafla laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila. Þetta felur í sér réttinn til að óska eftir afhendingu upplýsinga (12. gr.), leiðréttingu (þ.m.t. viðbót eða eyðingu) (27. gr.) varðveitra persónuauðkennaupplýsinga um einstakling, svo og réttinn til að

⁽³¹⁾ Sem dæmi um úttekt sem snýr að þeim atriðum sem falla undir þessa skýringu má vísa í reglubundnu varnarmálaúttektina frá 2016, með tilliti til „upplýsinga um/undirbúning þess að farið verði að lagaskilyrðum“, þar sem lögð var m.a. áhersla á vernd persónuauðkennaupplýsinga í úttektinni. Nánar tiltekið varðaði úttektin stjórnun, geymslu o.s.frv. á persónuauðkennaupplýsingum. Í skýrslu sinni greindi skrifstofa yfireftirlitsaðila lagaframkvæmdar marga óviðeigandi þætti í stjórnun persónuauðkennaupplýsinga sem þörfuðust umbóta, m.a. þar sem gögnin voru ekki varin með lykilorði. Skýrslan er aðgengileg á vefsetri varnarmálaráðuneytisins.

óska eftir fresti á notkun persónuauðkennaupplýsinga ef stjórnsýsluaðili hefur aflað viðkomandi upplýsinga með ólögmatum hætti (36. gr.). Að því sögðu er nýting slíks réttar, á sviði þjóðaröryggis, tilteknum takmörkunum háð: ekki verður orðið við beiðnum um afhendingu upplýsinga, leiðréttingu eða frestun ef þær varða „upplýsingar sem yfirmaður stjórnsýsluaðila hefur ástæðu til að ætla að myndu skaða þjóðaröryggi ef þær yrðu afhentar eða skaða tengsl við annað land eða alþjóðastofnun, sem byggð eru á gagnkvæmu trausti, eða valda óhagræði í samningaviðræðum við annað land eða alþjóðastofnun“ (iv. liður 14. gr.). Því fellur ekki öll valfrjáls upplýsingasöfnun í tengslum við þjóðaröryggi undir þessa undanþágu þar sem hið síðarnefnda krefst alltaf raunhæfs mats á þeirri áhættu sem fylgir afhendingu þeirra.

Enn fremur getur einstaklingurinn, ef beiðni hans er synjað á grundvelli þess að viðkomandi upplýsingar teljist ekki hæfar til afhendingar í skilningi iv. liðar 14. gr., lagt fram stjórnsýslukæru til endurskoðunar á slíkri ákvörðun, t.d. með þeim rökum að skilyrðin sem sett eru fram í iv. lið 14. gr. hafi ekki verið uppfyllt í viðkomandi máli. Í því tilviki skal yfirmaður viðkomandi stjórnsýsluaðila hafa samráð við endurskoðunarnefndina á sviði afhendingar upplýsinga og verndar persónuauðkennaupplýsinga áður en hann tekur ákvörðun. Þessi nefnd mun taka kærana til sjálfstæðrar meðferðar. Nefndin er afar sérhæfð og sjálfstæð stofnun og í henni eiga sæti fulltrúar sem forsætisráðherra hefur skipað, með samþykki beggja deilda japanska þingsins, ásamt fólki með afburðasérþekkingu ⁽³²⁾. Nefndin hefur ríkar rannsóknarheimildir, m.a. möguleika á að óska eftir gögnum og afhendingu viðkomandi persónuauðkennaupplýsinga, fjalla um málið fyrir luktum dyrum og beita Vaughn-skráningaraðferðinni ⁽³³⁾. Nefndin leggur því næst fram skriflega skýrslu sem viðkomandi einstaklingur fær senda ⁽³⁴⁾. Niðurstöður þeirrar skýrslu eru gerðar opinberar. Þótt skýrslan sé formlega séð ekki lagalega bindandi fer hlutaðeigandi stjórnsýsluaðili eftir nánast öllum skýrslum ⁽³⁵⁾.

Að lokum getur einstaklingurinn, skv. 3. mgr. 3 gr. laganna um höfðun stjórnsýslumála, höfðað dómsmál til að fá hnekkð þeirri ákvörðun stjórnsýsluaðila að afhenda ekki persónuauðkennaupplýsingarnar.

IV. Reglubundin endurskoðun

Við reglubundna endurskoðun á ákvörðun um fullnægjandi vernd munu persónuverndarnefndin og framkvæmdastjórn Evrópusambandsins skiptast á upplýsingum um vinnslu gagna samkvæmt skilyrðum ákvörðunarinnar um fullnægjandi vernd, þ.m.t. þeim sem sett eru fram í þessari skýringu.

⁽³²⁾ Sjá 4. gr. laganna um stofnun endurskoðunarnefndar á sviði afhendingar upplýsinga og verndar persónuauðkennaupplýsinga.

⁽³³⁾ Sjá 9. gr. laganna um stofnun endurskoðunarnefndar á sviði afhendingar upplýsinga og verndar persónuauðkennaupplýsinga.

⁽³⁴⁾ Sjá 16. gr. laganna um stofnun endurskoðunarnefndar á sviði afhendingar upplýsinga og verndar persónuauðkennaupplýsinga.

⁽³⁵⁾ Á síðustu þremur árum hafa ekki verið nein fordæmi fyrir því að hlutaðeigandi stjórnsýsluaðili taki ákvörðun sem stangast á við niðurstöður nefndarinnar. Ef farið er lengra aftur í tímann eru afar fá dæmi um þetta: einungis tvö tilvik af samtals 2000 málum frá árinu 2005 (árið sem lögin um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila öðluðust gildi). Þegar stjórnsýsluaðili tekur ákvörðun sem stangast á við niðurstöður nefndarinnar skal hann, skv. 4. lið 1. mgr. 50. gr. laga um stjórnsýslukærur, eins og honum er beitt í stað 2. mgr. 42. gr. laganna um vernd persónuauðkennaupplýsinga í vörslu stjórnsýsluaðila, tilgreina með skýrum hætti ástæðurnar fyrir því.